

§. III.

Argumentis occurritur.

ARg. I. Corpus adequatum cum loco excludit essentialiter aliud. Ergo simul esse non possunt, etiam de potentia absoluta. Prob. antec. I. Si duo corpora essent in eodem loco simul, haberent idem *ubi*. Sed idē ubi nequit esse in duplici corpore. Ergo corpus adequatum cum loco essentialiter excludit aliud.

Secundò prob. ant. Locus adequatus corpori essentialiter excludit aliud locum adequatum respectu eiusdem. Vnde non potest idem corpus esse simul in duplici loco. Et una forma substantialis essentialiter aliam excludit ab eadem materia. Ergo corpus adequatum cum loco, alterum etiam essentialiter excludit.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Idem *ubi* formaliter: conc. mai. Idem materialiter: neg. mai. & min. secundum eandem distinctionem. Quia idem ubi formaliter, materialiter tamen diversum bene potest esse in duplici corpore, sicut etiam corpora formaliter se habent per modum unius in ordine ad locum, & materialiter duo sunt. Argumentum autem convinceret, si non essent duo *ubi* materialiter distincta.

Ad 2. prob. ant. resp. dist. ant. Alium per modum alterius, vel non penetratum cum ipso: conc. ant. Per modum unius, vel cum ipso penetratum: nego. ant. & conseq. sub eadem distinctione. Licet namque unus locus essentialiter excludat aliud cum ipso non penetratum; non tamen excludit aliud locum penetratum cum ipso, & se habentem per modum unius in ordine ad continendum locatum, sicut ipsa duo corpora penetrata se habent per modum unius formaliter ad replendum unicum locum.

De altero exemplo latissima disparitas est. Quia una forma substantialis non potest cum altera penetrari in ordine ad tribuendam eandem speciem. Quia forma substantialis essentialiter habet speciem communicare. Et ita qualibet forma debet speciem præstare. Vnde materia esset in duplici specie, quod implicat.

Sed inst. Etiam impenetrabilitas essentialis est quantitati. Ergo non poterit à quantitate separari. Prob. antec. Effectus negativus essentialis est formæ. Sicut obscuritas fidei: & carentia irrationalitas in homine. Sed impenetrabilitas est effectus negativus, qui consistit in carentia alterius corporis, vel non esse illius in eodem loco. Ergo quantitati essentialis est.

Resp.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. mai. Effectus negativus fundatus in positivo primario: cone. mai. In positivo secundario: neg. mai. Et secundum eandem distinctionem minoris, neg. conf. Quia effectus negativus, in quo consistit impenetrabilitas fundatur in effectu secundario quantitatis, in eo videlicet, quod superficies unius corporis constituat ipsum. extra aliud in ordine ad locum. Et ideo negatio, vel exclusio alterius quantitatis essentialis non est, licet negatio fundata in effectu positivo primario essentialis sit. Sicut in ipsa quantitate negatio extensionis in ordine ad se: & in substantia negatio entis in alio: & in homine negatio irrationalitatis: quæ fundatur in rationalitate, quæ tanquam differentia specifica, & primaria ipsum hominem constituit.

Secundò arg. Implicat partes temporis, videlicet præteritum, & futurum inter se penetrari. Aliàs essent simul præteritum, & futurum. Quod implicat: Ergò etiam implicat duo corpora penetrari.

Resp. neg. conseq. Quia præteritum, & futurum important essentialiter successionem, & carentiam præsentis. Et ita penetrari non possunt. Aliàs præteritum, & futurum essent præsentia. Quod implicat. Corpora vero permanentia possunt existere

simul. Et ideo benè possunt penetrari.

Sed inst. Sicut impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis in corpore permanenti: ita est effectus secundarius quantitatis in tempore. Quia effectus secundarius rationis communis solum potest esse secundarius respectu speciei. Et impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis in communi, abstrahentis à quantitate corporis permanentis, & temporis, & aliorum. Ergò si partes temporis penetrari non possunt, nec etiam poterunt duo corpora penetrari.

Resp. aliqui. Impenetrabilitatem esse effectum secundarium quantitatis temporis; non tamen posse ab illa separari. Eo quod tempus est ens essentialiter successivum.

Hæc tamen solutio rejicitur: Quia si impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis successivæ; & tamen ab ea separari non potest, non erit assignabilis ratio, cur effectus secundarius quantitatis permanentis possit ab ea separari.

Rursus. Si effectus secundarius quantitatis successivæ non potest ab ea separari, habebit effectus secundarius connectionem essentialiter cum forma, & non solum connaturalem. Ergò ratio, qua conclusio nem probavimus, nititur principio

cipio falso. Vnde hac solutione relicta.

Aliter resp. Impenetrabilitatem non esse effectum secundarium quantitatis in communi abstrahentis à quantitate permanente, & à quantitate successiva; sed solum esse secundarium quantitatis permanentis: respectu verò quantitatis successivæ esse effectum primum, vel in primario essentialiter fundatum: in ipsa videlicet differentia essentiali entis successivi, quæ essentialiter simultatem excludit.

Tertio arg. Quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter importat impenetrabilitatem cum altera quantitate. Ergò non possunt duo corpora esse extensa in ordine ad locum, & simul esse penetrata. Prob. ant. Quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter est extra alteram quantitatem totalem: sicut una pars quantitatis essentialiter est extra alteram partem. Ergò quantitas extensa in ordine ad locum importat essentialiter impenetrabilitatem cum altera quantitate.

Respondebis: De essentia quantitatis totalis esse, quod sit extra aliam in ordine ad se; non tamen in ordine ad locum. Et hoc erat necessarium, ut cum altera penetrari non posset.

Sed instabis. Quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter debet esse extra alterum in ordine ad locum. Ergò solu-

tio nulla est. Prob. ant. Quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter importat superficiem extensam in ordine ad locum. Sed mediante superficie constituitur extra aliam in ordine ad locum. Quia effectus formalis superficiem est constituitur unam quantitatem totalem extra aliam. Ergò quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter debet esse extra alteram in ordine ad locum.

Respondebis. Quod constituitur unam quantitatem totalem extra alteram in ordine ad locum non est effectus primarius; sed solum secundarius superficiem. Et ideo ab illa separabilis est.

Sed instabis. Quia quantitas extensa in ordine ad se habet pro effectum primum ponere unam partem extra aliam in ordine ad se. Ergò quantitas extensa in ordine ad locum habebit pro effectum primum unam quantitatem extra aliam ponere in ordine ad locum.

Secundo inst. Eo modo corpora sunt extensa in ordine ad locum, quo partes sunt extensæ in ordine ad se. Sed implicat duas partes esse extensas in ordine ad se, & unam extra alteram non esse in ordine ad se. Ergò implicat esse extensas in ordine ad locum, & unam extra alteram non esse in ordine ad locum, sed cum altera penetratam.

Resp. ad 1. neg. conseq. Quia vnam partem esse extra alteram in ordine ad se est id, quod primo in quantitate intelligitur. Et ideo est effectus primarius à quantitate inseparabilis. Esse vero vnum corpus extra aliud non est, quod primo intelligitur. In quantitate extensa in ordine ad locum, sed prius intelligitur esse commensuratam cum loco, & illi coextensam, & adæquatam, & cum ipso physice unitam; postea vero impenetrabilitas secundario consequitur.

Ad 2. repl. dicimus: Quod, ut duo corpora sint extensa in ordine ad locum, necessarium est, quod partes cuiuscumque corporis sint extensæ, & vna extra aliam in ordine ad locum; non tamen necessarium est, quod partes vnius corporis sint extra partes alterius; sed potius sic extensæ poterunt esse intra partes etiam extensæ alterius corporis, & cum illis penetrari, ad eundem locum replendum, & occupandum.

Ex dictis infertur 1. Quod etiam partes vnius corporis possunt penetrari inter se, & omnes simul cum vnica parte propter eandem rationem, in quo eventu totum in ordine ad locum non excederet suam partem.

Secundo infertur. Impenetrabilitatem separatam à quantitate non esse radicalē, & aptitudinalē, sed solū impenetrabilitatē actualem; vel actualem expulsionem, quæ

est effectus secundarius separabilis à forma. Et hæc de art. isto cum præcedentibus ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS III.

Vtrum idem corpus possit esse simul in duplici loco?

§. I.

Difficultas apperitur.

Secundū fidem certum est idē corpus posse esse in vno loco circumscriptivè, & sacramentalitè in alio, sicut corpus Christi circumscriptivè existit in Cœlo, & in hostia sacramentalitè. Et posse simul etiam sacramentalitè esse in pluribus hostijs fide catholica confitemur. Quapropter difficultas solum de modo circumscriptivo procedit. An videlicet idem corpus circumscriptivè possit esse in duplici loco simul? Et non de lege ordinaria; sed solum de potētia absoluta difficultas ista procedit. In qua parte Scotus in 4. dist. 10. q. 2. asserit: hoc esse possibile, & ipsi adherent discipuli, quos etiam Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 48. sect. 4. & plures alij sequuntur. Alij verò affirmant: Talem existentiam corporis in duplici loco implicatoriam esse. Ita Angel. Præc. & omnes eius discipuli, & plures etiam extra scholam D. Th. Cum quibus sit

§. II.

Nostra conclusio.

*Implicat idem corpus esse circumscrip-
tivè in duplici loco simul de
potentia absoluta.*

Concl. ista est ad mentem August. lib. 10. contra faustum cap. 11. asserentem: posse Christum simul esse in cruce, & in Sole, & Luna: quem impugnat August. dicens impossibile esse, & loquitur de potentia absoluta: nam de lege ordinaria illud implicare non dubitat hæreticus.

Eandem tradit D. Thom. quodlibet. 1. art. 2. 2. ad 1. per ea verba: *Vnum corpus esse localitèr in duobus locis implicat contradictionem.* Et quodlibet. 3. artic. 2. asserit: quod ponere vnum corpus localitèr in duplici loco, est ponere contradictoria esse simul.

Rursus etiam in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3. ad 4. ait: *Quod vnum corpus esse simul localitèr in duobus locis, non potest fieri per miraculum:* Et rationem reddit infra. *Sequeretur enim, quod esset distinctum in situ.* In quibus, & similibus verbis conclusio, & rationes nostræ expressè continentur.

Ratione autem prob. modo concl. Quia idem corpus esse circumscrip tivè in duplici loco si-

mul, involvit contradictionem. Ergò à Deo fieri non potest etiam de potentia absoluta. Prob. ant. Quilibet locus in illo eventu esset locus adequatus corporis, vt supponit: & non esset adequatus. Ergò idem corpus esse circumscrip tivè in duplici loco simul, involvit contradictionem. Prob. ant. quantum ad secundam partem. Locus adequatus ille est, quem corpus non excedit, sed adequat. Sed in illo eventu corpus excederet quemcumque ex illis locis. Ergò nullus illorum esset corpori adequatus. Prob. min. Corpus in illo eventu esset extra quemlibet illorum. Quia non solum repletet vnum; sed etiam repletet alium. Ergò corpus in illo eventu quemlibet illorum excederet.

Cons. à paritate. Natura adequatè terminata per vnam personalitatem non potest de potentia absoluta per alteram terminari. Et quantitas adequatè figurata non potest terminari per alteram figuram. Ergò corpus existens circumscrip tivè in vno loco adequato non potest in altero loco constitui.

Resp. contrarij. Quod tale corpus esset in vno loco secundum potentiam naturalem, & in alio simul poneretur secundum potentiam obedientialem, quam habet, vt Deus in illo, & de illo faciat, quidquid ipse voluerit.

Et ided corpus esse in duplici loco adæquato non conveniret illi secundum idem, sed potius secundum diversam potentiam. Ac proinde absque vlla contradictione.

Sed contra est. Quia natura adæquatè terminata per vnam personalitatem non potest etiam secundum potentiam obedientialem per alteram terminari. Et idem de quantitate adæquatè terminata per vnam figuram. Ergo corpus adæquatum cum vno loco non potest etiam secundum potentiam obedientialem in alio loco constitui.

Secundo impug. Constituire corpus in loco est effectus quantitatis extensæ in ordine ad locum in genere causæ formalis, vt per se manifestum est. Sed effectus, quem forma præstat in genere causæ formalis, non potest ab ea procedere secundum potentiam obedientialem. Ergo corpus adæquatum cum suo loco non potest etiam secundum obedientialem potentiam in altero loco constitui. Prob. min. Potentia obedientialis est in ordine ad ea, quæ excedunt facultatem naturæ. Sed effectus, quem forma præstat in genere causæ formalis, non potest excedere facultatem naturalem illius. Ergo nequit ab ea provenire secundum potentiam obedientialem, sed solum secundum virtutem, & potentiam naturalem, & innatam. Prob. mi.

Effectus formalis formæ est ipsa forma secundum suum esse naturale, & proprium communicata subiecto. Ergo non potest excedere facultatem naturalem illius. Vndè quia calor vt quatuor non continet naturalitèr nisi quatuor gradus caloris, non potest etiam de potentia absoluta constituere subiectum calidum vt quinque: nec albedo vt duo potest facere album vt octo.

Resp. Possè formam ratione potentiæ obedientialis præstare aliquem effectum in genere causæ formalis. Quia anima rationalis est in potentia obedientiali ad animandum corpus in die resurrectionis, & non in potentia naturali. Aliàs resurrectio naturalitèr esset possibilis. Et tamen animatio corporis provenit ab anima rationali in genere causæ formalis. Humanitas etiam constituit verbum hominem in genere causæ formalis: & tamen talem effectum non præstat per virtutem sibi connaturalem. Aliàs incarnatio non esset suprà totum ordinem naturæ, & illius existentiam.

Sed contra est. Quia licèt anima rationalis sit in potentia obedientiali ad reunionem cum corpore, non tamen est in potentia obedientiali ad animandum corpus, sed potius talem effectum præstat ratione potentiæ naturalis. Quia vnione præsup-

posita anima naturaliter informat corpus, & communicat illi esse. Sicut etiam præsupposita vnione humanitatis cum verbo ratione suæ potentia, & virtutis naturalis habet humanitas ipsum constituere hominem in genere causæ formalis. Ergo nunquam verificatur effectum, quem forma præstat in genere causæ formalis, ab ea procedere secundum obedientialem potentiam.

Secundò resp. alij ad rationem principalem. Possè corpus esse simul in duplici loco ratione diversæ præsentia. Quod contradictionem non implicat. Quia esset in vno loco adæquato secundum vnā præsentiam, & secundum alteram in alio.

Hæc tamen solutio falsa est. Quia implicat effectum radicatum multiplicari non multiplicata radice: & effectum secundarium non multiplicato primario. Eo quod effectus secundarius essentialiter à primario dependet, & adæquatur cum illo. Sed præsentia localis radicatur in quantitate saltem dependentè à loco, & est effectus secundarius quantitatis. Ergo in eodem corpore, & eadem quantitate implicatoria est duplex præsentia localis, ratione cuius corpus possit esse in duplici loco simul.

Resp. Non possè multiplicari præsentiam localem provenientem à quantitate, & in illa radicatum. Cæterum in casu præsen-

ti illa secunda præsentia non à quantitate, sed potius ab extrinseco, à Deo videlicet proveniret.

Sed contra est. Illa secunda præsentia esset eiusdem speciei cum prima, & solo numero distingueretur ab ea. Sed in eodem corpore, & eadem quantitate non potest esse duplex præsentia localis solo numero distincta. Quia accidentia solo numero distincta non possunt esse in eodem numero subiecto. Ergo repugnat illa secunda præsentia.

Addimus. Præsentiam non esse id, ratione cuius corpus constituitur in loco, sed potius est quædam relatio, quæ consurgit, ex quo corpus sit in loco: & ita esse in loco præcedit ipsam præsentiam. Ergo multiplicatio præsentia nihil conducit, vt corpus sit in duplici loco, sed antecedentè ad præsentiam debet aliquid assignari. Quod nõ facit data solutio.

Secundò prob. concl. Si corpus esset in duplici loco, esset idè, vt supponitur. Et etiam non esset idem, sed divisum à se ipso, quod est contra rationem identitatis. Nam de ratione vnus est esse indivisum in se. Sed hoc contradictionem involvit. Ergo idem quod antea. Prob. mai. quantum ad secundā partē primo. Quia tale corpus habet diversas positiones partium in loco. Ergo esset divisum a se ipso. Quia cum vnitate reali stare non potest diversa

positio partium. Ant. prob. Tale corpus haberet diversos situs. Ergo haberet diversas positiones partium in loco. Quia situs nihil aliud est, quam positio partium in loco.

Secundò prob. eadem pars mai. Tale corpus esset sibi ipsi contiguum. Ergo esset à se ipso divisum. Quia contigua non sunt vnum, & idem, sed potius sunt plura, quorum vltima sunt simul. Ant. prob. Illa duo loca, in quibus corpus existeret, possent esse contigua. Ergo corpus existens in illis esset sibi ipsi contiguum.

Tertiò prob. eadem pars. Tale corpus duplicem quantitatem haberet. Ergo non esset idè. Quia in eodem corpore non potest duplex quantitas numero diversa reperiri. Ant. prob. Tale corpus haberet duplicem extensionem in ordine ad locum. Si quidem haberet duplex esse in loco. Et esse in loco habetur per extensionem localem. Ergo haberet etiam duplicem quantitatem. Quia effectus secundarius quantitatis, qualis est extensio localis, multiplicari non potest non multiplicata forma.

Resp. contrarij. Formam esse principium universale respectu effectuum provenientium ab ipsa, sicut potentia est universale principium respectu suorum actuum. Et ita de ratione formæ est maior universalitas, & minor multiplicatio. Consequenter quæ-

poterunt effectus secundarij multiplicari, non multiplicata forma.

Sed contra est. Quia implicat multiplicari proprietates non multiplicata natura. Vnde implicat in eadem anima duplex intellectus numero distinctus, & duplex potentia visiva, vel generativa in eadem natura, & idem de cæteris proprietatibus. Sed effectus secundarius se habet veluti proprietas formæ. Ergo implicat multiplicari effectum secundarium non multiplicata forma.

Sec. impug. data solutio. Quia ad salvandam universalitatem formæ sufficit formam habere plures effectus primarios, & secundarios diversæ rationis. Sicut ad salvandam universalitatem naturæ sufficit radicare proprietates diversas. Ergo salvatur universalitas formæ, quamvis idem formalitè effectus secundarius multiplicari non possit, non multiplicata forma.

Tertiò impug. Quantitas corporis prædicti esset divisa, & discontinuata. Sed quantitas discontinuata eadem esse non potest. Ergo corpus illud haberet duplicem quantitatem. Prob. mai. Inter illam quantitatem ut existentem in vno loco, & existentem in alio, intercederent plura corpora per contactum positivum cum prædicta quantitate. Sed inter eandem quantitatem realitè non divisam, & dis-

continuatam non possunt alia corpora mediare. Ergò quantitas illa esset discontinuata, & se ipsa diversa.

Dices: Quantitatem Christi existentem in Cœlo, & in Sacramento esse realiter indivisam. Et tamen inter illam vt existentem in Cœlo, & in Sacramento plura corpora mediare.

Sed contra est. Quia corpora mediare, & intercedere propriè fit per physicum contactum cum altera quantitate extrema, quo modo inter quantitatem Christi existentem in Sacramento corpora mediare non possunt. Eo quod quantitatem existentem in Sacramento nullum corpus tangere potest. Ergò data solutio nititur principio falso.

Tertio prob. concl. Corpus, quod potest esse de potentia absoluta in duplici loco, potest esse in infinitis, si essent. Sed corpus potens replere infinita loca, si essent, est formalitèr infinitum in ratione locabilis. Eo quod erit in exhaustibile in ratione locabilis, & repletivi locorum. Siquidem nullo loco exhaustiretur eius virtus. Ergò si corpus posset esse in duplici loco esset formalitèr infinitum, quod implicat. Min. cum conseq. tenet, & mai. prob. ex proverbio Philosophi, quod adducit Caiet. 3. p. quæst. 25. art. 1. ad 3. quod videlicet: *Vbi pluralitas differentiam non facit nec illam faceret infinitas, si adesset.*

Ergò corpus, quod posset esse in duplici, vel in pluribus locis, posset etiam in infinitis existere. Sicut si aliqua persona creata posset existere in duplici natura, posset etiam eadem ratione in infinitis subsistere.

Resp. Tale corpus posse esse in infinitis locis, non quidem propria virtute, sed solum virtute divina, quod non arguit infinitatem.

Sed contra est. Esse in infinitis locis petit virtutem infinitam, & quantitatem inexhaustibilem in ratione locabilis. Ergò nō potest corpus habere virtutem à Deo, vt sit in locis infinitis: sicut non potest creatura accipere virtutem à Deo ad creandum. Quia creare virtutem infinitam requirit.

Rursus. Effectus, qui provenit à forma in genere causæ formalis, non potest ab illa procedere virtute divina, sed debet ab illa provenire ratione propriæ virtutis. Sed constituere corpus in loco proveniret à quantitate in genere causæ formalis. Ergò non potest idem corpus secundum eandem quantitatem esse in duplici loco per divinam virtutem, & de potentia absoluta, si semel hoc evenire nō potest de lege ordinaria.

Resp. alij. Corpus esse in locis infinitis non arguere infinitatē in corpore. Quia corpus Christi quantum est ex se potest esse sub infinitis speciebus absque vlla infinitate.

Sed contra est. Quia licet esse in infinitis speciebus ratione diversi principij, & quando ratio formalis essendi infinitè multiplicatur, non arguat infinitatē; illam tamen arguit esse in infinitis locis per eandem quantitatem, & ratione eiusdem formæ. Sed corpus Christi potest esse in infinitis speciebus ratione conversionis diversæ, & per principium diversum, quod infinitè multiplicaretur, si Corpus Christi esset sub speciebus infinitis; Corpus verò esset in locis infinitis per eandem quantitatem. Ergo licet primum infinitatem non arguat, secundum tamen infinitatem importat.

Omittimus plura alia inconvenientia necessario consequuta, qualia sunt illud corpus habere simul motus contrarios, sursum videlicet, & deorsum, rectum, & obliquum, quæ non minus implicant, quam eundem intellectum simul assentiri, & dissentiri, & eandem voluntatem amare simul, & odio habere. Et insuper illud corpus in vno loco posset esse frigidum, & in alio calidum: in vno loco sedere, & in altero ambulare, quod est moveri, & quiescere simul, quæ contradictionem involvunt etiam de poten-

tia absoluta.

§. III.

Argumentis contrariorum.
occurritur.

Contra concl. nostram poterat in primis argui. Quod duplex corpus potest esse in eodem loco. Ergo idem corpus poterit esse in duplici loco propter eandem rationem.

Resp. Quod sicut duplex corpus penetratum potest esse in eodem loco. Quia corpora penetrata se habent per modum vnius formalitè: ita propter eandem rationem idem corpus potest esse in duplici loco, dummodo loca penetrentur.

Sec. poterat arg. Quod si Corpus Christi existeret circumscriptivè in Sacramento Eucharistiae, esset in duplici loco simul, in Cœlo videlicet, & in Sacramento. Sed miraculum est Corpus Christi non esse circumscriptivè in Sacramento, & solum ibi esse modo indivisibili. Ergo miraculum est idem corpus non esse circumscriptivè in duplici loco.

Resp. dist. min. Miraculum est absolute: conc. min. Ex suppositione quod circumscriptivè existat in Cœlo: neg. mi. & conf. Licet namque absolute miraculum sit Corpus Christi non existere circumscriptivè in Sacramento. Quia miraculum est quanti-

tatem

tatem privari sua extensione locali. Ex suppositione tamen, quod existat in Cœlo circumscriptione, non est miraculum. Quod eodem modo non existat in alio loco, sed potius necessarium est, & oppositum essentialiter repugnat.

3. poterat argui. Corpus Christi semper est in Cœlo circumscriptione. Et tamen aliquando circumscriptione fuit etiam in terra. Nam aliquando apparuit caro Sanctissima Christi localiter extensa in hostia. Et aliquando etiam Apostolis Petro, & Paulo corporaliter apparuit. Ergo idem corpus potest circumscriptione in pluribus locis existere.

Resp. tamen neg. min. & ad 1. 3. p. quæst. 76. artic. 8. respondet D. Th. veram Christi carnem non posse in propria specie apparere, nisi desinat esse in Cœlo: carnem verò aliquando apparentem in hostia non esse veram carnem; sed solum carnem apparentem quantum ad colorem, & alia, quæ divina virtute formantur in medio existenti circa hostiam. Christum etiam non in propria persona apparuisse; sed Angelum loco Christi: quod idem dicendum est de Sanctis, qui pluribus aliquando apparuisse dicuntur in loco distantissimo ab eo, in quo ipsi habitabant.

2. poterat dici: Christum aliquando in propria persona apparuisse, tunc tamen in Cœlo non

permanere, quod inconveniens non est. Quia quamvis Cœlum sit sedes propria, & in æternum assumpta, potest tamen Christus ipsum aliquando transcurrere, & pro morula brevi relinquere.

Dices: quod si hoc ita contingeret, perturbaretur lætitia beatorum, quam habent ex visione corporis Christi, cuius præsentia pro morula brevi deficeret.

Resp. tamen. Christum ex illo loco, in quo apparebat, posse lætificare beatos. Non enim distantia localis impedire potest lætitiā beatorum, qui lumine gloriæ, vel alio lumine infuso etiam distantia intuentur.

4. arg. Non multiplicata quantitate potest multiplicari extensio localis. Ergo potest idem corpus secundum eandem quantitatem existere in duplici loco. Prob. ant. 1. Invariata extensione in ordine ad se potest variari extensio localis. Quia quando quantitas rarefit occupat maiorem locum. Eo quod rarefactio est extensio à minori ad maiorem locum, sicut in cera calefacta videtur. Et tamen extensio in ordine ad se non variatur. Alias quantitas realiter esset distincta. Ergo etiam non multiplicata quantitate potest multiplicari extensio localis.

2. prob. ant. Non multiplicata extensione locali potest multiplicari præsentia localis, ut constat in

In corpore existente successive in diversis locis, in quo multiplicatur presentia in loco, & non multiplicatur extensio localis. Ergo etiam non multiplicata quantitate poterit multiplicari extensio localis.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. dist. ant. Variatione accidentali, & modali: conc. ant. Variatione substantiali: neg. ant. & conseq. Quia quando quantitas rarefit solum variatur extensio localis accidentaliter, & modaliter. Eo quod partes per rarefactionem applicantur ad maiorem locum penes latitudinem; non tamen variatur extensio localis substantialiter, & entitativè. Quia nulla pars de novo superadditur quantitati, & extensioni precedenti. Alias rarefactio esset augmentatio formaliter.

Dices 1. Variatur extensio localis accidentaliter, quin varietur quantitas, & extensio in ordine ad se. Ergo poterit etiam extensio prædicta variari substantialiter non variata quantitate.

2. dices: Invariata quantitate potest esse in illa duplex extensio localis numericè distincta. Ergo invariata quantitate potest extensio localis substantialiter variari. Prob. ant. In eadem quantitate in variata dantur plures effectus specificè diversi, videlicet extensio in ordine ad se, & in ordine ad locum, & impenetrabilitas. Ergo poterit etiam esse du-

plex extensio localis distincta solum numericè.

Resp. ad 1. neg. conf. Quia extensio localis substantialiter, & entitativè sumpta est effectus secundarius quantitatis, qui ut supra vidimus, variari, & multiplicari non potest non multiplicata forma. Variatio verò accidentalis extensionis est effectus proveniens ab extrinseco alterante, & introducente qualitatem calidam, media qua partes formaliter rarefiunt. Et ita potest extensio localis accidentaliter variari, non variata quantitate.

Ad 2. repl. neg. secunda conf. Quia in eodem subiecto possunt esse plura accidentia specificè distincta. Eo quod recipiuntur in illo secundum diversas virtualitates. Non tamen possunt esse plura accidentia, vel extensiones locales solo numero distinctæ. Quia accidentia solo numero diversa recipiuntur in subiecto secundum eandem virtualitatem. Et consequenter non essent duo, sed vnum.

Rursus etiam. Quia vnum principium vel forma, licet possit habere plures proprietates specificè distinctas; non tamen plures solo numero diversas: sicut eadem natura non potest radicare duplicem intellectum solo numero distinctum.

Ad 2. verò prob. ant. principalis resp. Quod in illo corpore successive existente in pluribus locis

locis variatur præsentia localis, non simul, sed successivè, & ad præsentiam localem successivè multiplicandam necessarium nõ est multiplicari entitativè extensionem localem; sed satis est diverso modo locari, & multiplicari situm, & dispositionem in loco, in qua dispositione diversa ratio etiam præsentie ad locum distincta fundatur.

Dices: Præsentia localis potest multiplicari successivè, non multiplicata extensione locali. Ergò etiam simul poterit multiplicari.

Sed neg. conf. Quia præsentia localis est accidens receptum in extensione locali quantitatis, & duplex accidens solo numero distinctum potest esse successivè, non tamen simul in eadem quantitate. Quæ doctrina intelligenda est de extensione locali pro recto, & entitate. Nam si loquamur de illa pro connotato, & obliquo, etiam multiplicatur successivè, quando multiplicatur præsentia localis. Nam duplex præsentia localis importat essentialitèr esse in duplici loco successivè. Et consequentèr infert duplicem extensionem localem pro connotato, & obliquo.

5. arg. locus adequatus non excludit essentialitèr alterum adequatum. Ergò potest idem numero corpus esse simul in duplici loco. Prob. ant. 1. Vnum primum principium non excludit essentialitèr

alterum. Quia principia entis naturalis in fieri sunt tria, & in facto esse duo. Ergò vnus locus adequatus non excludit essentialitèr alterum.

2. prob. ant. Vnum contrarium in gradu intenso non excludit alterum essentialitèr in sententia asserente: duo contraria in gradibus intensis posse simul esse de potentia absoluta. Ergò idem de loco dicendum.

3. prob. ant. Vna scientia adequatè comprehensiva non excludit aliam adequatè comprehensivam eiusdem obiecti. Ergò idem de loco.

4. Vna subsistentia adequata non excludit essentialitèr aliam. Quia natura humana Christi adequatè terminata per subsistentiam Verbi potest simul adequatè terminari per subsistentiam Patris, & Spiritus-Sancti. Ergò idem quod prius.

5. Vna causa adequata non excludit essentialitèr aliam, sed potest idem numero effectus procedere à duplici causa totali subordinata. Ergò idem de loco.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Aliud in diverso genere: conc. ant. In eodem genere: conc. ant. & conf. Quia principia entis naturalis sunt in genere diverso privationis, principij activi, & passivi. Omnia verò loca sunt eiusdem ordinis in ratione loci circumscriptivi, & eandem formam locativā respiciunt

ciunt quantitatem videlicet corporis contenti.

Ad 2. prob. neg. conf. Quia vnum contrarium non diffinitur per negationem alterius, sed solum importat illam secundo: & effectus secundarius potest à Deo superari, vel à forma separari. Locus vero adequatus essentialiter importat aequalitatem cum corpore, & negationem excessus. Et ita primario dicit negationem aequalitatis cum altero loco, ipsumque essentialiter excludit.

Ad 3. resp. Ex duplici scientia, quarum qualibet comprehendit obiectum, utramque esse adequatam intensivè; non tamen intensivè, & extensivè. Quia in utraque scientia est eadem virtus sufficiens ad comprehensionem obiecti. Quicumque vero locus adequatus est intensivè, & extensivè adequatus. Et ideo alterum essentialiter excludit. Quae solutio amplius ex dicendis constabit.

2. resp. Illam duplicem scientiam esse solum materialiter distinctam comparative ad obiectum in ratione termini comprehensionis, & alia diversitas ad comprehensionem materialiter se habet. Et ita utraque scientia se habet per modum unius, cuius oppositum contingit in loco. Quod argumentum solvendum est à contrariis. Quia probat de facto idem corpus posse esse in

duplici loco adequato, sicut idem obiectum comprehenditur defacto per duplicem scientiam.

Ad 4. prob. resp. In omni subsistentia divina esse eandem virtutem infinitam terminandi. Et ita qualibet est solum intensivè adequata; non tamen intensivè, & extensivè. Eo quod in alia subsistentia remanet etiam virtus infinita ad terminandum secundum propriam, & peculiarem rationem. Sicut quia in omnibus filiis est eadem virtus ad terminandam relationem Patris, nullus illorum est terminus adequatus intensivè, & extensivè, sed eadem relatio Patris simul refertur ad omnes, & quocumque deficiente, eadem relatio perseverat. Aliam solutionem dedimus supra de causa totali disputantes, quam repetere non licet.

Aliam tamen solutionem de novo addimus. Triplicem videlicet subsistentiam posse terminare eandem naturam. Quia subsistentia divina in ordine ad terminandum subordinatè concurrunt, non quidem subordinatione imperfectionis, & dependentiae, sed processione, & originis. Eo quod Filius à Patre, & Spiritus Sanctus ab utroque procedit.

Dices: Filius non terminat naturam humanam ut Patri subordinatus. Alias etiam Pater incarnasset. Sicut quia homo producit hominem tanquam causa subordinata Deo, etiam Deus

concurrat ad hominem produ-
cendum. Ergò solutio nulla est.

Resp. dist. ant. Patri vt ter-
minanti: conc. ant. Patri vt no-
tionaliter producenti: neg. ant.
& conf. Licet namque Filius de-
facto terminans humitatem non
subordinetur Patri, vt actualiter,
& exercitè terminanti; subordi-
natur tamen illi, vt producenti,
& tanquam primo principio ori-
ginis, & processioneis, quæ sub-
ordinatio semper perseverat. Et
ideò sufficit, vt simul concurrere
possint ad eandem naturam ter-
minandam; subordinatio au-
tem hominis ad Deum est sub-
ordinatio dependentiæ, & præ-
motionis. Et ita Deus simul cum
homine concurrere debet ad ef-
fectum producendum.

Ad 3. prob. resp. Quod in-
ter causas totales subordinatas,
quælibet producit effectum sub
ratione diversa, v. g. homo sub
ratione hominis, & Deus sub ra-
tione entis. Et ideò mirum non
est, vtramque simul concurrere.
Locus verò adæquatus sub omni
ratione locabili est ultimus ter-
minus, & adæquat locatum. Et
propterea corpus locatum non
potest extra illum locum existe-
re, & in altero collocari. Et argu-
mentum solvendum est à con-
trarijs, siquidem probat defacto.
Nam idem numero effectus à du-
plici causa totali subordinata de-
facto procedit.

Dices: Ergò poterit etiam

idem corpus à duplici loco adæ-
quato subordinato contineri.

Resp. neg. suppositum con-
sequens, videlicet quod inter lo-
ca adæquata possit subordinatio
reperi.

Sed contra. Quia locus terræ
scilicet aqua subordinatur aeri:
& aer igni. Et sic de cæteris. Ergò
verum est suppositum.

Resp. dist. ant. Subordinatur
materialiter: conc. ant. Formali-
ter: neg. ant. & conseq. Locus
namque formaliter in ratione
loci, & ultimi termini non sub-
ordinatur alteri. Quia locus est
ultima superficies immobilis pri-
ma, quod non convenit igni res-
pectu terræ. Unde locus terræ
solum materialiter subordinatur
igni.

Dices: Ultimum terminum
posse alteri subordinari formali-
ter, & intra eandem lineam. Quia
intra lineam subsistentiæ absolu-
ta subsistentia ordinatur relative.
Ergò locus formaliter potest al-
teri subordinari in ratione vlti-
mi termini.

Resp. tamen facile. Subsist-
entiam absolutam, & relativam
non esse in eadem linea, sed po-
tius in diversa, vna absoluta, &
altera relativa. Et ita potest abso-
luta ad alteram ordinari.

Tandem arg. fundamento,
in quo sententia contraria maxi-
mè fidei. Quia non repugnat idē
numero corpus esse circumscrip-
tū in vno loco, & sacramenta-

liter,

liter, vel indivisibiliter in alio. Vt constat in Corpore Christi, quod existit in Caelo circumscriptivè, & modo indivisibili simul existit in Sacramento. Ergo non repugnat idem corpus circumscriptivè esse simul in duplici loco.

Resp. neg. conf. Et 1. ratio discriminis est. Quia, vt corpus sit in duplici loco circumscriptivè, requiritur, quod esse in loco, vel extensio localis multiplicetur realiter non multiplicata quantitate. Et effectum secundarium multiplicari non multiplicata forma essentialiter repugnat. Vt tamen corpus sit in vno loco circumscriptivè, & in alio Sacramentaliter, non requiritur duplex extensio localis: sed ad primum sufficit quantitas cum propria extensione locali: & ad secundum sufficit etiam eadem quantitas, & conversio Sacramentalis, ratione cuius substantia panis convertitur in substantiam corporis Christi.

2. ratio discriminis est. Quia locus circumscriptivè adequatus essentialiter importat æqualitatem cum corpore in linea circumscriptiva. Et consequenter dicit negationem excessus. Et ideo corpus non potest excedere locum prædicto modo adequatum, & in altero collocari circumscriptivè: bene tamen indivisibiliter. Quia in hoc genere non erat corpus cum primo loco adequatum.

Sed inst. Adequatio cum lo-

co circumscriptivo non tollit, quod idem numero corpus eodem modo sit in altero loco. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. Adequatio accidentis cum subiecto proprio non tollit, vt simul sit in extraneo subiecto. Ergo idem de corpore dicendum. Prob. ant. Adequatio accidentis cum subiecto proprio non tollit, quod accidens sit sine illo, sicut constat in accidentibus. Eucharistia, quæ sine proprio subiecto inveniuntur. Ergo non tollit etiam, quod accidens sit in extraneo subiecto.

2. prob. ant. Adequatio Corporis Christi cum hac numero Hostia Sacramentaliter non tollit, quod simul Sacramentaliter sit in altera Hostia. Quia Corpus Christi adequatè Sacramentaliter est in pluribus Hostijs, quæ in Sacrario continentur, & totum in toto, totumq; in qualibet parte. Ergo adequatio cum loco circumscriptivo non tollit, quod corpus eodem modo in altero loco sit.

3. prob. ant. Mirabilius est vnum corpus esse in vno loco circumscriptivè, & in alio Sacramentaliter, quam esse in duobus circumscriptivè. Sed primum non impedit adequatio. Ergo nec secundum.

4. Difficilius est corpus esse in vno loco circumscriptivè, & cum modo connaturali, & in alio Sacramentaliter absque modo

do naturali, quam esse in duplici loco circumscripivè, & cum duplici modo naturali. Ergò si primum non impedit adæquario, secundum impedire non potest.

5. adæquatio cum loco circumscriptivo non tollit corpus existere extra talem locum. Quia corpus Christi est circumscripivè adæquatè in Coelo, & simul est extra Cœlum in Sacramento Eucharistiæ. Ergò adæquatio cum loco circumscriptivo non tollit, quod corpus eodem modo sit in altero loco.

Resp. ad repl. neg. duo ant. 1. Et ad prob. neg. conf. Quia accidens non dependet essentialitèr à subiecto proprio. Eo quod solum constituitur accidens per ordinem ad subiectum; non verò per existentiam in illo. Et ideo potest sine proprio subiecto reperiri; ex suppositione tamen quod habeat proprium subiectum, non potest esse in subiecto extraneo. Quia individuatur à subiecto proprio. Et ita non potest in extraneo constitui. Alias esset idem, & non esset idem. Quod implicat. Consequenterque cum proprio subiecto essentialiter adæquatur.

Ad 2. prob. resp. Corpus Christi solum adæquari Sacramentaliter cum hac numero hostia intensivè, non tamen intensivè, & extensivè. Quia corpus Christi ponitur in hostia ratione conversionis Sacramentalis. Et in omnibus conversionibus est forma-

liter eadem virtus convertiva substantiæ panis in substantiam corporis Christi. Qua propter quacumque conversio, & similiter qualibet hostia est tantum intensivè adæquata respectu corporis Christi. Sicut quilibet filius est tantum terminus adæquatus intensivè relationis Patris. Quia in omnibus illis est eadem filiatio formalitèr, eadem etiam formalitèr generatio passiva. Et consequenter eadem ratio terminandi. Addimus. Corpus Christi esse Sacramentalitèr in pluribus hostijs ratione diversæ conversionis, quod contradictionem nō implicat; corpus verò esset in loco per eandem quantitatem, & localem extensionem. Et ita esset idem, & non idem.

Ad 3. prob. neg. conf. Quia licèt sit mirabilius; minorem tamen repugnantiam importat. Sicut mirabilius est naturam humanam subsistere per triplicem subsistentiam Divinam, quam per triplicem subsistentiam creatam. Et tamen primum possibile est, secundum verò essentialiter repugnat.

Ad 4. prob. neg. mai. Quia ad primum requiritur multiplicari effectum secundarium non multiplicato primario, quod essentialitèr implicat: ad secundū verò satis est superaddi conversionem Sacramentalem, ratione cuius corpus modo indivisibili, & sine modo connaturali ponatur

tur in hostia, virtute divina principaliter operante.

Ad 5. dist. ant. Extra talem locum Sacramentaliter: conc. ant. Circumscriptivè: neg. ant. & conf. Quia adæquatio circumscriptiva essentialiter importat in genere isto æqualitatem, & negationem excessus. Et ita tollit, quod corpus non possit esse circumscriptivè extra talem locum; non tamen quod non possit esse Sacramentaliter. Quia adæquatio circumscriptiva cum loco non dicit negationem excessus in alio genere, videlicet in genere Sacramentaliter existendi.

Dices: Corpori existenti Sacramentaliter non repugnat prout ibi existere circumscriptivè. Sed adæquatio cum loco circumscriptivo non tollit, quod corpus sit in alio Sacramentaliter. Ergo non tollit, quod possit esse in alio circumscriptivè. Minor cum conf. tenet, & prob. mai. Corpori existenti Sacramentaliter cum sua quantitate non repugnat extensio localis. Quia cui convenit forma, non potest effectus secundarius repugnare. Ergo corpori Sacramentaliter existenti non repugnat prout ibi existere circumscriptivè, & coextensum cum loco.

Resp. tamen. Quod corpori existenti Sacramentaliter prout ibi repugnat extensio localis. Nam cui convenit forma sub aliquo modo speciali, & in aliquo sub-

jecto, potest affectus secundarius repugnare ut constat in gratia habituali, cui prout in Christo repugnat filium adoptivum constituere.

§. Ultimus;

Corollaria ex dictis.

EX dictis inferitur. I. quod si quantitas panis convertitur in quantitatem corporis Christi simul cum extensione locali, esset Christus in Eucharistia circumscriptivè; non tamen esset in Caelo, nec posset esse in pluribus hostiis.

II. inferitur quantitatem non posse constituere corpus in loco ratione potentiae obedientialis. Eo quod effectus proveniens à forma in genere causae formalis, non potest ab illa ratione potentiae obedientialis provenire, ut in art. discursu probavimus, solutiones contrariorum impugnant.

Dices: Formam sublunarem de potentia absoluta posse informare materiam coelestem; quod tamen præstare non potest per potentiam naturalem. Alias Caelum posset naturaliter amittere suam formam. Et consequenter esset naturaliter corruptibile. Sed informatio provenit à forma in genere causae formalis. Ergo doctrina nulla est.

Resp. neg. mai. Quia forma actuali.

adquare non potest materiam nō contentam intra suum ambitum, nec ab illa specificatam, & materia sublunaris non specificatur à forma Coelesti.

Secundo resp. Formam sublunarem semel unitam, & applicatam materiæ Coelesti illam naturaliter informare, & non ratione potētiae obedientialis. Quia tamen non potest illi naturaliter applicari, propterea Cœlum naturaliter corruptibile non est.

Dices: Sicut intellectus naturaliter non potest Deum clarè, & intuitivè videre, ita forma sublunaris non potest naturaliter materiam Coelestem adquare. Et tamen intellectus ratione potētiae obedientialis potest elevari ad Deum intuitivè videndum. Ergo poterit etiam forma sublunaris ad materiam Coelestem actuandam elevari.

Sed iuxta 1. solutionem negatur conseq. Quia Deus clarè visus continetur intra obiectum specificativum intellectus. Et ideo potest intellectus ad Deum clarè videndum elevari. Materia verò Coelestis non specificatur à forma sublunari, nec intra illius ambitum continetur. Et ideo dispar est ratio.

Secunda ratio discriminis est. Quia causa efficiens elevari potest in ordine ad effectum excedentem vires naturales illius. Et ita elevatur intellectus. Causa verò formalis solum causat se ip-

sam communicando. Et ideo nequit effectum prestare, quem non continet propria virtute, & ratione suæ naturalis potētiae. Et hæc de art. isto cum præcedentibus simul ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De Vacuo.

ARTICVLVS VNICVS.

Utrum corpus possit moveri per vacuum?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur conclusio.

IN art. præsentī præmittendum est vacuum alterum esse negativum, & alterum privativum. Negativum illud est, quod non continet corpus, nec illud continere valet. Eo quod est purū nihil, sicut spatium imaginarium, quod est supra omnes Cœlos, & erat antequam mundus fieret, aut formaretur terra, & orbis. Vacuū verò privativum nō continet ali- quod corpus, illud tamen continere potest. Vndè communiter diffinitur: *Locus non repletus corpore*. In qua diffinitione particula illa *locus* ponitur loco generis, sicut in diffinitione cuiuscumque concreti accidentalis subiectum ponitur loco generis. Per aliam

verò particulam distinguitur vacuum privativum à loco, in quo corpus actualitèr continetur.

Secundo supponendum est vacuum privativum non posse naturalitèr, & de lege ordinaria reperiri. Quia est inutile ad bonum univèrsi, vel alterius rei in univèrso existentis. Et cōsequenter est frustraneum, & naturalitèr dari non potest. Quia Deus, & natura nihil faciunt frustra.

Respondebis tale vacuum esse vtile ad motum. Quia si vacuum non esset, non possent corpora moveri, nisi vnum penetraretur cum alio, quod naturalitèr fieri non potest.

Sed contra est. Quia vt corpora moveantur, satis est, quod partes aeris condensentur. Ergò vacuum ad motum necessarium non est.

Dices: Partes aeris tantum condensari non posse, vt simul plura corpora moveantur, & vt pluvia magna, v. g. de nubibus ad terram descendat.

Sed contra est. Quia partes aeris rarissimæ sunt. Consequenterque possunt ita condensari, vt plura corpora simul, & plurima alia moveantur.

Secundo prob. suppositio nostra. Quia vacuum impedit bonum naturæ. Ergò est contra naturam. Et consequenter naturalitèr dari non potest. Prob. antec. Impedit influxum Cœlo-

rum in hæc inferiora: quod est maximum bonum naturæ. Si quidè per talem influxum corpora inferiora reguntur, & conservantur. Ergò impedit naturæ bonum. Probat. antec. Vt influxus Cœlorum ad inferiora descendat debent corpora inferiora esse coniuncta, vel contigua cum Cœlis. Eo quod agens naturale non potest agere in distans, quin prius agat in propinquum. Sed vacuum prædictam contiguitatem impedit. Nam contigua sunt quorum vltima sunt simul: & si mediat vacuum corpora inferiora, & superiora non erunt simul coniuncta, & vnita. Ergò vacuum impedit influxum Cœlorum in hæc corpora inferiora.

Addimus vacuum miraculosum esse. Siquidè immutat totum ordinem naturæ, & dispositionem causarum secundarum. Et ideò naturalitèr dari non potest. Et propter eandem rationem non poterit Angelus facere tale vacuum. Quia solus Deus, qui naturam condidit potest ordinem immutare naturæ. Vndè quæst. 16. de malo, art. 10. affirmat D. Th. non posse Angelos movere terram, vel elementorum ordinem immutare.

Instabis 1. contra suppositionem istam exemplis experientia, quorum primum est. Quia

Quia si ponatur vas plenum aqua, & per omnem partem circundetur nive, congelabitur aqua, & in medio vasis remanebit aliquod vacuum, ad quod replendum non potest ingredi aer propter nivem circumstantem. Ergo dabitur naturaliter vacuum.

Secundum est. Si dentur due tabulae perfectissimè planae, perfectissimèque coniunctae, & una ad aequalitatem ab altera separaretur, dabitur pro aliquo instanti vacuum in aliquo spatio inter tabulas mediante. Quia aer non potest tam citò ingredi, ut in eodem instanti occupet totum spatium, quod inter tabulas mediat. Ergo idem quod prius.

Respondebis ad primum. Tale vas rumpendum esse per debiliorem partem, nè detur vacuum in natura.

Dices: Possè contingere tales partes esse aequales in grositie, & fortitudine, in quo casu nulla erit data solutio.

Resp. In hoc eventu. Auctorem naturae determinare partem illam, quae prius rumpenda est, nè vacuum in rerum natura detur. Et experientia videmus, quod quoties aqua congelatur in vase, si non adest locus aeri, statim rumpitur vas.

Ad 2. exemplum dicimus: In casu illius non possè naturaliter unam tabulam ab altera se-

parari secundum omnem partem, sed prius separabitur secundum aliquam partem, ut paulatim ingrediatur aer.

Secundo instabis. Quia Angelus propria virtute potest impedire lapidem, vel aquam ascendentem ad vacuum replendum. Ergo poterit naturaliter virtute Angeli dari vacuum. Prob. ant. Quia virtus aquae, vel lapidis est corporea: & virtus Angeli est spiritualis. Ergo virtus Angeli efficacior est. Et consequenter poterit Angelus aquam, vel lapidem impedire.

Resp. Virtutem Angeli non esse potentem impedire lapidem ascendentem. Quia quamvis virtus lapidis, vel aquae materialis sit, tendit primo, & per se ad universale bonum. Et ita solum impediri poterit à Deo, qui est auctor boni universalis, à quo solo conservatur. Instantia est in influxu, quo generans producit essentiam, & passionem, qui corporeus, & materialis est. Et tamen essentia producta non potest consequutione proprietatum ab aliqua creatura impediri.

Dices: Corpora obedire Angelis in ordine ad motum localem, sicut prima part. quæst. 110. artic. 5. docet Angelicus Doct. Ergo motus lapidis ab Angelo poterit impediri.

Resp. dist. ant. Et in ordine ad motum tendentem ad bonum particulare: conc. ant. Si tendat ad bonum vniuersale: neg. ant. & conseq. Quia motus lapidis ad replendum vacuum tendit ad vniuersale bonum, videlicet ad naturam conservandam. Et ita à creatura impediri non potest.

De potentia verò absoluta posse dari vacuum privativum certum etiam debet esse. Quia Deus potest totum elementum ignis annihilare, & impedire, nè aliquod corpus ascendat ad vacuum replendum, in quo casu concavum Lunæ erit locus non repletus aliquo corpore, ac proinde erit vacuum privativè. Et quidem nulla est assignabilis ratio, cur Deus non potuerit mundum inferiorem producere, & elementa non facere, in quo casu esset vacuum privativum. An verò, & quomodo possit corpus per tale vacuum moveri præsens difficultas est? Pro qua sit

§. II.

Prima Conclusio.

Corpus potest moveri per vacuum.

Conclusio est D. Th. quodlib. 6. art. 3. & 4. Phys. lect. 17. & 3. p. q. 37. arr. 4. ad 2. Vbi docet corpus Christi ascendisse supra omnes Cælos, & esse

extra omnem continentiam illorum. Sed ascensus per motum fit. Ergo corpus potest moveri per vacuum.

Secundo prob. ratione. Tale corpus potest in vacuo conservari. Ergo poterit in vacuo moveri. Quia si semel conservatur, nō est cur per vacuum moveri non possit, & ant. prob. Ideo corpus non posset in tali vacuo conservari. Quia conservatio illius dependet ab influentia Cœlorum, quæ non posset ad corpus in vacuo descendere. Sed talem influentiam potest Deus se ipso supplere. Ergo poterit corpus in tali vacuo conservari.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Contra conclusionem istam arg. 1. Quod mobile secundum locum est in potentia ad aliquid extrinsecum scilicet locum. Sed corpus in vacuo existens non est in potentia ad aliquem locum. Ergo localiter moveri non potest.

Respondetur Maiorem esse veram de mobili motu locali regulariter contingenti; non tamen de mobili motu locali, qui fieret in vacuo ex suppositione miraculi.

Secundo poterat argui. Quod corpus in operari, & moveri dependet ab influentia Cœlorum, quam nō posset in vacuo recipere. Ergo.

Resp.

Resp. Corpus non posse recipere in vacuo influentiam Cœlorum; posse tamen Deum tale corpus se solo conservare.

Tertiò arg. Motus factus in vacuo non esset in aliqua specie. Ergò implicatorius est. Prob. ant. Species motus sunt sursum, & deorsum. Sed talis motus non esset sursum, vel deorsum. Eo quod sursum, vel deorsum dicuntur penes ordinē ad terminum superiorem, vel inferiorē. Et talis terminus in vacuo non est. Ergò motus ille non esset in aliqua specie.

Resp. Sursum, & deorsum esse species motus, qui fit inter corpora vniuersi, quorum aliqua sunt superiora, & alia inferiora; non tamen sursum, & deorsum sunt species motus absolutè.

Dices: Non est assignabilis alia species præter sursum, & deorsum. Ergò si motus non esset in aliqua harum, non esset in aliqua specie.

Resp. Talem motum esse in specie motus recti, vel circularis. Quia via recta, vel per modum circuli fieret.

Quarto arg. Vbi est impossibilis terminus motus, etiam motus impossibilis est. Eo quod motus est via ad terminum, & specificatur ab illo. Sed terminus motus in vacuo impossibilis est. Ergò etiam impossibilis est motus. Prob. min. In vacuo est impossibile vbi, quod est terminus motus localis. Nam vbi est cir-

cumscriptione passiva corporis ex circumscriptione actiua loci pro-
ueniens. Et in vacuo non est locus. Ergò terminus motus in vacuo impossibilis est.

Respondent venerandi PP. Carmel. in illo corpore futurum esse *vbi*, quod resultaret ex circumscriptione actiua loci communis. Quia corpus illud existens in vacuo privativo contineretur à loco circundante tale vacuum.

Hæc tamen solutio non videtur vera. Quia corpus non continetur formalitèr à loco communi, nisi mediante loco particulari formalitèr cōtinente. Sicut principium vniuersale non influit, nisi mediante principio particulari. Sed corpus existens in vacuo non continetur à loco particulari formalitèr. Ergò nō continetur formalitèr à loco communi. Et consequenter non habebit *vbi* resultans ex circumscriptione actiua loci communis.

Deinde. Quia iuxta talem solutionem non poterit corpus moveri per vacuum negativum. Siquidem corpus, quod esset in tali vacuo, non contineretur ab aliquo loco communi. Sed hoc dicendum non est. Quia corpus in quocumque vacuo esset ab infinitesimo mobile supposita propria conservatione. Nec est cur hoc illi repugnet. Ergò solutio nulla est. Et ideo

Aliud resp. Quod in illo corpore esset *vbi* non quidē regulari-

lariter contingens, sed ubi peculiarare, & præsentia particularis corporis in illo spatio.

Dices. Omne ubi attenditur per ordinem ad aliquod punctum. Sed in vacuo negativo nullum est punctum. Quia ibi nullum est corpus. Et punctum semper est in aliquo corpore. Ergo ibi nullum erit ubi, & nulla præsentia corporis.

Resp. Quod ibi non esset punctum verum; esset tamen punctum imaginarium: & per ordinem ad ipsum haberet corpus proprium ubi, veramque præsentiam. Et instantia est. Quia si Deus destrueret Polos mundi, solum remanerent Poli imaginarij. Et tamen corpora verè moverentur, & haberent verum ubi. Ergo punctum imaginarium sufficit ad ubi, & ad præsentiam veram. An verò tale corpus in vacuo moveretur in tempore, vel in instanti? sufficientem difficultatem habet. Aliqui namque asserunt movendum esse in instanti, & aliter moveri non posse. Alij verò dicunt in tempore movendum esse. Cum quibus

S. IV.

Conclusio statuitur.

Sententia hæc expressa videtur D.Th. in præsentia lect. 12. asserentis: *Quod substracto tempore, quod additur ex impediēte,*

remanet tempus naturalis velocitatis. Ergo sentit D.Th. Quod corpus in vacuo brevius, vel tardius moveretur iuxta naturalem velocitatem ipsius, & maiorem, vel minorem gravitatem.

Ratione autem prob. Quia motus habens partem post partē, & causas verè successionis, est verè motus successivus. Sed motus corporis per vacuum haberet causas verè successionis. Ergo esset successivus. Prob. min. Causæ successionis sunt resistentia medijs, gravitas corporis, extensio quantitativa, & limitatio movētis. Sed quamvis prima causa deficeret; aliæ tamen remanerent. Ergo min. vera est.

Conf. Motus, cui fit aliqua resistentia debet esse successivus. Sed motui per vacuum fieret aliquando resistentia. Ergo. Prob. min. Posset aliquando motus esse sursum, & corpus esse grave. Sed motui sursum resisteret corpus grave per contrariam inclinationem, quæ est ad motum deorsum. Ergo min. vera est.

Dices. Si corpus moveretur à Deo per vacuum, moveretur in instanti. Quia divinæ virtuti infinitæ non repugnat movere corpus in unico instanti. Ergo etiam omne corpus per vacuum instanti movetur.

Resp. non repugnare Deo ex parte virtutis movere corpus in instanti; repugnaret tamen ex parte corporis. Eo quod impli-

implicat corpus extensum simul esse in pluribus partibus spatij imaginarij distantibus inter se.

Secundo dices. De conceptu motus successivi non est quod in tempore fiat. Ergo licet motus esset successivus, non inde infertur, quod in tempore fieret. Prob. ant. Motus, qui erit in corporibus gloriosis post diem iudicii, erit successivus. Et tamen non erit in tempore. Quia tunc non erit motus primi mobilis, à quo desumitur tempus. Ergo de ratione motus successivi non est, quod in tempore fiat.

Resp. tamen. Post diem iudicii non esse futurum tempus extrinsecum desumptum à motu primi mobilis; erit tamen tempus intrinsecum, quod consistit in intrinseca duratione successiva: & in hoc tempore esset motus.

Secundo prob. concl. Si inter terram, & Lunam esset columna defixa, & reliquum spatium vacuum, & prope columnam descenderet bipedale corpus, illud descenderet successivè. Ergo motus per vacuum successivus esset. Prob. ant. 1. Quia tale corpus secundum primam medietatem prius accederet ad medietatem columnæ, quam secundum aliam: & contrarium intelligibile non est. Ergo successivè descenderet.

Secundo prob. ant. Tale corpus prius esset iuxta aliquas partes columnæ, & posterius iuxta alias.

Quia non posset simul esset iuxta omnes partes, & iuxta primam, & ultimam partem inter quas tanta distantia invenitur. Ergo tale corpus successivè descenderet.

Addimus. Corpus minime quantitatis, quale est corpus bipedale, non posse simul esse iuxta omnes partes corporis magni, & longissimæ columnæ.

Secundo addimus. Quod ille motus eo successivus non esset: quia nullam invenit resistentiam. Quod tamen non obest: quia motus Cœli nullam invenit resistentiam. Et tamen successivus est.

Dices. Motum Cœli esse successivum propter liberam voluntatem Angeli moventis Cœlum.

Sed contra est. Quia Angelus movet Cœlum sicut ipsum mobile est. Ergo movet illud successivè, quia secundum propriam naturam ita moveri petit. Ergo Cœlum ipsum exigit successivè moveri, quamvis ad proprium motum nullam resistentiam inveniat.

§. V.

Argumentis occurritur

Contra concl. istam arg. 1. Quia inter motum in vacuo, & motum in pleno nulla proportio invenitur, ut asserunt D. Th. & Philos. in præfenti text. 71. Ergo motus in vacuo non successivè, sed in unico instanti fit. Si namque succes-

sive fieret, proportionem haberet cum altero motu.

Ad hoc tamen facile resp. D. Thom. & Philos. procedere ibi contra aliquos asserentes successione motus solum provenire posse ab spatio, vel à resistantia medij, contra quos pro inconvenienti inferunt, quod motus in vacuo esset in instanti, & nullam proportionem haberet cum motu facto per planum.

Secundo arg. In motu per vacuum nullum consumitur tempus. Ergò ille motus successivus non esset. Prob. ant. 1. Si in tali motu consumeretur tempus, posset aliquod corpus esse subtilissimum, & moveri in tempore ita brevi, sicut corpus moveretur in vacuo. Sed hoc dicendum non est. Ergò in motu facto per vacuum nullum consumitur tempus.

Secundo prob. ant. In vacuo nulla est resistantia medij. Ergò in motu per vacuum nullum consumitur tempus. Prob. conf. Vbi est minor resistantia spatij, minus consumitur temporis. Ergò si in vacuo nulla est resistantia, nullum consumitur tempus in motu facto per vacuum.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. i. dicimus nullum esse inconvenientiens corpus, quod moveretur per planum propter sui levitatem, & subtilitatem, ita velociter moveri, sicut corpus, quod in vacuo moveretur.

Ad 2. prob. ant. neg. utraque conf. Quia à negatione causæ non necessariè non bene arg. ad negationem effectus. Cumque resistantia non solum proveniat à resistantia medij; sed etiam ab alis capitibus. Inde fit, quod quamvis resistantia medij deficiat: non ideo motus erit in instanti.

Dices. Quia lux Solis nullam invenit resistantiam, diffunditur in instanti per totum spatium. Ergò si in vacuo nulla est resistantia motus erit in instanti.

Resp. neg. conf. Quia retardatio lucis solû potest à qualitate contraria resistente provenire. Cumque lux nullam habeat contrariam qualitatem, inde est, quod in instanti diffunditur. Retardatio verò motus non solum provenit à resistantia, sed ab alijs supra enumeratis, quæ in vacuo perseverant.

Sed inst. In vacuo nulla est distantia positiva. Ergò motus retardari non potest. Prob. ant. Distantia positiva fit per corpus habens extensionem localem. Sed in vacuo talis extensio non est. Ergò nulla est positiva distantia.

Resp. aliqui. In vacuo non esse veram distantiam, sed solum distantiam fictam; istam tamen sufficientem esse, ut motus fiat in tempore.

Hæc tamen solutio falsa est. Quia motus verè successivus verè habet, partem post partem. Et consequenter veram consumit distantiam.

distantiam. Nam si veram distantiam non consumeret, verè, & realitèr haberet omnes suas partes simul. Ergò si in vacuo verà distantia non est, motus ipse verè successivè non erit.

2. rejicitur. Qualis fuerit motus, debet esse distantia pertransibilis per motum. Sed motus successivus in vacuo est verè motus realis, & realitèr successivus. Ergò debet esse vera distantia, quæ per motum pertransibilis sit. Vnde tali solutione relicta.

Aliter resp. Quod in vacuo non est verà distantia positiva per contactum positivum, & positivam corporum extensionem actualitèr existentem; est tamen verà distantia positiva per ordinem ad punctum imaginarium, vt antecedentèr diximus: quæ distantia potest pluribus corporibus occupari, & pluribus motibus pertransiri, & motu verè successivo, vt constat in corpore existente propè columnam à Cœlo in terram per vacuum descendente, cuius longitudo vnico instanti pertransiri non potest.

Ex dictis infertur quod quando corpus, quod movetur per vacuum, acquirit vnum spatium, & relinquit alterum facit vacuum negativè, quatenus corpus non manet in tali spatio; non tamen facit vacuum privativè. Quia nullum relinquit verum lo-

cum. Et vacuum privativè est locus corpore non repletus. Et similiter quando corpus movetur per planum, spatium, quod relinquitur, non manet vacuum. Quia idem locus occupatur ab aere, vel alio corpore circumstante. Et hæc de articul. isto in præsentī text. 71. & 75. & alijs committantibus ad Philosoph. applicanda.

QVÆST. III.

De Tempore.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum partes temporis solum existant ratione instantis?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur nostra conclusio.

DARI tempus experientia docente cognoscimus. Videmus namque aliquas res corruptibiles minorem, & alias maiorem durationem habere: vnum motum esse tardum, & alterum velocissimum esse. Motum verò esse tardum, vel velocem est consumere plus vel minus temporis. Quod quidem licet etiam accipiatur pro duratione intrinseca rerum, magis tamè cõmunitèr, & propriè summitur pro

pro duratione motus primi mobilis, qui est magis vniformis. Et ita per eius durationem omnes alij motus extrinsecè mensurantur.

In primis tamen supponendum est tempus esse aliquid reale. Quia duratio rerum corruptibilium aliquid reale est. Sed tempus in duratione rerum consistit. Ergo est aliquid reale. Mai. prob. Quia res corruptibiles, & motus illarum durant realiter. Et rursus ipsæ sunt entia realia. Et duratio entis realis debet esse realis: sicut duratio rei infinite debet infinita esse. Ergo duratio rerum corruptibilium debet esse realis.

Conf. Quia omnes species quantitatis sunt aliquid reale: sicut ipsa ratio communis. Sed tempus est species quantitatis. Ergo debet esse aliquid reale.

Sed inst. 1. Quia iuxta Arist. in præfenti, si non esset anima non esset tempus. Ergo tempus non est aliquid reale. Quia quod in suo esse dependet ab anima, aliquid rationis est.

2. inst. Quia partes temporis sunt præteritum, & futurum. Sed præteritum, & futurum non sunt aliquid reale. Quia præteritum iam non est, & futurum nondum existit. Consequenterque non habent esse à parte rei. Ergo tempus non est aliquid reale.

Resp. ad 1. inst. Quod si non esset anima, non esse tempus quantum ad simultatem partium. Nam

tempus habet partes successivè à parte rei: & solum habet illas simul in anima, vel ratione animæ simul apprehendentis illas. Et ita si anima non esset, tempus etiam deficeret quantum ad simultatè partium. Et ita intelligendus est D. Th. cum Arist. simul.

2. resp. Tempus esse numerum numeratum, vt explicabimus infra. Cumque in actuali exercitio numerationis dependeat ab anima vt à causa efficièter numerante. Indè fit, quod si non esset anima, non esset tempus. Sicut si non esset intellectus, non esset obiectum intelligibile. Et tamen obiectum intelligibile aliquid reale est. Et si non esset intellectus, non esset numerus. Et tamè numerus est aliquid reale. Et iuxta vtramque solutionem potest intelligi D. Th. cum asserit, tempus sine anima esse imperfectè ens. Quia illi deficeret extrinsecum complementum actualis videlicet, & exercita mensuratio motus, quamvis tempus realiter, & ab intrinseco habeat esse ipsius motus mensuram.

Ad 2. inst. resp. Quod licet præteritum iam non sit in se, & futurum nondum sit in se ipso; sunt tamen ratione instantis, ratione cuius existunt, quod sufficit, vt partes reales sint. Si Namq̃ reales non essent, non possent etià per instans reale continuari, & existere. Instatia est in motu cœli; cuius nulla pars actualiter est in se,

se, sed quolibet existit ratione indivisibilis. Et tamen partes, & ipse motus aliquid reale sunt.

2. supponendum est tempus consistere non posse in prima sphaera, vel in alio corpore mobili. Quia tempus est ens essentialiter successivum. Sed prima sphaera, & omnia corpora mobilia sunt aliquid permanens. Et omnes partes simul habent. Ergo non potest in illis consistere tempus.

3. supponendum est tempus extrinsecum consistens in duratione motus primi mobilis realiter entitativè distingui à quocūq; motu corporum inferiorū. Quia tempus extrinsecum est idē realiter cum motu primi mobilis ut existente, & durante: vel idem realiter cum illius duratione. Sed motus primi mobilis, vel duratio illius realiter entitativè distinguuntur à motibus inferiorum. Ergo tempus extrinsecum realiter à motibus inferiorū distinguitur.

Dices. Tempus extrinsecum nō identificari realiter cum motu primi mobilis, sed solum recipi in motu praedicto tanquam in proprio subiecto. Ex quo non infertur tempus esse realiter distinctum à motibus inferiorum.

Sed contra est. Quia tempus, ut hac solutio concedit, recipitur realiter in motu primi mobilis tanquam in subiecto proprio. Sed motus corporum inferiorum non recipitur realiter in motu primi mobilis, sed potius in corporibus

inferioribus, ut per se manifestum est. Ergo distinguuntur realiter. Quia idem accidens non potest esse receptum, & non receptum realiter in vno, & eodem subiecto.

2. prob. suppositio. Possunt motus esse inaequales in partibus, & aequales in duratione, & tempore extrinsecum. Ergo tempus extrinsecum realiter à motibus inferiorum distinguitur. Prob. ant. Si mobile aliquod per spatium unius horae percurreret unam leucam, & aliud mobile velotius in eodem spatio duas leucas percurreret; motus illi essent inaequales in partibus, & extensione. Eo quod extensio motus ab extensione spatij desumitur. Et tamen tempus extrinsecum in utroque motu consumptum esset aequale. Ergo possunt motus esse inaequales in partibus, & aequales in extrinsecum tempore.

4. supponendum est tempus extrinsecum non esse realiter entitativè distinctum à motu primi mobilis ut existente, vel ab existentia illius ut intrinsecè durante. Quia tempus extrinsecum est intrinseca duratio motus primi mobilis. Sed intrinseca duratio non distinguitur realiter ab existentia rei durantis ut continuata, & perseverante realiter. Ergo tempus extrinsecum nō distinguitur realiter ab existentia motus primi mobilis ut perseverante realiter. Prob. min. Quia duratio intrinseca

ca rerum nihil aliud est, quam illarum existentia, vt continuata. Ergò duratio intrinseca non distinguitur realitèr ab existentia rei durantis vt perseverante realitèr. Ant. prob. seu potius explicatur. Nam si Deus rem aliquam produceret ipsamque conservaret, talis res verè duraret, quocumque alio secluso. Ergò duratio intrinseca rerum nihil aliud est, quam illarum existentia vt continuata realitèr.

Aliqui tamen Thomistæ asserunt: durationem intrinsecam realitèr saltem formalitèr esse distinctam ab ipsa existentia rerum vt continuata, & perseverante realitèr. Eo quod duratio connotat actionem productivam vt continuatam: quam quidem actionem non connotat existentia. Et rursus. Quia duratio accidit cuicumque rei creatæ realitèr existenti. Ergò intrinseca duratio realitèr distincta est ab existentia rerum vt perseverante realitèr.

Sed contra est. Quia existentiam rei continuari, & realitèr perseverare est idem formalitèr atque rem ipsam intrinsecè durare: & nihil aliud per intrinsecam durationem potest formalitèr intelligi, nisi rei existentia vt continuata realitèr. Ergò duratio intrinseca non solum entitativè, verum etiam realitèr formalitèr distincta non est ab existentia rei vt perseverante realitèr.

Ad ea verò, quæ in solutio-

ne continentur facile resp. Durationem connotare actionem agentis vt continuatam, quam tamen non connotat existentia, ex quo solum infertur distinctio rationis inter existentiam, & illius intrinsecam durationem. Vnio namque non distinguitur etiam realitèr formalitèr à materia, & forma. Et tamen unio connotat actionem agentis, quam non connotat materia.

Ad 2. resp. Cuicumque rei creatæ existenti convenire accidentalitèr prædicabiliter intrinsecam durationem; non tamen prædicamentalitèr, vt probavimus. Sicut unio accidentalitèr tantum prædicabiliter, & non prædicamentalitèr convenit matriæ, & formæ.

Tandem supponimus optimam esse temporis definitionem in præsentì traditam ab Arist. quod videlicet, sit, *numerus motus secundum prius, & posterius*. Cuius diffinitionis bonitas probatur particulas explicando. Quia duplex est numerus. Alius, qui dicitur numerus numerans sicut duo, vel tres: alius, qui dicitur numerus numeratus pro re videlicet, quæ numeratur acceptus. Vt cum dicimus duo homines, equi tres, vel huiusmodi alia. Et prima particula huius diffinitionis scilicet *numerus*, accipitur quidem non pro numero numerante, sed pro numero numerato. Quia numerus numerans est quantitas discreta.

creta. Sed tempus quantitas continuata est. Ergò non est numerus numerans, sed numerus numeratus.

Alia verò particula *motus* comprehendit non solum motum, sed etiam rem ipsam motui, vel mutationi subiectam. Eo quod tã res ista, quam motus illius per tẽpus formalitèr mensurantur.

Obiter tamen advertendum est, quod licèt numerus accipiat in presenti pro extrinseca mẽsura, quę est motus primi mobilis, cui cum rigore competit ratio mẽsurę: Eo quod per ipsum omnes motus inferiorum extrinsecè mensurantur; revera tamen numerus comprehendit intrinsecam durationem, quę licèt non ita strictè, sicut extrinseca duratio, verè tamen habet rationem mẽsurę.

Ultima denique particula *secundum prius, & posterius* denotat tempus non esse numerum motus secundum partes, quas motus habet à mobili, quę partes simul existunt, & vna prior altera non est: sed solum esse numerum motus secundum partes, quas motus habet ab spatio, quarum vna prior est, & altera posterior; non quidem in esse, sed formalitèr vt per motum attinguntur. Vndè tempus est mẽsura successiva, & habet omnes partes successivas.

Sed inst. contra prædictam diffinitionem. Tempus non so-

lum est mẽsura motus, sed etiã quietis, & ipsius rei mutabilis. Si quidem non solum motus, sed etiam ipsa quies, & res mobilis tempore durant. Ergò non benè diffinitur per esse numerum motus.

Ad hoc tamen resp. Tempus primo, & per se esse mẽsuram motus, ex consequenti verò esse mẽsuram quietis, & rei corruptibilis: quatenus quies est privatio motus, & per durationem motus cognoscitur, àn maior, vel minor sit duratio quietis: res etiã corruptibilis quatenus in propriũ interitum tendit, & mutationi subijcitur, à tempore mẽsuratur. Et ideo tempus solum diffinitur per esse mẽsuram motus.

2. inst. Tempus non est mẽsura motus. Ergò non est numerus motus. Prob. ant. 1. Mẽsura notior est mẽsurato. Sed tempus notius non est ipso motu. Siquidẽ tempus ignotissimum est. Motũ verò sensibus experimur. Ergò tempus non est mẽsura motus.

2. prob. ant. Si esset mẽsura esset numerus numerans, vt per separet. Hoc non concedimus. Ergò idem quod antea.

3. prob. ant. Per motum cognoscitur tempus. Nam per motum horologij cognoscimus, quamam hora sit. Ergò tempus non est mẽsura motus; sed potius è contra motus est mẽsura temporis.

Resp. ad arg. neg. ant. Et

ad

ad prob. dist. min. Notius non est in actu signato, & quantum ad quid est: conc. min. In actu exercito, & quantum ad an est: neg. min. & conf. Licet namque temporis quidditas, & essentia difficillime cognosci possit; existentia tamen temporis facile cognoscitur. Nam sensibus experimur temporis præteritionem, & fluxum rerum, quæ tempore durant. Quod sufficit, ut per temporis durationem tanquam per propriam mensuram notio-rem in exercitio, omnia alia mensurentur.

Dices. Quod ad mensurandum necessaria est cognitio quidditativa mensuræ. Sed cognitio quidditativa temporis difficillima est. Ergo tempus nequit esse verè mensura.

Resp. Ad mensurandum sufficere cognitionem absolutam, & quantum ad an est, & quidditativam cognitionem non requiri. Agricola namque modio triticum mensurant. Et tamē differentiam quidditativam modij totaliter ignorant.

Ad 2. prob. neg. mai. Quia licet tempus sit numerus numeratus, semel tamen facta numeratione potest intellectus assumere tempus ad motum mensurandum.

Dices. Ergo ad actualem mensurationem motus concurrat tempus ut numerans. Ergo non concurrat ut numerus numeratus formaliter.

Resp. dist. 1. conf. Ut exercite, & in actu secundo mensurat: conc. conf. In esse rei: neg. conf. Tempus namque secundum se est numerus numeratus. Ut enim duo homines, ita duo anni, vel mille sunt numerus numeratus; exercite tamen, & quatenus in actu secundo mensurat, est numerus numerans: secundum quod intellectus accipit unam partem temporis in ordine ad aliam, & per illas partes sic acceptas mensurat activè motum.

Ad 3. prob. dist. ant. Per motum tanquam per signum: conc. ant. Tanquam per mensuram: neg. ant. & conf. Quia per motum horologii cognoscitur tempus tanquam per signum; non tanquam per mensuram ipsius. Ex quo potius infertur motum horologii à tempore mensurari. Quia signum mensuratur à signato.

His ergo prælibatis maxima difficultas est in examinando, qualiter partes temporis existant. Durand. namque Illustr. Arauxo à Martínez, & Magist. Parra affirmant partes temporis existere ratione sui, & tempus habere aliquam partem præsentem, fluidā, quæ transit ad statum præteritionis. Magis autem communiter negant Thomistæ asserentes, partes temporis non existere ratione sui, sed solum ratione instantis. Cum

quibus.

§. II.

Nostra conclusio.

Partes temporis solum existunt ratione instantis indivisibilis.

Concl. hæc expressa videtur in Philof. textu 105. & ibidem lect. 18. in Angel. Magist. & in 4. phisic. lect. 23. asserente: quod tempus non habet esse extra animam, nisi secundum suum indivisibile. Et 1. p. quæst. 46. art. 3. ad 3. & quæst. 66. artic. 4. ad 5. dicente: *Modo nihil est accipere in actu de tempore, nisi nunc.*

Ratione autem prob. concl. Si aliqua pars temporis existeret ratione sui, esset etiam ratione sui præsens. Sed nulla pars temporis potest esse præsens ratione sui. Ergo nulla potest ratione sui existere. Prob. ant. Partes temporis sunt præteritum, & futurum. Ergo nulla ratione sui potest esse præsens. Ant. prob. 1. Quia tempus solum habet partes correspondentes partibus motus. Sed in motu solum reperitur pars prior, & posterior, vel præterita, & futura; non tamen pars aliqua præsens. Aliàs tempus non solum esset numerus motus secundum prius, & posterius, sed etiam secundum præsens. Ergo partes etiam temporis tantum sunt præteritum, & futurum.

Conf. Si aliqua pars tempo-

ris esset præsens ratione sui, & ratione sui duraret, instantia continuativa, & terminativa illius essent præsentia. Quia nullum datur continuum præsens ratione sui sine aliquo indivisibili terminativo, & alio saltim continuativo partium. Sed hoc implicatorium est. Aliàs darentur duo instantia temporis præsentia. Et consequenter instans temporis duraret pro tempore præsentis, & non solum pro unico instanti. Ergo nulla pars temporis ratione sui potest esse præsens.

2. prob. concl. Repugnat essentialiter partes entis successivi existere ratione sui. Sed tempus est ens successivum. Ergo implicat, quod partes temporis ratione sui existant. Prob. mai. Si aliqua pars entis successivi existeret ratione sui, partes illius partis existerent simul. Sed implicat partes entis successivi existere simul. Quia ens successivum habet partes essentialiter sibi succedentes, & solum priores, & posteriores ad differentiam entis permanentis, quod habet suas partes simul. Ergo implicat partes entis successivi existere ratione sui. Prob. mai. Quia existente toto existunt illius partes. Eo quod totum nihil aliud est præter partes simul sumptas, & unitas. Sed qualibet pars entis successivi est composita ex alijs partibus, & divisibilis actualiter in plures partes. Ergo si aliqua pars entis suc-

cessivi existeret ratione sui, partes illius partis existerent simul.

Resp. contrarij 1. Quod licet ens successivum non possit habere omnes suas partes simul existentes ratione sui; non tamen illi repugnat habere aliquam partem præsentem, quæ ratione sui existat.

Sed contra est. Quia, si aliqua pars ratione sui existeret, haberet simul omnes partes, ex quibus actualiter componitur, & in quas est divisibilis. Ergo haberet omnes suas partes simul.

2. impug. ex concessis à contrarijs. Quia namque tempus essentialiter est successivum, non potest habere omnes suas partes simul. Sed qualibet etiam pars temporis essentialiter est tempus, & totum successivum. Ergo suas partes simul habere non potest.

Resp. Mag. Parra. Partes temporis posse etiam esse præsentem ratione sui. Quia motus est aliquid successivum. Et tamen motus habet partes ratione sui præsentem.

Sed contra est. Quia si motus haberet partes ratione sui præsentem, non haberet partes essentialiter succedentes. Et consequenter non esset ens successivum. Ergo solutio nulla est, cui consonat Doct. Ang. opusc. 44. cap. 1. dicens: *Si ergo aliquid successivum existeret, non solum secundum aliquid indivisibile sui, sed secundum aliquam sui partem, sequitur*

quod multe partes alicuius successivi simul essent, quod est contra rationem successivorum.

2. resp. alij. Quod licet detur aliqua pars temporis præsentem; illa tamen solum in potentia continet plures partes; non tamen in actu. Et ideo non sequitur plures partes simul existere.

Contra tamen. Quia extensio actualis petit partes actualiter repertas in toto. Eo quod extensio actualis exigit unam partem actualiter extra aliam existere. Nam in hoc consistit extensio. Consequenterque petit plures partes repertas in toto. Sed illa pars, de qua loquimur, habet actualiter extensionem. Ergo continet actualiter plures partes.

2. explicatur hoc idem. Totum actuale actualiter habet partes ad differentiam totius potentialis, quod solum in potentia continet partes. Sed illa pars est totum actuale. Ergo actualiter continet plures partes.

3. resp. alij. Illam partem præsentem temporis solum existere fluide, & transeuntem; non tamen permanentem. Et ita non haberet partes simul existentes, sed solum transeuntem, & sibi invicem succedentes, per quod salvatur ratio entis successivi.

Sed contra 1. Quia quamvis illa pars fluide, & transeuntem existat, habet tamen plures partes præsentem ratione sui. Ergo non erit ens formaliter successivum,

vum, quod non potest habere omnes suas partes presentes ratione sui.

Secundò rejicitur. Minus durat indivisibile instans, quam durat illa pars. Et tamen quia indivisibile habet suum esse simul, est ens permanens permanentia indivisibilis. Ergò illa pars erit etiam ens permanens, quamvis fluenter existat, si semel ratione sui existit.

Respondebis. Partem prædictam non habere simul plures partes aliquotas, sed solum proportionales. Et ita non esse ens permanens, quod debet habere simul plures partes aliquotas.

Sed contra est. Illa pars est actualiter tempus. Nam tempus est totum homogeneous, in quo partes habent eandem denominationem totius, sicut qualibet pars aquæ est aqua. Et ideo illa pars temporis est etiam actualiter tempus. Sed omne tempus habet aliquas partes aliquotas. Ergò illa pars partes aliquotas habet. Prob. min. Omne compositum debet habere aliquas partes actualiter distinctas. Eo quod compositio est distinctorum unio. Et consequenter actualis compositio est unio distinctorum actualiter. Sed solum partes aliquotæ sunt actualiter distinctæ; partes verò proportionales sunt partes in potentia, ac proinde solum in potentia distinctæ. Sed omne tempus est actualiter totum. Ergò

Mag. Eroylan.

omne tempus debet habere aliquas partes aliquotas.

Secundò impug. Illa pars actualiter est extensa. Sed extensio provenit solum à partibus aliquotis. Nam partes proportionales non ratione sui, sed ratione aliquotarum extensione, & magnitudinem habent. Ergò illa pars habet aliquas partes aliquotas.

§. III.

*Argumentis contrariorum
occurritur.*

Contra concl. arg. I. Quod res successivæ incipiunt in parte temporis, ut communiter Philosophi docent. Ergò si pars temporis solum existit ratione instantis, res ipsa successivæ incipient in instanti. Cuius oppositum debet esse verum.

Resp. neg. consequ. Quia licet res successiva incipiat in parte temporis existente ratione instantis, ipsa tamen inceptio non regulatur per instans, in quo res successiva non dum est, sed regulatur per partem. Eo quod res successiva quando incipit, in hoc instanti non est, immediatè tamen postea erit: ad differentiam rei permanentis, cuius totum esse completur, & habetur in unico instanti.

Secundò arg. Existètia proportionari debet eū re existēte per illā. Sed indivisibile instans propor

Dd

tio.

tionatum non est cum parte divisibili temporis. Ergo pars temporis non potest ratione instantis existere.

Resp. dist. mai. Proportionem termini, & ultimi complementi: conc. mai. In esse entis: nego mai. Et sub eadem distinctione minoris: neg. conseq. Quia indivisibile ex natura sua habet esse principium unius partis, & terminus alterius. Et consequenter in ratione termini, & complementi habet proportionem cum parte divisibili temporis, licet non in esse entis. Instantia est in existentia hominis, quæ entitative indivisibilis est, & homo divisibilis, & existentia humanitatis Christi infinita est, & humanitas ipsa finita. Et tamen proportionatur. Eodem ergo modo instans indivisibile, quod unit utramque partem divisibilem, virtualiter, & ut quo est divisibile, & in ratione termini cum parte divisibile proportionem habet.

Tertio arg. Duæ partes non possunt existere per eandem existentiam. Ergo non possunt existere per indivisibile instans, quo mediante una cum altera unitur.

Resp. dist. ant. Vtraque in facto esse: conc. antec. Una in facto esse, & altera in fieri: nego ant. & conf. Quia per instans continuativum, quod terminat partem præteritam, & initiat futuram, existit in facto esse pars præterita, & futura existit in fieri, quod

nullam implicationem involvit. Imò antec. ex terminis est falsum. Nam in ente permanenti omnes partes existunt per eandem existentiam.

Quarto arg. Indivisibile existit ratione partium. Quia indivisibile est modus partium. Et modus in existendo à re modificata dependet. Ergo partes non possunt existere ratione indivisibilis instantis.

Resp. Indivisibile esse modum partium per modum ultimi complementi. Et ideo constituere posse ipsas partes existentes. Sicut existentia rei permanentis est modus ipsius rei. Et tamen illam existentem reddit. Eo quod modus, qui se habet tanquam ultimum complementum, non dependet ab ipsa re tanquam à forma existendi; sed solum ab illa tanquam à subiecto dependet.

Quinto arg. Si partes temporis existerent per indivisibile instans existerent simul. Quia indivisibile simul cōtingit utramque. Sed partes temporis non possunt existere simul. Sunt namque præteritum, & futurum, quæ non possunt simul esse. Ergo non possunt existere per indivisibile instans.

Resp. dist. mai. Simul ratione instantis: conc. mai. Ratione sui: neg. mai. & sub eadem distinctione minoris: neg. conseq. Quia instans indivisibile est principium unius partis, & terminus alterius; & ita ratione illius simul existit.

existunt, vna quidem in fieri, & altera in facto esse.

Addimus. Quod per tale instans solum pars præterita exiit absolute. Eo quod solum illa exiit in facto esse, solumque dicitur absolute existere, quod exiit in facto esse. Pars verò futura solum exiit cum addito, id est, initiativè. Et ita non verificatur absolute partes existere simul.

Sed inst. Partes temporis etiam ratione instantis non possunt existere simul. Ergò solutio nulla est. Prob. ant. 1. Quia pars præterita existere non potest per instans, quo vnitur cum futura. Eo quod pars præterita iam non est, sed præterivit: & quod non est, non potest existere. Ergò partes temporis ratione talis instantis non possunt simul existere.

2. prob. ant. Implicat partes temporis simul existere, & vnam esse priorem, alteramque posteriorem, & priori succedentem. Sed si destruitur ista successio, destruitur natura temporis. Ergò partes temporis etiam ratione instantis non possunt existere simul.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. etiam ant. Quia pars permanens existit ratione sui. Et ita solum existit quando est in se. Pars verò entis successivi non existit ratione sui, sed solum ratione indivisibilis terminantis. Et ita completè, & in facto esse non

existit, usque quo terminetur per instans, quo completur: & tunc licet sit præterita in se; est tamen præsens in complemento suo, & ratione eius existit completè, & in facto esse.

Dices. Ergò est præterita, & præsens, quæ contradictionem involvunt.

Resp. Præteritam esse in se ipsa, & præsentem ratione indivisibilis, quæ prædicata contradictoria non sunt. Eo quod non sunt de eodem secundum idem.

Ad 2. prob. dist. mai. Priori, & posteriorem in se ipsas conc. mai. Ratione indivisibilis: nego mai. Quia partes illæ in se ipsis habent successionem, & vna est prior, alteraque posterior est, per quod salvatur ratio entis successivi, quamvis utraque ratione indivisibilis continuantis simul existat. Futura quidem initiativè, & in fieri: & præterita completè, & in facto esse.

§. V.

Argumentum difficile solvitur.

TAndem arg. Datur pars temporis præsens. Ergò datur pars temporis, quæ ratione sui existat. Prob. ant. Præteritum est, quod aliquando fuit præsens. Sed in tempore datur pars præterita. Ergò datur etiam pars temporis præsens.

Dd 2

Resp

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. mai. Quia, vt aliqua parstēporis modo sit præterita, satis est, quod immediatè antea fuerit immediatè futura. Hæc enim est natura entis successivi, vt nūquam habeat aliquam partem præsentem, sed semper vna est præterita, & altera futura: parstēque futura transit in præteritam, quin fiat ratione sui præsens.

Dices: non potest pars futura transire ad statum præteritionis, nisi prius fiat præsens. Ergo datur aliqua pars temporis præsens ratione sui.

Resp. dist. ant. Præsentia litate indistincta ab immediata futuritione: conc. ant. Præsentia diuersa: nego ant. & conseq. Quia vt pars futura transeat in præteritam, necessum non est, quod fiat aliquando præsens præsentia distincta ab immediata futuritione. Sed sicut instans redit partem futuram, præsentem initiativè: ita sufficit, vt eadem pars ex vi eiusdem instantis transeat ad statum futuritionis absque alia præsentia distincta.

Sed inst. Pars futura non potest transire ad præteritam, nisi fiat præsens completè, & adæquatè. Sed ratione instantis instantis illam non est præsens completè. Ergo præsentia, quam habet ratione instantis, non sufficit, vt transeat ad statum præteritionis. Prob. mai. Pars futura nequit transire in præteritam, nisi

completè, & adæquatè extrahatur à statu futuritionis. Sed non potest extrahi completè, & adæquatè à statu futuritionis, nisi fiat præsens completè. Ergo pars futura nequit transire in præteritam, nisi fiat præsens completè, & adæquatè.

Resp. neg. 1. mai. & 2. min. Quia pars futura extrahitur adæquatè à statu futuritionis, non per hoc, quod fiat completè, & adæquatè præsens; sed per hoc, quod fiat immediatè præterita, & terminativè præsens, quod habet ratione instantis.

Dices. Inter esse adæquatè præteritam, & adæquatè futuram, mediat esse completè, & adæquatè præsentem. Sed non est transitus de vno ad alterū extremū absque transitu per mediū. Ergo non potest pars futura transire ad præteritam completè, nisi fiat adæquatè, & completè præsens.

Resp. neg. mai. Quia esse immediatè præteritam completè, & immediatè futuram, non sunt extrema inter quæ datur medium præsentia divisibilis, sed sunt extrema divisibilia immediata. Et ideo pars futura transit in præteritam completè, & adæquatè per hoc, quod ante fuerit præsens initiativè, & modo sit terminativè præterita, vel præterita immediatè. Sicut subiectū transit de forma ad illius privationē per hoc, quod immediatè antea fuerit forma, & modo sit formæ privatio.

Sed

Sed instabis. Inter partem præteritam, & futuram necessariò debet dari aliqua pars divisibilis, & præsens. Ergò inter præteritum, & futurum debet dari mediũ divisibile. Prob. ant. Post instans, quod modò est, necessariò debet sequi tempus, quod immediatè post erit præsens. Ergò inter partem præteritam, & futuram necessariò debet mediare aliqua pars præsens. Prob. ant. Post hoc instans non sequitur immediatè aliud instans. Quia nec in tempore, nec in aliquo continuo dantur duo instantia immediata. Aliàs continuum resultaret ex indivisibilibus. Ergò post instans, quod modò est, necessariò debet sequi tempus, quod immediatè post erit præsens.

Resp. neg. duo ant. i. & ad prob. dist. ant. Immediatè in esse rei: conc. ant. Immediatione præsentia: nego ant. & consequ. Licet namque in esse rei, & in ordine ad esse temporis post vnum instans non sequatur aliud, in ordine tamen ad præsentiam post vnum instans sequitur immediatè alterum. Eo quod nihil est designabile de præsentia nisi nunc, & pars, quæ modò est immediatè futura: in alio nunc ratione cuius dicitur immediatè præterita, existit terminativè præsens, quin aliquando fuerit in se ipsa præsens, & ratione sui de præsentia designabilis. Qua propter nulla datur præsentia,

Mag. Froylan.

nisi ratione instantis, quod indivisibile est.

Ex dictis colligitur quod tempus intrinsecum, vel intrinseca duratio numero multiplicatur. Quia in diversis subiectis diversa duratio intrinseca reperitur. Tempus verò extrinsecum acceptum pro duratione motus primi mobilis, non multiplicatur numero, sed vna, & eadem intrinseca duratio primi mobilis omnia alia mensurat extrinsecè.

Secundo ex dictis infertur differentia, quæ versatur inter ævum, Æternitatem, & tempus. Quia tempus nostrum habet partes priores, & posteriores existentes successive. Et ita mensurat res mutabiles, tam secundum esse, quam secundum operationem, & primò, & per se est mensura ipsius motus.

Hoc tamen tempus distinguitur ab Æternitate, quæ non habet partes, sed est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio, vt Boetius diffinit. Et ita est mensura rei immutabilis, tam secundum esse, quam secundum operationem. Vnde solus Deus Æternitate mensuratur.

Distinguitur etiã tempus ab ævo. Quia ævum est aliquatèr successivũ, & nõ simul coexistit omnibus, quæ mensurat, sicut æternitas; non tamen habet formalem successionem partium, sicut tempus, sed est mensura media inter æternitatem,

Idz.

&

& tempus, mensuratque res immutabiles secundum esse, videlicet Angelos, & mutabiles secundum diversas operationes. Et

hæc de artic. isto, & de 4. Physicorum in præsentî text. 101. & concomitantibus ad Philosophum applicanda.

LIBER QVINTVS.

ET UNICA QVÆSTIO.

DE MOTV.

ARTICVLVS VNICVS.

Aliquo motus suam unitatem accipiat?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur.

Prima Conclusio.

QVÆ pertinent ad librum istum, & ad quaest. præsentem facilia sunt, & ex his, quæ in prædicamentis dicuntur, solutionem, & intelligentiam habent. Vt tamen breviter de natura motus, & illius unitate aliquid dicamus.

Præmittendum est in primis ad substantiam non posse dari per se motum verè, & propriè successivum. Quia motus successivus debet esse inter terminos

positivos. Sed motus terminatus ad substantiam non fit inter terminos positivos. Siquidem substantia fieri non potest ex aliquo positivo præcedente, vel ex altera substantia. Nam substantia per se solum fit ex privatione sui: sicut ignis ex non igne, vel ex privatione ignis. Ergo ad substantiam non potest dari per se motus verè, & propriè successivus. Minor cum consequ. tenet, & prob. mai. Quia motus successivus debet esse de contrario in contrarium: & requirit necessariò medium successivum pertransibile per motum. Sed inter terminos negativos, vel inter negativum, & positivum non datur medium pertransibile per motum. Quia termini negativi sunt nihil. Et negativum, & positivum opponuntur contradictorie. Quæ oppositio nullum medium admittit. Ergo motus iste debet esse inter terminos positivos.

Di-

Dices. Aliquem motum ad substantiam terminatum per se fieri ex aliquo positivo, sicut forma vini. Et consequenter talem motum esse inter terminos positivos.

Sed contra est. Quod forma acetii solum præsuppositivè, & ex conceptu materiali petit formam vini ex parte termini à quo; formaliter verò solum exigit privationem acetii. Ergò nullus motus ad substantiam fit per se inter terminos positivos.

Dices. Nutritionem substantialem esse motum successivum. Et tamen per se ad substantiam terminari. Quia nutritio producit substantiam partialem ex vi conversionis alimenti in substantiam aliti. Ergò doctrina tradita nulla est.

Resp. dist. mai. Successivum per accidens: conc. mai. Per se: nego mai. Quia nutritio non est per se motus successivus, & ex ordine ad terminum proprium formalissimè sumptum, sed solum per accidens. Eo quod simul cum nutritione datur augmentatio, quæ producit quantitatem partialem successivè: & ratione talis quantitatis etiam substantia partialis per nutritionem producit successivè, vt subiectum quantitatis.

Secundo notandum est ad actionem, & passionem non dari per se motum. Quia actio, & passio identificantur cum motu.

Et ad ipsum motum non datur per se aliùs motus. Aliàs daretur processus in infinitum. Et similiter etiam ad relationem non datur per se motus. Quia relatio à fundamento dimanat, & per illius actionem producit secundario, sicut passionem secundario producantur per actionem productivam essentia.

Tertio supponendum est ad situm, & habitum, & quando non dari per se motum. Quia situs est dispositio partium corporis in loco. Et ita resultat ex vicatione in loco, vel ex vbi, quod primario terminat motum localem. Habitus etià resultat ex actione primario terminata ad illud, quod habetur. Quando similiter resultat ex duratione, vel ex coniunctione temporis ad rem. Et ita producit secundario per actionem primario terminatam ad existentiam vt continuatam in esse.

Quarto supponendum est ad quantitatem, qualitatem, & ubi dari per se motum successivum. Quia augmentatio, alteratio, & motus localis sunt verè motus successivi: & primus terminatur ad quantitatem, secundus ad qualitatem, & tertius ad ubi.

Insuper etiam quantitas per augmentationem potest fieri maior, & qualitas per intensiorem magis radicatur in subiecto, & ubi importat latitudinem reperiendam inter locum, & locum extensum. Ergò omnia ista impor-

tant latitudinem gradualem successivè per transibilem. Ac proinde motus ad illa erit verè successivus.

Sed inst. Quantitas, & qualitas sunt passionès substantiæ. Ergò secundo producantur per actionem terminatam ad substantiam.

Resp. Quantitatem, & qualitatem in prima sui productione esse passionès substantiæ, & ita secundo produci in secunda verò productione non esse passionès substantiæ, sed omnino accidentaliter advenire per motum verum successivum, quo quantitas, & qualitas acquiruntur in tempore, & successivè.

Dices. Augmentatio non est verus motus successivus. Ergò etiam quantitas post primam productionem non acquiritur successivè. Probrant. In verò motu relinquitur terminus à quo, & acquiritur terminus ad quem. Sed quantitas minor, quæ est terminus à quo augmentationis, non relinquitur per augmentationem; sed potius cum ipsa augmentata perseverat. Ergò augmentatio non est verus motus successivus.

Secundo dices. Motum successivum esse inter terminos contrarios. Sed quantitas maior, & minor non sunt termini contrarii. Siquidem quantitas maior non destruit minorem, sed illam auget. Ergò idem quod prius.

Resp. ad 1. Quantitatem minorem esse terminum à quo augmentationis formaliter, ut minorem, sub qua ratione non perseverat. Quia iam non est minor, sed maior, licet entitativè, & materialiter perseveret.

Ad 2. resp. Quantitatem maiorem, & minorem non esse contraria rigurose; esse tamen contraria modo sufficienti ad motum successivum. Quia sunt extrema positiva incompatibilia formaliter. His ergò prælibatis circa unitatem, & diversitatem motus sit

§. II.

Prima conclusio.

Unitas, & diversitas formalis motus sumitur à termino ad quem.

Concl. istam docet Arist. in presenti text. 31. & Angel. Doct. 1. p. q. 23. art. 1. ad 3. ubi asseruat: motum non accipere unitatem, & diversitatem formalem à termino à quo, sed potius à termino ad quem.

Ratione verò prob. Quod est via, & tendentia ad aliquem terminum per se primo, specificatur ab illo, & ab eo accipit unitatem, & diversitatem formalem. Nam quod est via ad aliquem terminum per se primo, est formaliter propter ipsum. Et consequenter accipit ab illo speciem. Unde

Vnde potentia, & illarum actus, quæ per se ordinantur ad obiectum, ab illo accipiunt unitatem, & diversitatem formalem. Et universaliter omnis actio creata accipit unitatem formalem à termino. Eo quod est via, & tendentia ad ipsum. Sed motus est via, & tendentia ad terminum ad quem, ut per se manifestum est. Ergò ab illo accipit unitatem, & diversitatem formalem.

Addimus. Motum specificari ab eo, à quo propriam denominationem habet. Nam quæcumque res ab eo accipit denominationem, à quo accipit esse, sicut homo denominatur rationalis ab anima, à qua accipit suum esse. Sed motus denominationem propriam accipit à termino ad quem. Nam de albatio dicitur talis ab albedine, quam producit, & calefactio à calore. Ergò motus à termino habet speciem, unitatem, & diversitatem formalem.

Contra concl. istam inst. Cum unitate termini ad quem compatitur specifica diversitas motus. Ergò motus non accipit unitatem, & diversitatem formalem à termino ad quem. Prob. ant. 1. Augmentatio usque ad quantitatem unius vlnæ, & diminutio à maiori quantitate usque ad vlnam habent eundem terminum ad quem, unicam videlicet vlnam. Et tamen motus isti specificè distinguuntur. Ergò compatitur diversitas specifica motus

cum unitate termini ad quem.

2. prob. ant. Motus circularis, & rectus ad eundem terminum ad quem sunt formaliter diversi. Ergò idem quod prius.

3. prob. ant. Motus lapidis ad sphaeram ignis: & motus ignis ad eandem partem sphaeræ habent eundem terminum. Et tamen sunt formaliter diversi. Quia motus lapidis est violentus: & motus ignis est naturalis. Ergò idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & 1. prob. dist. mai. Eundem materialiter: conc. mai. Formaliter: neg. mai. Quia eadem vlna, ut terminat motum augmentationis est maior, & ut terminat diminutionem est minor. Et consequenter in ratione termini formaliter diversa est.

Ad 2. prob. resp. similiter. Terminum ad quem motus recti, & circularis esse eundem materialiter, formaliter tamen diversum. Quia fit per diversum spatium rectum, & obliquum.

Dices: Diversitatem spatij non refundi in terminum ad quem. Ergò terminus ille non est diversus formaliter à diversitate spatij. Prob. ant. Motus, qui tendit ad albedinem per fuscum, & motus, qui tendit per pallidum habent eundem specificè terminum. Et tamen medium, vel spatium diversum est. Ergò verum est ant.

Resp. tamen: Illam diversitatem spatij esse purè materialē.

Quia

Quia pallidum, & fuscum sunt medium ad album, quatenus participant rationem nigri. Et ita sunt medium secundum quod conveniunt formaliter. Ideo diversitas illa purè materialis est, & in terminum non refunditur.

Ad 3. prob. dicimus: Terminum ignis, & lapidis esse diversum formaliter. Quia est contra naturam lapidis, & iuxta naturam ignis.

2. arg. Mutatio instantanea, & successiva distinguuntur specie. Sed distinctio ita provenit à termino à quo, non à termino ad quem. Ergo species, & unitas formalis motus non sumitur à termino ad quem. Prob. min. Mutationes istæ propterea differunt. Quia instantanea est à termino à quo privativo; successiva verò à termino à quo positivo. Ergo solum differunt per terminum à quo.

Resp. aliqui neg. mai. Quia mutatio instantanea, & successiva possunt tendere ad eundem terminum. Idem namque calor in prima productione fit ex privatione sui, & postea per intentionem intenditur; intensio verò motus successiva est.

Hæc tamen solutio vera non est. Quia diversitas mutationis instantaneæ, & successive est penes ordinem ad terminum acquisitum in tempore, vel in instanti. Sed diversitas mutationis in ordine ad terminum ad quem

est diversitas essentialis. Ergo mutationes prædictæ essentialiter distinguuntur.

2. rei jc. Quia mutationes prædictæ habent terminum à quo formalissimè distinctum, videlicet positivum, & privativum. Sed diversitas formalis termini à quo refunditur in terminum ad quem. Ergo mutationes prædictæ habent terminum ad quem formaliter diversum, & solum materialiter unum, quod gratis concedimus.

Resp. Non semper diversitatem termini à quo, refundi in terminum ad quem. Quia motus ab albo in nigrum, & à fusco in nigrum habent diversum terminum à quo formaliter. Et tamen terminus ad quem non est formaliter diversus.

Sed contra. Ità se habet terminus à quo in mori: sicut diversitas principiorum in scientia. Sed diversitas principiorum refunditur in obiectum scientiæ. Ergo diversitas termini à quo refunditur in terminum ad quem. De exemplo autem adducto, dispar est ratio. Quia album, & fuscum comparantur ad nigrum, quatenus conveniunt in ratione albi formaliter in ratione termini à quo. Et ideò, uterque terminus solum habet differentiam materiale. Proindeque mirum non est in terminum ad quem non refundi diversitatem formalem.

Ad arg. ergò aliter resp.
Mu-

Mutationem instantaneam, & successivam differe radicaliter per terminum à quo, formaliter verò per terminum ad quem, videlicet per calorem productum: qui quatenus fit ex privatione formaliter diversus est à se ipso, quatenus fit ex contrario, vel ex aliquo positivo. Modo autem circa numericam unitatem.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Unitas numerica motus sumitur à subiecto mobili, ab unitate temporis, & unitate specifica termini ad quem.

Concl. istam probamus. Quid quid requiritur ad continuationem motus, requiritur etiam ad unitatem numericam illius. Nam motus est vnus unitate entis successivi, & continui. Et ita quod requiritur ad eius continuationem, requiritur etiam ad numericam unitatem. Sed omnia prædicta requiruntur ad continuationem motus. Ergo etiam ad unitatem numericam. Et consequenter ab omnibus his habet motus numericam unitatē. Min. quantum ad 1. partē prob. Quia accidentia, quæ sunt in diversis subiectis, non possunt esse continua, sed solum contigua, sicut ipsa subiecta. Ergo unitas subiecti mobilis necessaria est ad conti-

uationē motus. Et insuper. Accidens habet unitatem numericam à subiecto. Siquidem induatur ab illo. Sed motus est verū accidens. Ergo idē quod prius.

Quantum ad 2. verò partem prob. min. Quia, si motus interrumpitur aliqua quiete, iam non est continuus, sed discretus: non est idem, sed divisus, & diversus. Ergo ad continuationem motus unitas temporis necessaria est.

Quantum ad 3. partem prob. Nam ad continuationem motus requiritur unitas specifica ipsius. Sed ad unitatem specificam eius requiritur etiam unitas specifica termini ad quem. Ergo unitas specifica termini ad quem requiritur ad continuationem motus. Min. cum conseq. tenet, & mai. prob. Nam quæ sunt diversæ speciei, non possunt esse continua. Quia continua sunt, quorum ultima sunt vnum. Et quæ sunt diversæ speciei habent diversam naturam. Consequenterque habent ultimā diversā, & non habent ultimā vnum. Ergo ad continuationem motus unitas specifica illius necessaria est.

Ex his constat etiam unitatem numericam termini necessariam esse ad unitatem numericam motus. Quia unitas specifica termini requiritur ad unitatem numericam motus. Ergo etiam unitas numerica. Quia duplex terminus formaliter idem, & solo numero diversus non potest in

eodem subiecto reperiri. Alias duo accidentia solo numero distincta essent in eodem subiecto.

Addimus. Nihil aliud præter enumerata necessarium esse ad unitatem numericam motus. Quia si aliquid aliud necessarium esset maximè unitas agentis, & spatij: & primum necessarium non est. Nam eadem actio procedere potest à duplici agente partiali, ut constat in duobus portantibus lapidem.

2. verò etiam non requiritur. Quia lapidem moveri per pavementum, vel spatium lapidibus constitutum, vel tabulis non tollit motum esse eundem realiter, & numericè. Et tamen spatium tabulis, vel lapidibus constitutum materialiter diversum est. Ergò unitas numerica spatij non requiritur ad numericam unitatem motus, sed solum unitas spatij formalis, quæ in terminum ad quem refundit formalem unitatem.

Sed inst. contra conclusam. Quia tempus est aliquid extrinsecum respectu motuum inferiorum. Ergò motus non potest individuari per tempus, nec ad unitatem numericam motus unitas temporis necessaria erit.

Resp. facile. Unitatem numericam motus non desumi à tempore tanquam à principio intrinseco, sed tanquam ab extrinseco signo, quatenus ex diversitate temporis infertur benè mo-

tum non esse continuum: & consequenter eundem numero non esse.

2. arg. Cum diversitate numerica mobilis salvatur unitas numerica motus. Ergò unitas numerica immobilis necessaria non est. Prob. ant. 1. Virga, cuius una medietas est viridis, & altera sicca eodem motu movetur. Et tamen mobile non est idem. Quia in parte viridi reperitur forma viventis, & in altera parte forma cadaveris. Et duplex forma substantialis non potest in eodem subiecto reperiri. Ergò ant. verum est.

2. prob. ant. Mortuo homine, qui movebatur ad motum navis, continuatur motus illius, & idem numero perseverat. Et tamen mobile diversum est. Ergò idem. Prob. mai. Motus non discontinuatur nisi deficiat mobile per se. Quia motus per accidens non deficit, nisi deficiat motus per se. Sed motus navis non discontinuatur, quamvis moriatur homo. Ergò motus hominis discontinuus non est.

3. prob. ant. Quando canis projectus à turri moritur in medio itineris, non est idem numero mobile. Et tamen motus idem numero manet, & continuus perseverat, usque quo canis perveniat ad terram. Ergò idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & 1. maiorem. Quia licet ad sensum videatur partem viridem, & siccam continuari, & eodem motu moveri, revera tamen ita non est.

Nam

Nàm quæ sunt diversæ speciei cōtinuari non possunt. Et ideo motus illius virgæ non est idem numero motus.

Ad 2. prob. dicimus. Motum illius hominis discōtinuari prop̃t̃er quietem negativam. Quia deficit subiectum illius. Et quamvis sensus non percipiat illam quietē, ratio tamen manifestat illam. Eo quod variato subiecto necessariū est accidentia variari.

Ad 3. prob. neg. min. Nàm in illo instanti, in quo est verum dicere, *nunc* non est canis vivens, est verū dicere *nunc* non est motus. Quia quod non est, moveri non potest. Et consequenter deficit idem numero motus prop̃t̃er defectum subiecti.

Dices: Motus ille est continuus. Ergo idem numero. Prob. ant. Motus est continuus, quando immediate antè aliquod instans est motus, & immediate post tale instans etiam est motus. Sed immediate antè instans formæ cadaveris est motus, & etiam immediate post illud. Ergo motus ille continuus est.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Antè instans, in quo est mutatum esse mobilis: conc. mai. In quo nō est mutatum esse: neg. mai. Quia, vt motus sit cōtinuus, non sufficit motum esse immediate antè aliquod instans, & immediate post: sed vlt̃rā requiritur, quod in tali instanti detur mutatum esse mobilis. Quod in præse-

ti non contingit, quia idem mobile in illo instanti non est, sed aliud mobile diversum, quod in illo instanti adhuc non movetur, sed movebitur tempore immediate sequenti.

Dices: Terminus motus est mutatum esse mobilis. Sed ille motus habet aliquem terminum. Ergo aliquod mutatum esse.

Resp. dist. mai. Motus, qui per se finitur: conc. mai. Qui per accidens, & prop̃t̃er defectum subiecti. Neg. mai. Licet namque motus, qui per se finitur prop̃t̃er consequentem termini habeat pro termino aliquod mutatum esse mobilis; non tamen motus, qui finitur per accidens: & quia deficit subiectum illius, vt in præfati contingit.

Dices: Motus ille debet habere aliquem terminum. Sed non alium quam mutatum esse. Ergo habet aliquod mutatum esse.

Resp. talem motum non habere terminum positivum, quod est mutatum esse subiecti. Quia subiectum nō est; sed solum habere terminum negativum, videlicet non esse motus, quem solum terminum habet motus in illo instanti, in quo deficit subiectum, in quo erat producendus terminus positivus.

Sed inst. Quod non videtur intelligibile, & ad miratione dignum est illum motum nullum habere terminum positivum. Ergo illum debet habere.

2. inst. Quia motus est fieri termini. Non quidem termini negativi. Quia quod non est non potest fieri. Ergo est fieri termini positivi. Et consequenter motus ille positivum terminum habet.

Resp. ad 1. inst. Nos iam dedisse rationem illius intelligentiæ. De admiratione vero non curamus. Quia per admirationem inventa est philosophia.

Ad 2. resp. Quod sicut motus est fieri termini positivi: ita per se debet habere terminum positivum in facto esse, per accidens tamen potest non habere terminum positivum in facto esse propter defectum subiecti, in quo eventu est fieri termini, & solum habet terminum positivum in fieri, & ultra non transit ad factum completè propter incapacitatem subiecti.

Ex dictis infertur. Dari plures motus contrarios, videlicet sursum, & deorsum, calefactionem, & frigefactionem, quæ contrarietas sumitur etiam à termino ad quem. Quia unumquodque accipit contrarietatem, & oppositionem cum alijs, à quo accipit speciem. Unumquodque namque

alteri contrariatur ratione suæ naturæ.

2. infertur. Motum contrariari quieti, quæ erat subtermino à quo. Quia illam essentialitè destruit, & expellit, non tamen contrariari quieti, quæ est sub termino ad quem. Eo quod istam non destruit, sed potius est fieri illius.

Dices: Non potest intelligi quies in termino ad quem, vique dum cesset motus. Ergo quies illa, & motus non possunt compati, sed ad invicem opponuntur.

Resp. dist. conf. Opponuntur oppositione simultatis: conc. conf. Oppositione naturæ vera, & propria: neg. conf. Illa namque quies, & motus non possunt esse simul. Et ita opponuntur oppositione simultatis, non tamen oppositione naturæ. Quia se habent tanquam imperfectum, & perfectum; tanquam terminus, & via. Motusque ex propria natura non tendit ad destruendam talem quietem; sed ad illam acquirendam. Et hæc de art. isto, & de

5. physic. text. 3 1. 3 5. 3 9.

ad Philosophum applicanda.

LIBER SEXTVS.

ET IN EO QVÆSTIO UNICA

de Continuo.

ARTICVLVS VNICVS.

Verum continuum ex solis indivisibilibus componatur.

§. I.

Sensus difficultatis apperitur.

PER indivisibilia intelligimus in præfenti veras, & reales entitates positivas carètes partibus, & habentes pro effectu formali continuare, & vnire partes quantitatis, vel tales partes terminare, ex quibus aliqua se habet præcisse vt terminus quantitatis. Quia post talia indivisibilia non anet ultra aliqua pars divisibilis quantitatis. Alia verò mediant inter partes ipsas, & illis partibus copulantur. In quo sensu verum est illud Arist. asserentis : continuum esse, *Cuius partes copulantur aliquo termino communi.* Quatenus illud indivisibile, quod mediat inter partes, est principiū vnus, & terminus alterius, & ita vtrique parti commune est.

Talia autem indivisibilia in continuo reperiri manifestum est. Quia si talia indivisibilia in continuo non essent, vna pars

continui non esset extra alteram partem. Et consequenter continuum non haberet extensionem. Siquidem extensio consistit in eo, quod vna pars extra alteram sit. Sed hoc non est asserendum. Ergo indivisibilia in continuo reperiuntur. Prob. mai. Constituire vnā partem extra alteram est effectus formalis, & proprius indivisibilis. Ergo si indivisibilia non essent, vna pars continui non esset extra alteram partem. Prob. ant. Illud habet constituere vnā partem extra alteram, quod facit, nè partes se tangant secundum se totas. Sed indivisibile facit, nè partes se tangant secundum se totas, sed potius secundum extremitatem, videlicet secundum indivisibile, quod mediat inter vtramque, & quo partes vniuntur, & ad invicem se tangunt. Ergo constituere vnā partem extra alteram est effectus formalis, & proprius indivisibilis.

Ex his iterum prob. assumptum. Si indivisibilia non darentur in continuo, partes continui

non essent continuæ, sed solum contiguæ. Sed hoc asserendum non est. Ergo idem quod prius. Prob. mai. Continua sunt, quorū vltima sunt vnum, vt docet Arist. in præsent. Sed si indivisibilia nō essent, vltima partium non essent vnum, & idem. Ergo partes nō essent continuæ. Prob. min. Si indivisibilia non essent, vltima partium essent extremitates divisibiles. Sed extremitas divisibilis vnius partis, non est vna, & eadem cum extremitate alterius, sed potius ab alia distinguitur. Ergo si indivisibilia non essent, vltima partium non essent vnum, & idē.

Addimus. Quod quando globus perfectē sphericus movetur super corpus perfectē planum, tangit tale corpus secundum indivisibile tantum. Quia si tangeret ipsum secundum aliquam partem, iam non esset perfectē sphericum, sed potius esset planum pro ea parte. Siquidem pro ea parte adæquaretur cum alia parte corporis plani. Ergo in continuo indivisibilia dantur.

Resp. Rationibus prædictis solum probari, quod in continuo dantur indivisibilia continuativa; non tamen terminativa.

Sed contra est. Quia indivisibile continuativum, licet sit principium vnius partis, est tamen terminus alterius. Ergo si dantur indivisibilia continuativa, dantur etiam terminativa.

2. impug. Quia si terminus

quantitatis non esset indivisibilis, non daretur vltimum in quantitate, sed potius daretur processus in infinitum. Eo quod terminus divisibilis non est vltimusterminus, sed est amplius divisibilis in alias partes. Sed hoc dicendum non est. Ergo dantur indivisibilia terminantia quantitatem.

Addimus. Quod, si non darentur indivisibilia terminativa, duæ quantitates non se tangerent secundum extremitatem indivisibilem, sed potius secundum extremitatem divisibilem vltimam in vtraque quantitate. Consequenterque naturaliter se tangerent secundum se totas. Et ita possent duæ quantitates naturaliter penetrari.

His ergo prælibatis in puncto difficultatis fuit plurium antiquorum sententia continuum componi ex solis indivisibilibus, quam i. p. tract. 4. disp. 43. iterum suscitavit Herice, & ipsam plurimi Societatis tuetur Authores. Secunda sententia est negativa, quam defendunt plures extra Scholam D. Th. & tenent omnes Thomistæ cum Angel. Doct. Cum quibus sit

§. II.

Nostra conclusio.

Continuum non componitur ex solis indivisibilibus.

Omissis autoritatibus D. Th. cuius mens in præsentī clarissima est ratione effica-

ci probatur nostra cōclusio. Quia omne continuum debet habere extensionem. Eo quod omne cōtinuum est quantum. Et omne quantum est extensum, & divisibile. Sed ex solis indivisibilibus nequit resultare extensum. Ergo non potest continuum ex solis indivisibilibus componi. Prob. min. Indivisibilia nullam faciunt extensionem. Ergo ex solis indivisibilibus nequit resultare extensum. Prob. ant. 1. Quæ se tangunt secundum se tota nullam faciunt extensionem, sed potius inter se penetrantur. Sed indivisibilia se tangunt secundum se tota, & non secundum partem. Quia in ipsis non est aliqua pars. Ergo indivisibilia nullam faciunt extensionem.

Secundo prob. ant. Indivisibilia in se ipsis nullam habent extensionem. Alias essent divisibilia, & extensam. Ergo indivisibilia nullam faciunt extensionem.

Respondent contrarij 1. Indivisibilia esse formaliter indivisibilia; esse tamen divisibilia virtualiter, & ita ex illis posse resultare extensum.

Contra tamen est. Quia indivisibile formaliter solum est virtualiter divisibile, quatenus recipitur in parte formaliter divisibili. Nam aliquam formā esse virtualiter talem oritur ex eo, quod recipitur in subiecto tali formaliter. Sicut anima rationalis est virtualiter corporea: quia est recep-

tibilis in materia, quæ formaliter corporea est. Sed, si continuū cōponeretur ex indivisibilibus solis, non essent in continuo partes divisibiles, in quibus indivisibilia reciperentur. Ergo indivisibilia etiam virtualiter divisibilia non essent.

Secundo reijc. data solutio. Quia non potest in cōtinuo reperiri extensio formalis, nisi in partibus continui formalis extensio reperiatur. Ergo, si indivisibilia solum virtualiter divisibilia sunt, non potest ex illis extensum formaliter resultare continuū. Prob. ant. In toto homogeneo prædicatum formaliter conveniens toti debet etiā partibus cōvenire. Sed continuum est totū homogeneum. Ergo non potest in continuo reperiri extensio formalis, nisi partes etiam sint formaliter extensæ.

Secundo respondent alij ad rationem prædictam. Vnum videlicet indivisibile ex coniunctione ad alterum posse habere divisibilitatem, & extensionem. Et ideo ex solis indivisibilibus posse resultare.

Sed contra est. Quia vnum indivisibile ex coniunctione ad aliud nō potest participare quod alterum non habet. Eo quod vna forma ex coniunctione ad alteram solum participare potest quod altera habet. Nam participare est partem capere illius formæ, quæ participatur. Sed aliud indivisibile in se ipso extensionem

non habet. Ergò vnum indivisibile ex coniunctione ad alterum non potest participare extensionem.

Addimus. Vnam vnam v. g. ex coniunctione ad alteram solum posse acquirere de novo extensionem alterius vlnæ. Quia vlna superaddita hanc, & non maiorem extensionem habet. Sed indivisibile in se ipso extensionem nullam habet. Ergò vnum indivisibile coniunctum alteri nullam potest participare extensionem.

Secundo prob. concl. Indivisibilia sola nullo modo possunt continuari, & vniri. Ergò continuum non potest ex solis indivisibilibus resultare. Prob. ant. Indivisibilia non possunt vniri mediaturè, vel immediatè. Non quidem immediatè. Quia nō habent immediatam proportionem. Eo quod non se habent tanquam actus, & potentia per se ad actum ordinata. Nec se habent tanquam res, & modus. Nec etiam possunt vniri mediaturè. Siquidem nō possunt vniri per aliud indivisibile. Ergò indivisibilia nullo modo possunt continuari, & vniri.

Dices: Nullam esse assignabilem rationem, quare sicut vnū indivisibile potest coniungere, & vnire duplicem partem, non possit etiam duo alia indivisibilia coniungere.

Sed contra est. Quia inter ea, quæ sunt eiusdem rationis non est maior ratio, quare vnum

fit medium, & alterum extremū, quam ecōtra. Sed omnia indivisibilia sunt eiusdem rationis, vt per se manifestum videtur. Ergò vnum indivisibile non potest esse medium, vt altera indivisibilia copulentur, & vniantur.

Conf. ratio secunda. Quia continuum est divisibile in semper divisibilia iuxta commune proverbium. Sed si ex solis indivisibilibus resultaret, non esset divisibile in semper divisibilia; sed potius in indivisibilia. Quia vnū quodque resolvitur, & dividitur in ea, ex quibus componitur. Ergò continuum non potest ex solis indivisibilibus resultare.

Conf. & explicatur eadem doctrina. Quia si in continuo sola indivisibilia darentur, mobile velocissimum, & mobile tardum possent in eodem tempore pertransire spatium æquale. Eo quod si spatium haberet decem indivisibilia v. g. mobile velocissimum in decem instantibus pertransiret illud, & mobile etiam tardum pertransiret illud in eisdem instantibus. Nam mobile quamvis tardum non potest non in quolibet instanti temporis pertransire vnū indivisibile spatij. Siquidem indivisibile, vel totum attingitur, vel nihil. Sed hæc absurda videntur. Ergò continuum ex solis indivisibilibus resultare

non potest.

§. III.

Solvuntur argumenta contrariorum.

Arg. 1. contra concl. nostrā. Quia continuum potest dividi in omnem suam partem. Ergo ex solis indivisibilibus fit. Nam si ex partibus divisibilibus resultaret, illæ partes essent amplius divisibiles, & sic in infinitum. Et ita nunquam posset continuum in omnem dividi partem. Ant. prob. 1. Deus cognoscit omnem partem continui. Ergo potest continuum in omnem dividere partem.

Secundo prob. ant. Si super vitrum existens in plano, & æquale ex omni parte caderet ad æqualitatem lapidis magnus, tale vitrum divideretur in omnem partē. Eo quod non est maior ratio, ut dividatur in has, quàm in alias partes. Siquidem omnes sunt æquales. Ergo potest continuum in omnem dividi partem.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. conseq. Quia Deus agere non potest contra rerum essentias. Et cum de essentia continui sit esse divisibile in semper divisibilia usque in infinitum sine cathegorematicè, quod nunquā potest per divisionem exhaustiri. Indè fit Deum non posse dividere continuum in omnes partes, quamvis illas omnes cognoscat.

Instantia est in ipso Deo simul cognoscente omnia possibilia. Et tamen non potest omnia producere simul. Et etiam cognoscit Deus simul omnes horas diei, quas tamen non potest simul producere.

Ad 2. prob. resp. Illud vitrum non posse dividi in omnem partem propter datam doctrinā, sed solum divideretur per aliquas partes, per quas verò esset facienda divisio, si esset æquales ad Auctorem naturæ pertineret disponentem omnia benè, & iuxta rerum naturas.

Sed inst. Continuū non habet partes infinitas. Ergo potest dividi in omnem partē. Nam, si infinitæ non sunt, poterunt per divisionē exhaustiri. Prob. ant. 1. Si haberet infinitas partes, daretur infinitum in actu secundum multitudinem. Quod essentialitè implicat. Ergo partes infinitas non habet.

Secundo prob. ant. Si haberet infinitas partes, haberet etiam extensionē infinitā. Quod etiam est falsum. Ergo idem quod prius.

Tertio prob. ant. Si spatium vnius leucæ haberet partes infinitas non esset per transibile per motum. Quia infinitum per transiri non potest. Ergo idem.

Quarto prob. ant. Si haberet infinitas partes, non esset vnum continuum altero maius. Quia inter infinitas non datur excelsus. Ergo idem.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. etiam ant. Quia licet partes continui sint infinitæ, non tamen sunt divisæ, & separatæ; sed coniunctæ, & vnitæ. Et ita non constituunt numerum, nec multitudinem, sed solum vnicum ens. Quia multitudo est quantitas discreta composita ex pluribus separatis, & divisis. Præterquamquod in continuo non dantur infinitæ partes in actu, sed solum infinitæ partes in potentia, quod verissimum est. Et ideo non faciunt infinitam multitudinem in actu.

Ad 2. prob. resp. Continuum non habere infinitas partes determinatas, & aliquotas; sed solum infinitas partes proportionales designabiles per intellectum. Cumque partes proportionales nullam superaddant extensionem ad aliquotas, sed potius cum illis communicent in extensione, qua ratione partes communicantes à Philosophis appellantur indè fit. Continuum non habere extensionem infinitam.

Ad tertiam respondetur. Partes proportionales esse in potentia tantum in continuo, & intra partes aliquotas, & ita non superaddere extensionem ad illas. Cumque partes aliquotæ finitæ, & determinatæ sint. Indè est spatium habere extensionem limitatam per transibilem per motum.

Ad 4. resp. Vnum conti-

nuum esse maius altero. Quia maioritas, & excessus desumitur à partibus aliquotis, & non à proportionabilibus, vel à partibus in potentia. Et cum vnum continuum habeat plures partes aliquotas, & determinatas, quam aliud, potest etiam aliud separare in extensione, & esse altero maius. Non tamen certum est ex terminis, vnum infinitum non esse altero maius. Quia si daretur infinita multitudo parietum maior esset multitudo lapidum. Et si daretur infinita multitudo hominum, maior esset multitudo capillorum.

Secundo arg. Inter primum punctum, & secundum non mediat aliqua pars. Ergo indivisibilia sunt immediatè coniuncta in continuo. Et consequenter ex solis indivisibilibus componitur. Quæ conseq. in doctrina Arist. & insuper ex terminis bona est. Prob. ant. Si inter primum, & secundum punctum indivisibile medietur aliqua pars, mediantur etiam alia indivisibilia. Siquidem pars non potest sine indivisibilibus esse. Sed inter primum, & secundum indivisibile non possunt alia mediatè. Alias secundum indivisibile non esse secundum. Siquidem inter ipsum, & primum darentur alia. Ergo ant. verum est.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Alia proportionalia: cōc. mai. Alia aliquota, & determinata;

nata : nego mai. Et sub eadem distinctione minoris neg. conf. Inter primū namque indivisibile, & secundum tantum mediat vnica pars determinata, & aliquota, quæ non habet alia indivisibilia aliquota præter primum, & secundum assignatū, sed solum indivisibilia proportionalia : sicut etiam illa pars habet plures partes proportionales. Et si de indivisibilibus proportionabilibus argumentum facias, Respondebimus. Quod sicut in continuo non est assignabilis prima pars proportionalis, & secunda : ita etiam primum, vel secundum indivisibile proportionale assignati non potest. Quia ibi solum in potentia continetur.

Terzio arg. Si daretur globus sphaericus perfecte solum haberet indivisibilia. Sed casus impossibilis non est. Ergo potest continuum ex indivisibilibus componi. Prob. mai. Si talis globus moveretur per corpus perfecte planum, non tangeret ipsum per partem divisibilem, sed solum per indivisibile punctum. Alias non esset perfecte sphaericus ille globus, sed pro aliqua parte planus. Ergo solum indivisibilia haberet. Nam si haberet partes divisibiles, posset per illas tangere planum.

Conf. Spatium per quod moveretur globus ille solum haberet indivisibilia. Ergo spatium etiam esset compositum ex indi-

visibilibus solis. Prob. ant. Si globus motu continuo per spatium planum moveretur, tangeret totum spatium. Nam motus continuus nihil relinquit intactum in spatio per quod fit. Et tamen globus solum indivisibilia tangeret. Alias non esset perfecte sphaericus, ut diximus. Ergo spatium illud solum indivisibilia haberet.

Resp. arg. neg. mai. & ad prob. concessio antec. neg. conf. Quia licet globus non tangeret corpus planum, nisi per punctum indivisibile ; hoc tamen non proveniret : quia planum non haberet divisibiles partes, sed ex figura, & dispositione sphaerica corporis mobilis, quæ perfecte rotunda esset.

Ad conf. resp. Globum sphaericum solum tangere posse indivisibilia plani, & ita non posse per spatium planum moveri motu continuo, sed tantum motu discreto, & saltando ab vno indivisibili in aliud, & partes intermedias relinquendo.

Dices. Ergo motus corporis sphaerici nullo modo esset continuus, nec posset tale corpus aliquem motum continuum habere.

Resp. concedendo consequ. de motu, qui fit per spatium planum. Quia absolute loquendo ille globus continuè moveretur per aerem. Eo quod aer omnes partes globi tangeret, & ipsum adequatè contineret.

Quarto arg. Ex indivisibilibus

potest resultare extensum. Ergo continuum potest ex solis indivisibilibus componi. Prob. ant. Ex partibus, quarum qualibet non est homo, scilicet ex materia, & forma potest resultare homo. Ergo ex partibus indivisibilibus potest resultare divisibile, & extensum.

Secundo prob. ant. Ex non ente potest fieri ens, sicut ex non igne fit ignis. Ergo ex indivisibilibus potest resultare extensum. Quia plus distat ens à non ente, quam divisibile ab indivisibili.

Tertio prob. ant. Ex unitatibus indivisibilibus discretè potest resultare totum discretum. Ergo ex indivisibilibus continuè potest resultare totum divisibile continuum.

Quarto prob. ant. Instans temporis est indivisibile. Et tamen additum tempori facit illud longius, & maioris extensionis. Ergo ex indivisibilibus potest resultare extensum. Prob. min. Res durans per vnam horam vsque ad instans terminativum inclusivè, magis durat, quam res durans per totam horam; non tamen durans in ultimo instanti terminativo horæ. Ergo instans temporis indivisibile additum tempori facit illud longius, & maioris extensionis.

Resp. neg. ant. Et ad 1. prob. neg. conseq. Quia prædicatum formaliter conveniens toti homogeneo debet etiam partibus

convenire. Eo quod in tali toto omnes partes sunt eiusdem rationis, & denominationis. Unde quacumque pars aquæ denominatur aqua. Et cum continuum sit totum homogeneum. Inde fit, quod non potest extensum denominari, nisi etiam partes denominentur extensæ, & propterea ex indivisibilibus resultare non potest. Homo verò est totum etherogeneum, quod non habet partes eiusdem rationis, & denominationis. Et ideo etherogeneum appellatur. Qua propter ex partibus, quarum nulla est homo, potest homo resultare.

Dices. Stat partem totius homogenei non habere eandem denominationem quam totum. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. Quia partes componentes vnam, non sunt vnae, sed palmi. Ergo stat partem totius homogenei non habere eandem denominationem, quam totum.

Secundo prob. ant. Corpus denominatur extensum secundum profunditatem. Et tamen superficies, & linea, quæ sunt partes corporis non sunt extensæ secundum profunditatem. Ergo idem quod prius.

Resp. ad utramque probationem. Aliquas esse denominationes proprias totius, ut distinguitur à partibus, quæ denominationes non debent partibus convenire, & aliquas proprias

partium, quæ toti convenire non debent. Sicut pars manus denominatur digitus, non tamen manus; & pars pedis non dicitur pes. Alias verò esse denominationes partibus, & toti communibus, quæ in toto homo genero debent etiam partibus convenire: sicut pars aquæ dicitur aqua. Et talis est denominatio divisibilis. Et extensi, quæ non est propria totius ut distinguitur à partibus, sicut nec denominatio quanti. Et ideo denominationes prædictæ debent partibus convenire, vel toti convenire non poterunt.

Ad 2. prob. ant. principalis resp. Quod ex non ente potest fieri ens, tãquam ex termino à quo, non tamen tãquam ex parte. Et ita hoc argumentum non probat, quod ex indivisibilibus tãquam ex partibus possit resultare divisibile, & extensum.

Ad 3. prob. neg. conseq. Quia totum discretum est quantum, & extensum: non quidem extensione magnitudinis; sed quantitate, & extensione pluralitatis: cumque plures unitates distincte faciant pluralitatem, bene potest ex illis resultare totum discretum; non tamen totum continuum, quod est quantum extensione magnitudinis. Et ideo ex indivisibilibus resultare non potest. Quia indivisibilia talem extensionem non habent.

Ad 4. prob. resp. Rem durante per unicam horam usque ad instans terminativum inclusivè magis durare altera re, non durante in ultimo instanti horæ. Quia duratio abstrahit à divisibili, & indivisibili; non tamen propterea tempus esse magis longum, & extensum. Quia instans superadditum extensionem non habet. Et ideo temporari illam communicare non potest.

Sed inst. Indivisibilia temporis possunt communicare extensionem. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. Duratio temporis est divisibilis, & extensa. Sed duratio ista resultat ex solis indivisibilibus temporis. Ergo indivisibilia temporis possunt communicare extensionem. Probatur min. Duratio temporis resultat ex durationibus partium. Sed durationes partium sunt sola indivisibilia temporis. Quia nulla pars durat nisi per unicum instans. Ergo duratio prædicta resultat ex solis indivisibilibus temporis.

Resp. neg. ant. Et ad probationem, quæ difficilis est, disting. mai. Extensa pro substracto: conc. mai. Pro formali durationis: nego mai. & dist. min. Pro formali durationis: conc. min. Pro substracto: nego min. & conf. Quia in duratione temporis potest considerari ratio, vel forma durandi, & res ipsa, quæ du-

fat. Ratio autem, & forma durandi est indivisibile instans, quod nullam extensionem communicat. Res verò durans est ipsa pars temporis, quæ extensa, & divisibilis est, & hæc ex partibus divisibilibus componitur, non verò ex indivisibilibus instantibus solum. Vnde quando dicimus durationem temporis esse extensionem non loquimur de forma durandi pro formali, sed de tempore ipso durante, quod quidem extensum, & divisibile est, & compositum ex partibus divisibilibus præteritis, & futuris.

Tandem arg. Si in continuo darentur partes divisibiles, indivisibilia tangerent partes. Sed indivisibile non potest tangere partem. Ergò in continuo non datur pars divisibilis; sed omnia indivisibilia sunt. Probatur minor. Inter contingens, & contingens, & contactum debet esse proportio. Sed inter divisibile, & indivisibile proportio non est. Ergò indivisibile non potest tangere partem.

Resp. 1. dist. min. Per adæquationem cum parte. Concedo min. Per modum modi vniensis, vel terminantis: nego min. & consequ. Quia indivisibile non habet extensionem. Et ita non potest tangere partem, nec adæquatè, nec inadæquatè per adæquationem, & coextensionem cum ipsa; potest tamen tangere illam per modum modi vniensis,

vel terminantis, ad quod non requiritur alia proportio, quam habere entitatem ad hoc institutam, & determinatam à natura. Sicut unica existentia indivisibilis, & non habens partes actuatur simul per modum modi, & terminum materiam, & formam: & idem indivisibilis modus unionis coniungit materiam, & formam.

Secundo resp. solutione communi. Quod licet indivisibile non possit tangere partem divisibilem adæquatè, potest tamen illam inadæquatè tangere, ad quod non requiritur extensio.

Dices. Indivisibile non potest tangere partem divisibilem adæquatè. Ergò nec inadæquatè poterit tangere illam. Prob. consequ. Ideò primum est verum: quia illa pars est divisibilis. Sed quodlibet etiam inadæquatum partis est indivisibile. Ergò non poterit etiam inadæquatè tangere illam.

Resp. neg. consequ. & ad prob. dist. causalem ly quia dicente causam requisitam: conc. Causalem maioris. Dicente causam adæquatam: nego causalem maioris. Et concessa min. neg. conf. Ut namque indivisibile non possit tangere partem adæquatè, requiritur partem esse divisibilem; non tamen hoc est causa adæquata, sed insuper quia si adæquatè tangeret partem non esset principium, vel terminus partis, sed potius adæquaretur cum illius

Illius extensione, quod indivisibili repugnat. Tangere verò illam partem inadæquatè est illam tangere per modum principij, vel termini, quod indivisibili convenire potest. Quia hoc non est tangere partem inadæquatè ex parte rei, sed solum inadæquatè ex parte modi, partem illam initiando, vniendo, vel terminando.

Ex dictis in art. discursu infertur 1. quod si vaculus 2. medietatem contineatur ab aqua, & 2. aliam medietatem contineatur ab aere, ex parte corporis continentis vtramque medietatem

non correspondet duplex superficies immediata, sed unica tantum. Quia superficies aeris, & aquæ se habent per modum unius ad vacuum continentem.

2. ex dictis infertur: quod licet indivisibile 2. se totum tangat partem: non idè penetratur cum illa. Quia non tangit ipsam 2. se totam, videlicet per coextensionem ad ipsam partem, & illius quantitatem. Et hæc de art. isto, & de 6. physicorum in præsentitext. 1. & fere per totum librum ad Philosophum applicanda.

LIBER SEPTIMVS.

ET UNICA QVÆSTIO

de Ordine moventium.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum gravia, & levia, & moveantur à se, vel à generante?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur conclusio.

AD articuli intelligentiam 1. supponendum est aliquid posse movere se ipsum ad

sui motum per accidens, sicut remiger movens navim, se ipsum etiam movet ad motum navis. Loquendo verò de motu per se, qui ratione sua convenit mobili, oppositum affirmamus.

2. notandum est omne, quod movetur ab alio moveri, quod Arist. docuit per totum librum istum, & in lib. 8. text. 27. Ex quo intulit omne, quod movetur, habere aliquod principium. Consequentèrque debere dari pri-

primum motorem, qui immotus omnia movet.

Insuper etiam inductione prob. Quia vivencia ab alio movetur, sicut ab alio producantur: non vivencia verò ut gravia, & levia moventur à generante. Et etiam in ipsis viventibus pars movens, videlicet cor realiter distinctum est à partibus, quæ moventur. Ergo quidquid movetur ab alio realiter à se distincto movetur.

Ratione autem prob. Quia unum quodque agit in quantum est in actu: & movetur quatenus est in potentia. Siquidem motus est actus entis in potentia secundum quod in potentia. Sed idem secundum idem, & respectu eiusdem non potest esse in potentia, & in actu. Ergo omne, quod movetur, ab alio movetur. Prob. min. Esse in actu dicit possessionem formæ, & esse in potentia importat carentiam formæ. Sed impossibile est idem secundum idem habere formam, & simul formam carere. Ergo impossibile est esse simul in potentia, & in actu.

Resp. Esse in actu formali, & in potentia formali unum, & idem comparative ad eandem formam implicationem involvere; non tamen esse in actu virtuali, & in potentia formali. Sicut intellectus est in potentia formali ad intellectionem ipsam, & virtualiter continet illam. Siquidem potest illam efficienter producere.

Sed contra est. Quia, si vera esset ista solutio, absque ulla necessitate in viventibus distingueretur pars per se movens à parte per se mota. Siquidem idem secundum idem absque distinctione realiter potest efficere, & recipere motum. Eo quod potest carere illo formaliter, & ipsum virtualiter continere. Sed hoc asserendum non est. Ergo nulla est data solutio doctrina.

2. reijc. solutio data. Nam motus, de quo loquitur Arist. in presenti, est actus imperfecti existentis formaliter in potentia ad ipsam formam. Sed quod est in actu virtuali talem imperfectiōnem non habet. Unde intellectio non est motus, qui sit actus imperfecti, sed potius est actus perfecti, & contra actum imperfecti dividitur. Ergo data solutio ad propositum non est.

Dices. Non esse assignabilem rationem, quare Arist. loquatur solum de motu, qui est actus imperfecti.

Sed contra. Quia huius inter alias duplex assignabilis est ratio. Quarum prima est. Quia Philos. Contra quos Arist. disputabat, dicebant omne movens esse mobile motu physico. Et ideo Arist. solum incumbere ostendere deveniendum esse necessario ad aliquam causam moventem, quæ non sit mobilis motu physico, sed potius imota physice omnia moveat.

1. ratio est. Quia solus physicus motus per se pertinet ad considerationem philosophiae, & propterea immobilitatem physicam in primo motore ostendere, illamque ex motu probare ad Philosophum pertinebat.

Sed inst. contra suppositionem praedictam. Quia essentia se ipsa causat, & recipit passiones. Sed quatenus causat, movet: & quatenus recipit, movetur. Ergo idem potest a se ipso moveri.

2. inst. Intellectus est in potentia ad intellectionem, & Sol ad illuminandum. Et tamen se ipsa movent, & efficienter intellectionem, & illuminationem producant. Ergo illud idem, quod est in potentia, potest movere se ipsum.

3. Intellectus absque reali distinctione efficit intellectionem, & simul recipit illam. Ergo idem potest se ipsum movere ad formam, & se ipso esse motum, & formam recipere.

Ad haec tamen facile Thomistae resp. Ad primum quidem. Essentiam non se movere ad producendas passiones, sed solum efficienter moveri a generante, per cuius actionem primario producit essentia, & secundario proprietates producantur. Et ita essentiam non esse vere, & proprie principium effectivum proprietatum, sed solum principium emanativum.

Ad 2. instantiam resp. Tho-

mistae. Intellectum, & solem ad intelligendum, & illuminandum esse in potentia formali, & in actu virtuali, quia sunt verè causae efficientes, virtualiter operationes continentes. Et ita possunt se movere effectivè, & elicitive ad operationes praedictas, non tamen applicativè: sed in hoc genere semper moventur ab alio tanquam agentia secunda. Et ita nihil est, quod se ipsum possit saltim applicativè movere. Quod satis est ad probandum deveniendum esse ad primum motorem, immotum omnia moventem.

Ad 3. instantiam resp. Intellectum mediantè specie efficere intellectionem, & nude sumptum recipere illam. Cumque species realiter ab intellectu distinguitur. Consequens fit intellectum ut moventem realiter distinguere a se ipso, quatenus moto vel nude considerato.

Dices. Voluntas ratione sui efficit, & recipit volitionem. Ergo idem secundum idem potest movere, & moveri.

Sed neg. ant. Quia voluntas nude sumpta recipit volitionem, illam tamen efficit, ut determinata per intentionem finis, secundum quam rationem realiter a se ipsa nude sumpta distinguitur.

Sed contra est. Ergo voluntas comparativè ad intentionem finis ratione sui efficit, & ratione sui recipit. Et consequenter secundum idem movetur, & movet.

Resp.

Resp. Voluntatem ad intentionem finis se ipsam movere, ut determinatam ab obiecto, & applicatam à Deo, secundum quam rationem realiter à se ipsa ut recipiente, vel à se ipsa nudè sumpta distinguitur.

Hæc tamen doctrina in præfenti necessaria non est. Quia Arist. in præfenti, cum docet idè secundum idem se ipsum movere non posse, non solum excludit potentiam ad se movendum applicativè, sed etiam elicitivè. Siquidem ex tali doctrina infertur gravia, & levia à se ipsis moveri non posse. Eo quod in illis non datur pars per se movens distincta à parte per se mota. In gravibus autem, & levibus potentiam ad se movendum tam applicativè, quam elicitivè negavit. Non tamen Arist. loquutus est de motu non stricto, qualis est actio intellectus, & voluntatis, sed de motu strictè tali physico, & riguroso. Et ideò impugnationes in operatione intellectus, & voluntatis constitutæ non procedunt contra doctrinam illius.

His ergò suppositis, circa gravia, & levia certum debet esse, quod si non impediuntur ab extrinseco statim moventur in proprium locum, & centrum, & causa, quæ removel impedimentum motus, dicitur causa per accidens. An verò à se ipsis tanquàm à causa per se propria, & specialiter moveantur? præfens difficultas

est. Affirmant Scotus, & plurimi extra Scholam D. Thom. Negat. Ang. Doct. quem discipuli sequuntur, cuius auctoritates adducunt Venerandi Patres Carmel. Et plurimi ex nostris, quas, quia clare sunt, non oportet in præfenti examinare. Et cum prædictis.

§. II.

Statuitur nostra conclusio.

Gravia, & levia non à se, sed à generante moventur.

Concl. istam probamus. Quia quod est proprium viventium quatenus à non viventibus distinguuntur, non potest non viventibus convenire. Sed movere se ipsa est proprium viventium, quatenus distinguuntur à non viventibus. Ergò non viventibus convenire non potest. Prob. min. ex Arist. lib. 3. cap. 4. text. 29. de gravibus, & levibus sic loquente: *Est autem impossibile, quod moveantur à se ipsis. Est enim hoc officium vite, & animatorum proprium.* Et Ang. Doct. 1. contra gent. cap. 27. asseriti: quod illa sola per se moventur, quæ movent se ipsa composita ex motore, & moto, sicut animata. Ergò proprium est viventium se ipsa movere.

Eandem minore experientia quotidiana convincit. Nam tandiù vita animalis durat, tandiù animal se ipsum movet, & ani-

animal mortuum non nisi ab alio movetur. Et similiter planta sicca non nisi ab extrinseco levante, vel proiiciente movetur. Quod signum est sola viventia posse se ipsa movere.

Resp. contrarij 1. tam viventia, quam non viventia proximè se ipsa movere; deficere tamen in eo, quod non viventia remote ab alio moventur.

Sed contra est. Quia idè non viventia remote ab alio, videlicet à generante moventur: quia ab illo accipiunt potentias loco motivas. Sed etiam viventia accipiunt à producente potentias operativas. Ergò etiam viventia remotè moventur ab alio. Et consequenter in hoc nulla differentia est.

2. reijc. solutio data ab hominè contra Scotù. Quia idè in sètètia Scoti viventia non moventur ab alio remotè. Quia habent in se principium intrinsecū motus. Sed iuxta solutionem datam non viventia habent in se principium intrinsecum motus. Ergò nec remotè movebuntur ab alio.

3. impug. Quia nihil secundū eandem partem potest esse movens, & motum in potentia, & in actu. Et consequenter in omnibus, quæ se movent proximè, distinguenda realitèr est pars movens à parte mota. Sed in non viventibus non potest distingui pars movens à parte mota. Eo quod omnes

partes sunt eiusdem rationis. Et ita non est ratio, quare una pars, potius quam altera movens, vel mota sit. Ergò non viventia non possunt proximè movere se ipsa.

Resp. Quod non viventia non se movent mediante cognitione, sicut viventia. Et in hoc stat differentia inter viventia, & non viventia, quantum ad se movere, vel non movere se ipsa.

Contra tamen. Quia se movere absque aliqua cognitione: etiam viventibus convenit. Nam plantæ viventia sunt. Et tamen, absque cognitione moventur. Si quidem intellectu carent, & sensibus tam internis, quam externis. Et motus augmentationis, & nutritionis est vitalis in homine, & ad ipsum absque vlla cognitione se movet. Ergò in hoc nulla distinctio invenitur.

2. prob. concl. Motus gravium, & levium provenit à generante conferente naturam. Ergò gravia, & levia non à se, sed à generante moventur. Prob. ant. Ab illo provenit passio tanquam à propria, & particulari causa, à quo provenit natura. Nam passionès producuntur tanquam termini secundarij per eandem actionem, qua natura producitur. Undè ortum habuit proverbium Philosoph. qui dat formam, dat consequentia ad formam. Sed motus gravium, & levium est illorum passio. Ergò provenit à generante dante naturam. Prob. min. Quia esse in

centro est proprietas gravium, & levium, quæ naturaliter inclinantur ad centrum, & in ipso naturaliter conservantur. Ergo etiam motus ipse, quo moventur in centrum est proprietas naturalis ipsorum. Quia quando terminus motus est proprietas connaturaliter debita subiecto, etiam fieri, & acquisitio termini est proprietas debita naturaliter.

Addimus. Quod quando una proprietas mediantè alia dimanat, vel acquiritur mediantè alia, si secunda naturaliter debetur, etiam i. debetur naturaliter. Sed centrum acquiritur medio motu, quando grave extrà centrum existit. Ergo si centrum est debitum naturaliter, motus etiam naturaliter debetur.

Conf. Quia constituere lapidem in centro, est effectus generantis proprius, & particularis. Ergo etiam motus ipse, quo lapis acquirit centrum. Nam ad idè agens, ad quod pertinet ponere finem, pertinet etiam ponere medium, quo finis ipse consequitur. Ant. prob. Ad generans pertinet constituere lapidem, ipsumque complere cum perfectione sibi connaturaliter debita pro instanti generationis. Sed centrum debetur lapidi pro instanti generationis. Siquidem pro illo instanti debetur lapidi quies naturalis, quam non habet nisi in centro. Ergo lapidem constituere in centro, est effectus generantis.

oile de lila non manum lamine
-oll gualq rals. III. T. ruyvom

amval ouemirix la lin non na
bono Solvuntur argumenta. q lav
ol plog clausvly elortio mungit

A Rg. i. contra concl. nostram ex Ang. Doct. quest. 5. de verit. art. 5. dicente: *Attendendum est, quod motus Cæli non hoc modo est naturalis. Cælesti corpori, sicut motus elementaris est sibi naturalis, habet enim huiusmodi motus in mobili principium non solum materiale, & receptivum, sed etiam formale, & activum.* Ergo sentit D. Th. gravia, & levia habere in se principium intrinsecum motus, & consequenter movere se ipsa.

Resp. tamen. Gravia, & levia habere principium intrinsecum motus formale, & activum dimanationis. Quia verè motus illorum ab eorum forma dimanat ad differentiam Cæli, in quo solum est principium passivum: & hoc tantum D. Th. intendere; non verò quod gravia, & levia habeant principium productivum motus per actionem diversam ab actione generantis, quod necessarium erat, ut se ipsa moverent.

2. arg. Ex quo motus gravium, & levium sit iuxta inclinationem naturalem ipsorum, non inferitur, quod tribuatur generanti. Ergo non à generante moventur. Prob. ant. Augmentatio in planta est iuxta inclinationem naturalem ipsius. Siquidem est motus naturalis conformis naturali

rali inclinationi subiecti, & consequenter iuxta illam. Et tamen augmentatio plantæ non tribuitur generanti. Ergo ex quo motus gravium, & levium sit iuxta naturalem inclinationem illorū, non inferitur, quod tribuatur generanti.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. iuxta naturalem inclinationem per conformitatem ad principia naturalia: conc. mai. Per modum proprietatis: nego mai. & concessa min. neg. conf. Quia solum illud quod est iuxta inclinationem naturalem per modum proprietatis debita pro primo generationis instanti tribuitur generanti, & talis est motus gravium, & levium. Augmentatio vero plantæ, licet sit iuxta inclinationem naturalem, non tamen per modum proprietatis debita in primo generationis instanti, & pertinentis ad complementum rei genitæ pro instanti generationis. Et propterea necessarium non est, quod tribuatur generanti.

Dices: operatio prima Angeli debetur in i. productionis instanti. Et tamen non tribuitur soli Deo, sed etiam tribuitur Angelo, qui per illam primam operationem meretur. Ergo non omne, quod debetur rebus in i. productionis instanti, tribuitur generanti.

Resp. dist. mai. Debetur tanquam i. libertatis exercitium: conc. mai. Aliter: neg. mai. Quia

1. operatio debetur Angelo in i. instanti tanquam i. exercitium libertatis, quod creatura perfectæ in i. instanti debetur. Et cum exercitium libertatis debeat esse à propria voluntate. Indè fit talem operationem non solum à Deo, sed etiam ab Angeli voluntate provenire.

3. arg. Gravia, & levia causant talem motum, non instrumentaliter. Ergo principaliter. Quia inter causam principalem, & instrumentalem non est assignabile medium.

Resp. Dari mediū inter utramque, scilicet causare talem motum per modū principij dimanationis, quod tamen satis non est, ut motus gravi tribuatur tanquam vera causæ efficienti.

4. arg. Quando grave movetur, non exiit sæpè numero generans. Ergo talis motus à generante provenire non potest. Quia quod non est, non potest effectum producere.

Resp. Quod in illo eventu licet generans non sit formaliter in se ipso, perseverat tamen virtualiter in ipso gravi tanquam in effectū proprio. Quod satis est, ut motus generanti tribuatur. Sicut quando post semen decisum moritur Pater, & nascitur filius, ipse filius genitus Patri tribuitur. Quia licet in se ipso non sit, in semine tamen virtualiter perseverat. Et propter eandem rationem quando destructa causa produc-

tiva fundamenti resultat relatio, causæ producenti fundamentum attribuitur relatio. Eo quod talis causa virtualiter in fundamento perseverat. Et eadem instantia est in accidentibus Eucharistiæ, quæ in virtute substantiæ operatur, quæ ibi formaliter non est.

Sed inst. Motus gravis tribuitur generanti, vt virtualiter existenti. Sed generans virtualiter existens, nihil aliud est quam ipsum grave, in quo generans virtualiter continetur. Ergo motus ille tribuitur ipsi gravi.

Resp. Quod motus ille non tribuitur generanti reduplicative vt virtualiter existenti, sic enim non distinguitur à gravi. Sed tribuitur generanti secundum se, licet ad hoc necessarium sit, quod in gravi virtualiter existat. Vnde poterat distinguî maior. Generanti ex parte rationis quæ: cõc. mai. Ex parte rationis sub quâ: neg. mai. Quia virtualis existentia est medium, vt generans possit producere, res tamen, quæ producit, est generans, quod in gravi virtualiter manet.

5. arg. Gravitas, & levitas sunt quid intrinsecum gravi, & levi. Sed gravitas, & levitas sunt principia intrinseca motus. Ergo gravia, & levia habent principia intrinsecum motus. Et consequenter se ipsa movent.

Resp. Gravitatem, & levitatem esse principia dimanationis. Quia ab illis verè motus dimanat;

non tamen sunt principia absolute efficienter productiva.

Sed inst. Motus gravium, & levium est ab illis verè effective. Ergo habent in se principium intrinsecum verè efficienter productivum. Prob. ant. Motus gravium, & levium est ab illis elicitive. Ergo effective. Quia elicere est verè efficere motum.

Resp. Motum gravium, & levium non procedere ab illis elicitive, sed solum dimanative tantumquam verà illorum passio.

Sed inst. Quia motus gravium & levium nō est illorum proprietas. Ergo tota doctrina nititur principio falso. Prob. ant. 1. Proprietates statim, & in eodem instanti productionis sequitur ad naturam, si non adsit impedimentum. Sed motus gravium, & levium non potest in tali instanti ad naturam consequi. Siquidem motus non potest incipere in instanti. Ergo proprietates non est.

2. prob. ant. Proprietas prædicatur accidentaliter inseparabiliter de natura, semperque convenit illi. Sed motus gravium, & levium nō semper convenit illis. Siquidem grave extrâ centrum reperitur sine motu. Ergo idem quod prius.

3. prob. ant. Proprietas non potest naturaliter impedire, sed solum de potentia absoluta. Quia naturaliter cum essentia cõnectitur. Sed motus iste naturaliter impediri potest apponendo ta-

bulam, vel aliud impedimentum. Ergo.

Quarto prob. Vna passio non potest cum altera opponi; & illam essentialiter excludere. Sed quies in centro est passio gravis: & motum essentialiter excludit, cum quo simul esse non potest. Ergo motus passio non est.

Quinto prob. Carentia proprietatis est violenta subiecto. Sed carentia motus, quando lapsus existit in centro, non est lapsus violenta. Ergo motus non est passio.

Resp. ad repl. neg. antec. & ad 1. prob. dicimus: Proprietatem successivam, qualis est motus, non debere sequi ad rem in eodem instanti productionis, sed in tempore immediate sequenti. Quia res successiva solum in tempore incipere potest.

Ad 2. prob. dist. mai. Proprietas absoluta, quæ non dependet ab extrinseco: concedo mai. Proprietas respectiva, quæ ab extrinseco dependet: nego mai. Et concessa minori, neg. consequ. Loquendo de proprietate respectiva. Quia licet proprietas absoluta inseparabiliter conveniat, proprietas tamen respectiva, quæ dependet ab extrinseco, non semper convenire debet: & huius generis est motus gravium, & levium, qui connotat ablationem impedimenti, ut de facto conveniat: impedimento vero non ablato de facto non

convenit motus. Instantia est in suppositione, quæ est proprietas termini. Et tamen non semper termino convenit. Quia respectiva est, & dependet ab eo, quod terminus intra propositionem existat.

Dices: Quod prædicatur accidentaliter separabiliter est accidens quantum prædicabile. Ergo si motus iste prædicatur accidentaliter separabiliter, erit accidens quantum prædicabile, non tamen vera passio.

Resp. dist. ant. Separabiliter, tam in se, quam in sui exigentia: conc. ant. In se præcisè: nego ant. & consequ. Quia licet ille motus aliquando separetur à gravibus, & levibus, semper tamen exigunt illum. Et ita non est accidens quantum prædicabile, quod non solum in se ipso potest à natura separari, sed etiam non exigitur ab illa secundum prædicata specifica ipsius, & propria.

Ad 3. prob. principalis antec. resp. Proprietatem respectivam dependentem ab extrinseco posse naturaliter impediri, & talem esse motum prædictum.

Ad 4. prob. resp. dist. mai. Si passio conveniat subiecto absolute, & independentè à statu determinato: conc. mai. Sin autem: nego mai. Quia duplex est passio, una quidem, quæ convenit subiecto absolute, & independentè à determinato statu,

sicut risibilitas convenit homini: & passio ista non potest aliam proprietatem excludere. Alia vero est proprietas, quæ solum habet convenire pro determinato statu, sicut motus, de quo loquimur, qui solum potest extra centrum convenire. Et ideo potest excludere aliam passionem. Eo quod natura pro diverso statu diversas, & oppositas passiones habere potest. Sicut gratia in via radicat fidem, & in patria radicat visionem beatam, fidem essentialiter excludentem.

Ad 5. prob. resp. Carentiam proprietatis esse violentam pro illo statu, pro quo debet convenire proprietas. Cumque motus non debeat lapidi convenire, quando lapis est in centro. Inde fit carentiam motus pro illo tempore nullatenus esse violentam.

Dices. Proprietatem naturaliter dimanare ab essentia. Ergo pro omni statu, & semper debet illi convenire. Proindeque illius carentia semper debet esse violenta.

Resp. Proprietatem respectivam dependentem ab aliqua conditione, vel ab aliquo statu dimanare quidem naturaliter ab essentia, non tamen extra statum illum, sed solum in illo statu. Et ideo motus à lapide extra centrum existente naturaliter consequitur, & dimanat, si ab aliquo extrinseco non impediatur. Instantia est in Vnione Beata, quæ

solum in statu patriæ naturaliter dimanat à gratia.

Sexto arg. Major velocitas motus naturalis in centrum non provenit à generante. Ergo nec ipse motus. Quia utriusque eadem ratio est. Prob. ant. Si maior velocitas motus proveniret à generante, velocior esset motus in principio quàm in fine. Quia agens fortius agit in propinquum, quàm in distans. Et grave magis coniungitur generanti in principio, quàm in fine. Sed motus non in principio, sed in fine velocior est, iuxta proverbium illud: *Motus infime velocior*. Ergo maior velocitas motus naturalis non provenit à generante.

Resp. neg. antec. Et ad prob. neg. mai. Quia licet agens movens per impulsum impressum passio fortius agat in propinquum. Eo quod per distantiam debilitatur, & diminuitur virtus agentis. Agens verò, quod movet propter productionem naturæ, & eorum, quæ sequuntur ad naturam, potest fortius agere in distans: & tale est generans gravia, & levia. Quod quidem communicat illis naturam, & proprietates, quarum una est motus naturalis in centrum. Et cum centrum sit terminus attractivus, & naturaliter conservativus lapidis. Inde est, quod lapis velocius movetur, quanto magis appropinquat ad

ad centrum. Quia tanto magis
virtus lapidis, & illius gravitas
confortatur. Quam doctrinam
1. de Cœlo lect. 17. tradidit Angel.
Doct.

Dices. Ergò lapis non à ge-
nerante, sed ab ipso centro mo-
vetur.

Resp. Quod attractivè mo-
vetur à centro tanquam à termi-
no trahente ad se lapidem ipsum;
effectivè verò à solo generante
movetur.

Dices. Maior velocitas
provenit ex eo quod quanto
magis coniungitur centro, tan-
to magis attrahitur ab illo. Er-
gò illa maior velocitas non pro-
venit effectivè à generante, quod
postquam naturam dedit, nihil
aliud facere videtur.

Sed neg. confeq. Quia illa
maior velocitas dimanat à na-
tura lapidis, quando appropin-
quat ad centrum, & quanto
magis appropinquat, maior di-
manat velocitas propter affini-
tatem, & propensionem ad cen-
trum. Et cum generans talem
dederit naturam, & cum tali
propensione. Indè est illam
maiorem velocitatem proveni-
re efficienter à generante, tan-
quam à producente naturam,

& ea, quæ naturalitèr ad
naturam conse-
quantur.

§. IV.

*Ultimum argumentum.
solvitur.*

TAndem arg. Motus cordis
est propria passio viven-
tis, & ipsius cordis, illique
debentur in primo productionis
instanti. Et tamen non tribuitur
generanti, sed cordi, & ipsi vi-
venti. Ergò quamvis motus gra-
vium, & levium sit proprietas il-
lorum, non indè infertur, quod
tribuitur generanti. Maior cum
conseq. tenet, & min. prob. Quia
cor, & ipsum vivens se movet ad
talem motum. Ergò motus illo
non tribuitur generanti, sed cor-
di. Prob. ant. De ratione motus
vitalis est esse à principio intrin-
seco se movente. Quia vivere est
se movere. Sed motus cordis vi-
talis est. Ergò cor se movet ad ta-
lem motum.

Respondent aliqui talem
motum tribui generanti applica-
tivè, cordi autem elicitivè. Quia
cor elicitivè se movet ad talem
motum.

Sed contra est. Quia in om-
ni se movente debet distingui
pars movens à parte mota, nè idè
secundum idem sit movens, &
motum. Sed in corde non potest
distingui pars movens à parte mo-
ta. Siquidem est eorum homoge-
neum, & habet partes eiusdem
rationis. Ergò non potest cor se
ipsum ad talem motum movere.

Secundo rejic. Quia talis motus est propria passio viventis, & cordis. Et tamen à corde provenit elicitive iuxta solutionem datam. Ergo poterit motus gravium, & levium ab ipsis elicitive procedere, quamvis illorum passio sit.

Secundo respondent alij illum motum dimanare à corde per naturalem resultantiam, quod non tollit illius vitalitatem. Quia licet actus vitæ animalis debeant esse à principio intrinseco se movente, non tamen actus, qui merè vitalis est, qualis est motus cordis.

Sed contra est. Quia distinctivum actus vitalis à non vitali debet necessario convenire cumque actu vitali. Sed motus cordis, quamvis non sit vitalis vitæ animalis, verè tamen vitalis est. Ergo debet esse à corde se movente ad talem motum. Unde solutio ista nisi melius explicetur, vel reducatur ad aliam, quam dabimus infra, vera esse non potest, & contra D. Th. 1. 2. q. 17. art. 9. procedit.

Tertio resp. ad arg. neg. min. & ad prob. neg. antec. & ad huius prob. dist. mai. Motus vitalis vt quod: conc. mai. Vitalis vt quo: nego mai. & dist. min. Vitalis vt quo: concedo min. vt quod: nego min. & claritatis gratia, dist. consequens. Si movet vt quo: conc. consequ. Vt quod: nego consequ. Quia motus cor-

dis solum est vitalis vt quo, quatenus per illum constituitur vivens potens se movere ad alias operationes vitales. Et prima operatio, quæ solum est vitalis vt quo constituyendo subiectum potens ad alias operationes vitæ exercendas, non debet tribui vt quod, & absolute viventi, sed illius generanti.

Dices. Quod vivere est se movere. Sed cor vivit per illam operationem. Ergo illa operatio, vel motus debet procedere ab intrinseco viventis, & cordis, & non tribui generanti.

Resp. dist. mai. Se movere iuxta qualitatem vitæ: conc. mai. Contra vitæ qualitatem: nego mai. Et dist. min. Vivit vt quod: nego min. Vt quo: conc. min. Et dist. consequ. Ab intrinseco vt quo: conc. consequ. Vt quod: nego consequ. Quia sicut unumquodque vivit, ita se movet, & habet operationem, vel motum à se ipso; cor autem per illum primum motum solum vivit vt quo, quatenus per ipsum constituitur potens se movere, & exercere operationes vitales, non tamen per illam operationem vivit vt quod, & perfecte. Et ideo illa operatio non debet vt quod procedere ab ipso corde, sed ab eius generante.

Quarto ad arg. alia via resp. & mihi non improbanda. Videlicet motum cordis in primo instanti deberi, non quidem per

modum proprietatis riguroſæ, ſed per modum proprietatis latè ſumptæ id eſt, per modum primi exercitij vitalis, quo vivens conſtituitur potens ſe movere ad alias operationes vitales. Et cum de ratione exercitij vitalis ſit procedere ab intrinſeco viventis. Indè fit talem motum elicitivè efficientèr provenire ab ipſo corde, & illi attribui, & ſolum applicativè provenire à generante. Sicut in Angelo prima operatio vitalis, & libera in primo inſtanti debetur. Et tamen non eſt paſſio riguroſa, ſed elicitivè provenit ab ipſo Angelo, & à Deo dumtaxat applicativè. Quia debetur per modum exercitij liberi, & vitalis, quod debet ab intrinſeco provenire. Angel. Autem Præcept. & Thomiſtæ aſſerentes paſſiones, & proprietates eſſe tribuendas generanti tanquam unicæ cauſæ efficienti, de paſſione riguroſa loquuntur, & quæ verè, & propriè poteſt ab eſſentia dimanare. Quam ſolutionem omnium venia, inter omnes probabiliorẽ exitimo.

Placet tamen alia via argumento reſpondere. Motum videlicet cordis non eſſe vitalem per modum actus ſecundi, ſed ſolùm eſſe vitalem vitalitate principij, & per modum proprietatis conſequentis formam vitalem. Et ad vitalitatem prædictam, ſatis eſt, quod ille motus à forma vitali dimanet, & vivens mediante illo

ſe moveat ad alias operationes vitales. Et propterea motus ille non tribuitur viventi, ſed illius generanti.

Sed inſtabis. Motus ille vitalis eſt per modum motus, quo ipſum cor movetur in actu ſecundo. Ergò non ſolum eſt vitalis per modum actus primi, & vitalitate proprietatis, ſed etiam per modum actus ſecundi. Quia per principium vitale, & per veram proprietatem nunquam poteſt vivens in actu ſecundo moveri.

Reſp. diſt. ant. Movetur à ſe ipſo: nego ant. Movetur à generante: conc. ant. & neg. conſeq. Vt namque motus ille vitalis ſit per modum actus ſecundi, neceſſarium erat, quod per illum motum cor moveretur à ſe ipſo. Quod tamen eſt falſum. Quia per illum motum ſolùm efficientèr à generante movetur.

Sed inſt. Vivens per alia principia non movetur in actu ſecundo, benè tamen per motum prædictum. Ergò talis motus vitalis eſt per modum actus ſecundi.

Sed neg. conſeq. Quia ex quo per alia principia non moveatur in actu ſecundo, benè tamen per illum motum, ſolum inferitur ſubſtractum, quod denominatur vitale, eſſe diverſum; non tamen diverſum eſſe modum vitalitatis: nec vitalitatem motus cordis eſſe talem formalitèr per

modum actus secundi. Ad hoc enim requirebatur, quod à principio intrinseco se movente, procederet, quod motus cordis non habet, sed sicut alia principia dimanant à natura viventis per modum actus primi: ita motus iste per modum actus secundi ab eadem natura dimanat.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu infertur 1. quod si grave, quod multum distat à centro velocius movetur in medio motus, quam alterum grave, quod parum distat à centro moveatur in quacunque parte motus, hoc idè est. Quia licet motus velocior fiat ex propinquitate ad centrum cæteris paribus, in parva tamen distantia non est tantum temporis, ut pondus, & inclinatio augeatur, & motus velocior fiat.

Secundo ex dictis infertur, quod quando aqua reducitur ad pristinam frigiditatem, illa reductio dimanativè provenit à natura aquæ, quæ talem exigit proprietatem, efficienter verò provenit à generante.

Tertio colligitur lapidem proiectum violentè moveri per impulsus, & virtutem proiicientis. Quia lapis per gravitatem, & naturam propriam resistit illi

motui. Et idè ut moveatur, necessaria est virtus lapidi impressa ab impellente, per quam violentè moveatur: ad quem quidem motum maximè iubat aer concitatus. Et propterea quamvis virtus proiicientis fortior sit in principio: quia tamen in medio motus iam aer est valdè concitatus. Idè motus in medio velocior est, fortiusque percutit passum propter aeris vehementem concitationem. Vndè pila plumbea fortius percutit in medio, quam in principio violentè emissa.

Quarto colligitur agens, & patiens debere simul esse, vel immeditatione virtutis, vel immeditatione suppositi. Quia agens ut agat, debet subijcere sibi passum. Alias non esset maior ratio, quare in hoc passum, quam in alterum ageret. Sed non potest sibi subijcere passum, nisi illud tangat contactu immediato suppositi, vel immeditatione virtutis. Ergo talis simultas inter agens, & patiens necessaria est. Et idè in agentibus, quæ agunt per virtutem diffusam, per se prius illa virtus recipitur aliquo modo in subiecto immediato, & per ipsam transit ad subiectum mediatum, & distans. Vndè agens est immediatè coniunctum primo passo immeditatione suppositi, alijs vero, quæ sequuntur, & distans, solum est coniunctum immeditatione virtutis.

Hoc idem confirmatur. Quia, si agens posset agere prius in distans, quam in passum propinquum, non haberet in agendo spheram determinatam, sed in quacumq; distantia agere posset. Ex quo etiam provenit, quod cum virtus agentis materialiter multiplicetur in passis recipientibus diversis, diminuitur in illis, & tandem post aliqua subiecta, quæ pertransit, finitur, & non potest ultra aliquem producere effectum, ut experientia testatur.

Dices: Ignis calefacit aquam labetis, non tamen fundum illius. Quia si manus apponatur in fundo, quando aqua fervere incipit, fundum frigidum invenitur. Similiter magnes attrahit ferrum, & non aerem immediatum. Et piscis nomine Torpedo immobilizat manum piscatoris per qualitatem impressam, non tamen arundinem. Et oculi fascinatum damnum inferunt pueris, non tamen alijs immediate coniunctis. Ergo agentia ista prius in distans, quam in propinquum operantur.

Resp. ad experientiam primam. Ignem prius calefacere fundum lebetis, quam aquam. Quia tamen calefacit profundioribus partibus aquæ ascendunt ipsa sursum, & superiores partes infra descendunt, & infrigidant fundum. Ideo quando incipit aqua fervere, ipsum fundum frigidum invenitur.

Ad alias experientias resp. Omnia illa agentia prius agere in propinquum, quam in distans; non tamẽ eundem effectum causare in passu propinquo. Quia propinquum capax non est eiusdem effectus ita pravè disponentis; cuius tamen passum distans capax est. Sicut Solis virtus, quæ per aerem ad inferiora descendit, non producit in aere metalla propter eius incapacitatem, quæ tamen in terra producit.

Quinto colligitur mobile quiescere in puncto reflexionis. De motu quidem cordis id docet Ang. Doct. opuscul. 35. Et ratio suadet. Quia laboriosum valde esset tanto tempore vitæ, cor animalis non relevari per morulas aliquas, quibus motus interrumpatur, & paululum quiescat. Et ita in reflexione talis motus per dilatationem, & constrictionem in puncto reflexionis aliquantulum licet brevissimè quiescit.

De alijs verò motibus certum etiam debet esse. Quia motus directus, & reflexus habent terminos contrarios, videlicet sursum, & deorsum, ante, & retro, de strum, & sinistrum. Motus verò habens terminos specie distinctos non potest esse continuus. Et ideo necessum est, quod mobile in medio reflexionis inter utrumque motum aliquantulum quiescat. Cuius etiam signum est. Quia motus isti reflexi se invicem impediunt, & termi-

nus, qui est ad quem respectu
vnius, se habet vt à quo respectu
alterius. Nam vbi motus directus
finitur, incipit motus reflexus.
Qua propter dum lapis cadens in
terra sursum resilit, vel pila à pa-
riete in parietem reflectitur, vel à
terra in aerem, in illo interme-
dio reflexionis finitur primus
motus, & mobile quiescit, & inci-
pit motus secundus.

Sexto colligitur impulsus
aliquando deficere ex resistentia
corporis contrarij interpositi;
aliquando verò ex defectu causæ
conservantis, quatenus videlicet
aliquando per interpositionem
corporis mollis finitur influxus,
sicut quando lapis in lana recipi-
tur: & aliquando quia causa con-
servativa deficit, vt cum impul-
sus recipitur in subiecto non sa-
tis apto ad impulsus conserva-
ndum.

Vazquez tamen 1. 2. disp.
81. docet impulsus non definere
ex defectu conservantis, sed prop-
ter contrariam formam, per
quam formaliter expellitur.

Si tamen contra ipsum ar-
guas, impulsus, quo lapis proij-
citur deorsum, non invenire for-
mam contrariam in lapide. Eo

quod impulsus ille non est con-
trarius gravitati lapidis, quæ po-
tius ad motum deorsum incli-
natur.

Respondet, Terram esse
quasi in bilance ponderibus li-
bratam suis. Et ideo impulsus
illum à terra corrumpi, quam
quidem tangit, & movet motu
quodam trepidationis.

In oppositum tamen Scrip-
tura loqui videtur Psalmo 103.
in quo Deo dicitur: *Qui fundasti
terram super stabilitatem suam.* Præ-
terquamquod sensuum experien-
tia oppositum tuadet. Et reverà
lapidem movere terram est con-
tra ordinem vniuersi. Et insuper.
Si ex aduerso latere duo lapides
proijciantur, finitur impulsus,
antequam lapides per motum
proprium vertantur in terram, &
ipsam movere possint, & tandem
Vazquez irrigit quidam Poeta le-
quentibus verbis, *stare negans te-
ram, nobis miracula narras. Hec
dum scribebas, in rate forsùm
eras.* Et hæc de artic. isto octavo
Physic. text. 31. & lib. 5. text. 20.

& in presenti per totum fere
librum ad Philotophum
applicanda.

LIBER OCTAVUS.

ET IN EO QVÆSTIO PRIMA de Inceptione mundi.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum mundus potuerit esse ab æterno.

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur prima conclusio.

MVndum ab æterno extitisse Arist. docere affirmat Angelicus Præcept. 2. contragentes cap. 81. alibi tamen asserit: Arist. non illud absolute docuisse, sed tantum aliqua tradidisse, quæ ad id facere videntur, contra antiquos Philosophos disputando. Cuiuscumque tamen sententia illa sit.

Substinenda non est. Quia Genes. 1. dicitur: *In principio creavit Deus Cælum, & terram.* In quibus verbis ly principium de principio, vel initio temporis à Patribus explicatur, & Ioann. 17. dicitur etiam: *Clarifica me Pater apud te, met ipsum claritate, quam habui antequam mundus fieret.* Quæ verba licet explicari possint de prioritate

naturæ, qua verbum esset ante mundum adhuc existentem ab æterno, communiter tamen de rigurosa prioritate, & in quo, & per præcedentiam infinitam in æternitate à Patribus intelliguntur. Quod etiam diffinitum fuit in Lateranensi Concilio sub Innocent. III. ibi namque in capite firmiter de summa Trinitate habetur: *Dei Omnipotentis virtute simul ab initio temporis utramque condidisse creaturam de nihilo corporealem videlicet, & spiritualem, sicut & nos in simbolo profiteamur.*

Ratio etiam, & congruentia suadet. Quia melius cognoscitur dependentia creaturarum à Deo, illas in tempore producendo, quam si illas faceret ab æterno. Quia si in tempore fiunt, evidens est illas dependere à Deo, & non esse à se, sed ab ipso: quod non esset ita clarum, si illas ab æterno produxisset. Et insuper clarissime cognoscitur Deum libere producere creaturas. Nam si essent ab æterno posset aliquis dubitare: An Deus creaturas libere, vel ex necessitate naturæ produxisset.

dixisset? Ergo Deus non produxit creaturas ab æterno, sed in tempore fecit. Ut ita producendo creaturas propriam libertatem, & illarum dependentiam congruentius explicaret.

Dices: De ratione Summi Boni est summe se communicare sed communicatio ab æterno maior est, quam communicatio in tempore. Ergo creaturas ab æterno produxit.

Resp. De ratione Summi Boni esse summe se communicare iuxta ordinem Divinæ sapientiæ, non tamen absolute. Ordo verò Divinæ sapientiæ postulat, quod Deus in tempore communicetur creaturis, ut ita melius explicetur Divina libertas, & dependentia creaturarum à Deo.

Dices 2. Materia existit ab æterno. Sed materia nequit existere sine forma. Ergo existit ab æterno creatura corporalis. Prob. mai. Omne, quod incipit esse prius habuit potentiam ad essendum. Sed talis potentia non potuit esse nisi in illius materia. Ergo materia semper existit ab æterno.

Resp. Omne quod incipit esse habere prius potentiam ad essendum, non tamen physicam, & receptivam, quæ est illius materia, sed methaphysicam, vel logicam consistentem in non repugnantia quam reshabet ut producat, & fiat, quæ necessario debet precedere factum. Quia

prius est aliquid esse possibile, quam quod producat, & fiat.

3. inst. Deus ab æterno erat causa sufficiens ad producendum mundum. Sed posita causa sufficienti statim effectus produci- tur. Ergo mundum ab æterno produxit.

Resp. Posita causa sufficienti necessaria statim effectum consequi. Sicut potentia visiva debite applicata statim videt obiectum: & ignis debite applicatus, statim calefacit passum. Deus tamen non est causa necessario operans, sed libere. Et ita quando vult producit effectum, & non bolvit mundum ab æterno producere, ut ant. diximus.

Sed inst. Actio qua Deus mundum produxit, quamvis libera sit, erat tamen ab æterno. Ergo mundum ab æterno produxit. Quia actio non potest sine effectu reperiri.

Resp. Actionem Divinam fuisse ab æterno entitative; non tamen quantum ad connotatum, & liberam terminationem ad creaturas producendas in propria mensura.

Dices. Actio Divinæ voluntatis entitative sumpta non potest esse sine effectu. Eo quod actio sumpta entitative est fieri effectus. Et fieri non potest sine effectu dari. Sed actio Divina entitative erat ab æterno. Ergo mundum ab æterno produxit.

Resp. Actionem Divinam
ent i-

entitative consideratam non esse fieri effectus, sed solum consideratam secundum terminationem ad effectum, & ut virtualiter transeuntem, secundum quam considerationem ab æterno non erat.

Sed inst. Actio illa ut terminata ad effectum erat ab æterno. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. Si ut terminata ad effectum non esset ab æterno, aliquid Deus inciperet in tempore velle, quod non voluit ab æterno. Sed hoc dicendum non est. Ergo actio illa ut ad effectum terminata erat ab æterno.

Resp. Actionem Divinam secundum formalitatem, & denominationem volitionis esse ab æterno terminatam ad creaturas, quas Deus ab æterno decrevit: illam verò actionem secundum denominationem secundariam vsus applicantis ad executionem effectus. Non esse ab æterno. Et ita mundum ab æterno non produxisse. Eo quod effectus solum sequitur in executione ad actionem Divinæ voluntatis ut applicantis executive ad productionem effectus.

Dices. Illa denominatio vsus in actione Divinæ voluntatis est aliqua volitio, sicut omnis formalitas intellectiois est intellectio. Ergo si secundum hanc formalitatem non æterna, sed temporalis est, aliquid Deus incipit in tempore velle.

Resp. dist. ant. Volitio secundum formalitatem volitio-

nis: neg. ant. Secundum formalitatem secundariam vsus: conc. ant. & neg. conf. Quia non omnis formalitas volitionis est volitio secundum formalitatem volitionis. Sicut intellectio secundum formalitatem productionis, & dictionis non est intellectio secundum formalitatem intellectiois. Et ideo in volitione Divina distinguitur formalitas, & expressio volitionis, quæ primaria est & formalitas vsus applicantis ad executionem operis, quæ secundaria est. Et hæc secunda formalitas temporalis est, & in tempore applicat ad effectum producendum; 1. verò formalitas erat ab æterno terminata ad creaturas. proptereaque nunquam Deus incipit aliquid in tempore velle, sed solum incipit executionem in tempore, & ita exequitur, sicut ab æterno decrevit. His ergo prælibatis reitatur modo difficultas. An si aliqua creatura, cui existentia ab æterno repugnet: sive inter res successivas, sive inter res permanentes. Et pro rebus permanentibus sit.

§. II.

Prima conclusio.

Res permanentes potuerunt esse ab æterno.

Concl. ista prob. Creaturam esse ab æterno non repugnat ex parte virtutis Dei, quæ ab

ab æterno infinita est. Nec ex parte creaturæ. Quia ratio entis creati compatitur cum existentia ab æterno. Ergo non repugnat creaturam permanentem esse ab æterno, sed potius potuerunt res permanentes ab æterno existere de potentia Dei absoluta. Ant. quantum ad 2. partem prob. Quia ad rationem effectus creati sufficit, quod sit posterior natura, vel origine dependentiæ à creatore. Sed posterioritas naturæ compatibilis est cum existentia ab æterno. Si quidem res quæ solum natura posterior est ipso Deo, est simul simultate instantis in quo, & tempore simul cum Deo. Ergo ratio entis creati compatitur cum existentia ab æterno.

Conf. Si creatura esset ab æterno solum mensuraretur æternitate participata. Sed non implicat creaturam mensurari æternitate participata, sicut constat in visione beatifica, quæ tali æternitate mensuratur. Ergo non implicat creaturam ab æterno existere. Prob. min. Æternitas, quæ potest habere finem, & ab extrinseco destrui æternitas participata est limitata, & finita. Sed æternitas, qua creatura æterno existens defacto mensuraretur, posset habere finem, & à Deo destrui, vel ab ipso annihilari. Ergo si creatura existeret ab æterno, mensuraretur solum participata æternitate.

Conf. 2. Non implicat crea-

turam esse infinitam in durando à parte post, sed potius aliqua creaturæ, quales sunt Angeli connaturaliter petunt durationem istam. Ergo non implicat creaturam permanentem esse infinitam à parte antè. Quia utriusque eadem ratio videtur.

Dices. Si Angelus v. g. esset ab æterno, esset verum dicere Deum Angelum creare, ut supponitur, & etiam Angelum non creare, quæ sunt prædicata contradictoria. Sed implicat duo contradictoria esse simul vera. Ergo implicat. Angelum, vel aliam creaturam permanentem esse ab æterno. Prob. mai. quantum ad 2. partem. Hæc propositio, Deus modo non creat Angelum, est verà propositio. Quia Deus in tempore, & modo non creat Angelum, sed illum ab æterno creavit. Sed propositio prædicta nunquam incepit esse verà. Ergo semper verum fuit. Deum Angelum non creare. Prob. min. Semper fuit verum dicere, Deus non creat Angelum. Ergo prædicta propositio nunquam incepit esse verà. Prob. ant. Non est dabile nunc, in quo sit verum dicere. Deus non creat Angelum. Quia si ab æterno creasset, esset Angelus antè tale nunc, & antea, usque in infinitum. Ergo semper fuit verum dicere, quod Deus non creat Angelum.

Resp. 1. neg. mai. primam, & secundam. Quia propositio negativa, & illius propositio de in
esse

esse semper est falsa. Eo quod Deus ab aeterno creavit, & semper creat, sicut Verbum Divinum semper generatur, & Pater semper generat ipsum. Nam quod ab aeterno producit, semper producit, sicut 1. p. quest. 42. art. 2. ad 4. docet Angel. Doct.

2. resp. neg. ultimam consequentiam. Quia ut hac propositio, Deus non creat Angelum, sit falsa, non requiritur, quod in aliquo instanti determinato falsificetur, sed satis est, quod Deus in aliquo instanti aeternitatis intelligatur creare Angelum. Et ideo possumus distinguere ultimum ant. Non est dabile nunc determinatum, & in quo: conc. ant. Nunc intelligibile, & a quo: neg. ant. & conf. Si namque Deus ei casset Angelum ab aeterno, esset dabile nunc naturae, in quo non dum Deus intelligeretur producere Angelum: & etiam esset dabile aliud nunc intelligibile naturae posterius posterioritate a quo, pro quo esset verum dicere, Deus intelligitur creans, pro quo esset falsum dicere, Deus non intelligitur creans Angelum, quae omnia contradictoria non sunt.

Aliter resp. dist. illam min. Nunquam incepit esse vera inceptione temporis: conc. min. Inceptione causalitatis: neg. min. & conf. Quia licet non sit assignabile nunc temporis, in quo praedicta propositio inceperit esse vera; est tamen assignabile nunc causalitatis, illa videlicet postero-

ritas naturae ad Deum, & primam causam, pro quo Deus Angelum produxit, quamque Deus designare potest.

Dices. Ergo aliquando etiam fuit verum, Deus non creat Angelum. Et consequenter fuit verum Deum creare, & non creare Angelum.

Resp. dist. conf. Non creat comparative ad tempus, & negatione privativa: neg. ant. Comparative ad ordinem causalitatis, vel prioritatem naturae: conc. antec. Quia quamvis nunquam fuerit verum, nunc temporis non creat Angelum; fuit tamen verum nunc naturae, & causalitatis, & negatione sumpta praecisive, & negative non creat.

2. poterat arg. Quod creatum est, transit de non esse ad esse. Sed quod est ab aeterno, non transit de non esse ad esse. Quia quod est ab aeterno, semper fuit. Ergo quod est ab aeterno, non potest esse creatum.

Resp. dist. mai. De non esse ad esse per exclusionem subiecti ex quo fiat, & negationem essendi in aliquo instanti naturae: conc. mai. Per exclusionem essendi in aliquo instanti temporis: nego mai. & sub eadem distinctione min. neg. conf. Quia, ut aliquid creetur, necessarium non est, quod prius habeat non esse in aliquo instanti temporis, sed satis est quod prius intelligatur non esse in aliquo instanti naturae, prioris videlicet suae causae. Quae

autem poterant hic etiam opposi, in ultimo §. brevissimè diluatur. Et ideo sit

§. III.

Secunda conclusio.

Res successive non potuerunt esse ab aeterno.

Sententiam oppositam communiter defendunt Thomistae, asserentes esse expressam D. Th. de quorum fundamento dicemus: unus tamen vel alter pro nostra sententia est, sufficiat verò R. Mag. S. Thoma, qui pro pluribus computari potest.

Ipsam docere videtur Ang. Præcept. pluribus in locis specialiter quaest. 3. de potent. art. 14. & art. 17. In quibus locis ex modo quo præcedit, & argumentis respondet, cognoscitur clarè ipsum sentire, motum non posse esse ab aeterno. Id ipsum docet 1. p. quaest. 46. art. 2. in quo repetit doctrinam traditam opusculi 17. ante medium, quæ talis est. *Non repugnare, si ponatur causa produciens effectum suum subito, quod non præcedat duratione suum causatum; repugnare autem in causis producentibus effectum suum per motum. Quia oportet quod principium motus, præcedat finem eius.* In quibus verbis expresse asserit: motum debere præcedere suum causatum, & effectum pro aliqua duratione. Et consequenter mutatum esse mobilis, quod est ef-

fectus motus, non posse non duratione supponere motum. Proindeque tale mutatum esse non posse esse ab aeterno; sed motus non potest dari ab aeterno sine aliquo mutato esse in mobili producto. Ergo motus non potest esse ab aeterno, & talem esse mentem Angel. Præcept. cuicumque legenti opusculum, manifeste constabit.

Resp. D. Th. Non loqui de quocumque effectu producto pro motum; sed solum loqui de effectu diverso à mutato esse, quo motus ipse completur, & non dicitur effectus motus, sed potius complementum illius.

Sed contra est. Quia ratio aequalitèr convincit, motum debere præcedere duratione quemcumque effectum, etiam ipsum mutatum esse. Ergo de quocumque effectu, etiam de mutato esse intelligendus est D. Th. Prob. ant. Ideò motus debet duratione præcedere effectum diversum à mutato esse. Quia quacumque etiam minima pars motus tempore durat, & talis effectus produciatur in instanti. Sed etiam pars motus, quæ præcedit mutatum esse, tempore durat: & ipsum mutatum esse produciatur in instanti. Ergo ratio aequalitèr convincit motum debere duratione præcedere, & quemcumque effectum, & ipsum mutatum esse.

Resp. 2. Causā per motū agentē debere præcedere duratione omnē ef-

effectum, etiam ipsum mutatum esse. Ex quo solum sequitur prædictum mutatum esse non posse esse ab æterno, non tamen ab æterno non posse existere motum.

Sed contra est. Quia si motus existeret ab æterno, non tamen aliquod mutatum esse, iam ipse motus duratione temporis infinita præcederet mutatum esse. Nam æternum duratione infinita præcedit illud, quod æternum non est. Sed implicat motum duratione infinita præcedere mutatum esse. Ergo implicat motum esse ab æterno, non tamen mutatum esse. Prob. min. Si motus duratione infinita præcederet quodcumque mutatum esse, per totam illam durationem non daretur nisi unica pars motus. Aliàs daretur etiam aliquod mutatum esse, quod necessario mediat inter duas partes motus. Sed implicat per infinitam durationem solum existere unicam partem motus. Aliundè per durationem illam infinitam non daretur successio partium. Et consequenter destrueretur essentia entis successivi. Ergo implicat motum duratione infinita præcedere mutatum esse.

Sed inst. 1. quod D. Thom. quæst. 3. de potent. art. 17. in solutione ad 17. respondet dicendum: *Quod illa ratio non probat, quod motus semper fuerit, sed quod motus circularis possit esse semper.* Ergo sentit D. Th. motum existere posse ab æterno.

2. inst. quia D. Th. in eadem quæst. art. 14. ad 9. resp. *Quod ævum, & tempus ab æternitate differunt non solum ratione principij durationis, sed etiam ratione successionis. Tempus enim in se successivum est.* Quibus verbis satisfacit argumento intendenti probare creaturam non posse esse æternam. Quia creatura mensuratur tempore, vel ævo. Et ævum, & tempus ab æternitate differunt. Ergo sentit etiam D. Th. quod quavis motus, & tempus essent ab æterno, adhuc essent successiva. Consequenterque non est contra rationem entis successivi, quod existat ab æterno.

Verum tamen ad instantiam 1. facilis est solutio. Quia D. Th. non respondet solutione approbante, vel asserente, sed tantum solutione ommittente. Nec D. Th. aliquando id affirmavit; sed semper, vel ommittendo, vel ex aliorum solutione respondet, ut constabit legenti contextum: & maximè in 1. p. quæst. 46. art. 2. ubi satis clarè se explicat D. Th. Si tamen quandoque asserit D. Th. motum circularèm potuisse esse ab æterno, solum loquitur ex suppositione, quod motus potuerit esse ab æterno, qua suppositione facta, nullus aptior est, quam motus circularis, ut existat ab æterno.

Dices. D. Th. obijcere rationes contra Arist. procedentes ad probandum mundum non esse

esse ab aeterno, & affirmat. Rationes praedictas efficienter intentum non suadere. Quia non repugnat mundum fore ab aeterno. Consequentèrque D. Th. in eodem sensu concedit mundum possibilem ab aeterno, quo ipsum Arist. concessit. Sed Arist. concessit mundum ab aeterno quantum ad res successivas. Ergò etiam illas posse ab aeterno existerè concedit D. Th.

Resp. tamen facile. D. Th. tantum sentire mundum potuisse esse ab aeterno quantum ad res permanentes, & pro ea parte solvere rationes contra Arist. procedentes; non tamen sentit D. Th. mundum potuisse esse ab aeterno quantum ad res successivas, sed potius in hoc ab Arist. recedit, & sic D. Th. sentire constat ex loco citat. 1. p. & opusc. 27. ad finem ipsius.

Ad 2. inst. resp. Tempus, & Aevum, etiam si forent ab aeterno, habitura esse successionem formalem, vel virtuales, in quo ab aeternitate differrent; non tamen tempus, & aevum haberent propriam, & sibi debitam successionem pro illo signo, quo carent principio durationis, sicut contingeret, si existerent ab aeterno. Quia illa pars, in qua motus produceretur à Deo, & acquireret suum esse, non posset successionem habere, vt probavimus, & statim infra dicemus. Et ideo ex hac parte repugnat, motum, &

alias res successivas existerè formaliter ab aeterno.

His ergò premonitis circa doctrinam SS. Praecept. quae pro utraque parte sufficientem probabilitatem ostendit. Ratione efficaci prob. nostra concl. Quia nulla pars motus ab aeterno potuit existerè. Ergò motus non potuit esse ab aeterno. Prob. ant. Non potuit esse ab aeterno illa pars motus, quam Deus antè omnes alias produxit. Ergò nulla. Quia illa praecedit omnes alias. Et consequentèr, si illa ab aeterno non foret, nulla esset ab aeterno. Prob. ant. Si praedicta pars esset ab aeterno, tempore infinito duraret. Sed implicat talem partem tempore infinito durare. Alias toto illo tempore non daretur successio partium, quarum una esset post alteram. Quod est contra naturam, & essentiam entis successivi. Ergò praedicta pars, quam Deus antè alias produxit, non potuit esse ab aeterno. Min. cum const. tenet, & prob. mai. Si pars praedicta tempore finito duraret altera pars, quae immediate ad istam consequitur, esset etiam ab aeterno. Sed implicat partem immediate sequentem esse ab aeterno. Siquidem talis pars tempore distat à Deo. Quando quidem supponit aliam partem tempore praecedenti durantem. Et quod Deus tempore supponit non potest esse ab aeterno. Ergò si illa pars, quam Deus antè alias
pro

produxit esset ab æterno, non quidem tempore finito, sed potius tempore infinito duraret.

Ad rationem istam sub hac forma constitutam duplici via possunt respondere contrarij. I. quidem neg. dari partem, quam Deus ante alias produxerit. Eo quod in motu existente ab æterno non potest dari aliqua prima pars, sed potius ante quamcumque partem determinatam, debet alia, & alia usque in infinitum præcedere.

Secundo respondere possunt partem illam, quam Deus ante omnes alias produxit, solo tempore finito durare. Ex quo non sequitur partem immediatè sequentem æternam fore. Eo quod supponit alteram partem prius tempore existentem.

Vtraque tamen solutio inefficax est. Prima quidem. Quia quamvis in motu existente ab æterno non sit designabilis aliqua pars, quæ sit prima determinatè, reverà tamen dari debet aliqua pars, quam Deus ante alias produxerit. Ergò solutio nulla est. Prob. ant. Deus producens ab æterno motum, non omnes illius partes simul producit. Aliàs destrueret naturam, & essentiam motus exigentem successionem partium. Ergò reverà dari debet aliqua pars, licet vagè, quam Deus ante alias produxerit.

Explicatur eadem impugnatio. Quia partes motus eo

Mag. Froylan.

modo, quo existunt, fiunt, & producuntur à Deo. Sed in rerum natura aliqua pars debet præcedere omnes alias. Alias simul omnes existerent. Ergò debet dari aliqua pars, quam Deus ante alias produxerit.

Respondebis. Aliquam partem existere ante alias divisivè, non tamen ante alias collectivè.

Sed contra. Quia tota collectio non simul existit. Aliàs non esset ens successivum. Ergò collectio partium prius existit in aliqua parte. Consequentèrque debet dari aliqua pars, quam Deus reverà ante omnes alias produxerit.

Secunda verò solutio principalis impugnatur. Quia quod æternum non est, distat infinitè in duratione ab eo, quod est æternum. Nam duratio temporalis, & æterna distant adinvicem infinitè. Sed si pars, quam Deus ante omnes alias produxit, durat tempore finito, altera pars, quæ immediatè ad ipsam consequitur, non distabit à præcedenti infinitè, sed solum duratione finita, illa videlicet, in qua pars præcedens durat, quæ finita est, ut conceditur. Ergò pars ista, quæ immediatè consequitur, erit ab æterno, si altera ab æterno est. Aliàs infinitè distarent. Consequentèrque pars præcedens non posset solo tempore finito durare.

Sed inst. contra rationem istam.

Gg.

istam.

itam. Non repugnat motus infinitus, à parte post, in quo reverà non sit dabilis aliqua pars, quæ supponat omnes alias, & post illam altera non sit vsque in infinitum. Ergò non repugnabit dari motum infinitum à parte ante, in quo non sit dabilis aliqua pars, quæ præcedat omnes alias.

Resp. tamen neg. conseq. Quia motus infinitus à parte post nunquam amittit esse, & destrueretur, sed semper perseverabit. Et ita non habebit aliquam partem, quæ debeat omnes alias supponere, sed post unam erit altera vsque in infinitum: quin unquam perveniatur ad aliquam supponentem omnes alias. Cæterum à parte ante licet motus nunquam verè, & in rigore incipiat, verè tamen accipit esse, verèque producitur. Cumque non possit accipere esse in omnibus partibus simul, debet suum esse accipere in aliqua parte, quæ omnes alias præcedit.

Secundò prob. concl. Quia quidquid supponit aliud prioritate instantis in quo, non potest æternum esse. Vnde si ante Deum esset aliquid aliud prioritate in quo, Deus non esset æternus. Sed quicumque motus supponit mobile prioritate instantis in quo. Ergò nullus motus ab æterno existere potest. Prob. min. Pro instanti in quo mobile producitur à Deo,

nondum est motus. Ergò quicumque motus prioritate instantis in quo, debet supponere mobile. Prob. antec. Motus non potest à Deo produci, & fieri in aliquo instanti, sed suum esse acquirit in tempore. Ergò pro illo instanti, in quo mobile producitur à Deo nondum est motus.

Respondebis. Non esse dabile instans determinatum, in quo mobile producatur à Deo, sed ante quodcumque instans esse motum, & ante motum instans vsque in infinitum synkategorematicè sine aliquo principio. Quia quod æternum est, nunquam incipit.

Sed contra. Licet non sit dabile instans determinatum, & designabile, ante quod non sit alterum instans, reverà tamen debet dari instans, in quo mobile producatur à Deo. Alias mobile non erit à Deo creatum. Sed pro tali instanti nondum est motus, qui non potest acquirere esse in instanti, sed in tempore. Ergò reverà datur instans, in quo motus non est, sed suum mobile pro tali instanti supponat.

Explicatur impugnatio. Cælum si reverà esset ab æterno productum, esset productum in aliquo nunc, & instanti in quo, & in tali instanti non esset motus circularis illius. Ergò motus ille supponeret proprium mobile pro aliquo instanti in quo.

Et consequenter motus non esset æternus. Ant. constare videtur. Quia res permanens, vel non fit, vel in aliquo instanti fit. Et motus ipsius rei permanentis vel nunquam est, vel in illo instanti, in quo producitur mobile, nondum est ipse motus, sed erit tempore immediatè sequenti. Ergò Cœlum, si reverà esset ab æterno factum, esset in aliquo instanti productum, in quo nondum esset motus circularis illius.

Iterum explicatur. Motus non potest fieri in illo instanti, in quo producitur Cœlum. Aliàs motus habebit esse in instanti. Rursus. Non potest motus produci ante tale instans. Aliàs esset motus ante mobile. Ergò solum potest motus produci tempore immediatè sequenti ad instans, in quo producitur Cœlum. Consequentèrque debet supponere Cœlum pro aliquo instanti in quo.

Respondebis. Illud instans, in quo producitur Cœlum esse nunc æternitatis, quod æquivaleret instanti nostri temporis, & etiam ipsi temporis, & in ipso ut æquivalenti instanti producitur Cœlum, in illo verò ut æquivalenti temporis producitur motus.

Sed contra est. Quia secundum istam solutionem motus supponit Cœlum productum in illo instanti ut æquivalenti instan-

ti temporis nostri. Ergò supponit Cœlum prius prioritate instantis in quo. Et consequenter motus non erit æternus.

Secundo impugnatur. Si illud nunc æternitatis æquivaleret temporis nostro, non æquivaleret temporis existenti, vel possibili pro illo nunc, sed solum possibili pro duratione sequenti. Ergò si motus incipit in illo instanti ut æquivalenti temporis, incipit solum in duratione sequenti. Prob. ant. Illud nunc æternitatis solum potest æquivalere temporis non repugnantis. Sed tempus existens, vel possibile pro illo instanti in quo creatur Cœlum, chimericum est, & essentialitèr repugnat. Eo quod tempus nullam potest habere partem in illo instanti in quo. Aliàs haberet partem existentem pro aliquo solum instanti, & pro illo præsentem. Ergò si nunc prædictum æternitatis æquivaleret temporis nostro, non æquivaleret temporis existenti, vel possibili pro illo nunc, sed solum pro duratione sequenti.

Sed contra rationem istam inst. 1. Quia motus circularis, eo quod circularis est, caret principio. Ergò non repugnat illi, quod existat ab æterno.

Resp. tamen facile. Motum circularem carere principio ex parte magnitudinis, in qua fit. Eo quod incipit in tota magnitudine simul, & non in aliqua

parte; habere tamen motum circularem principium durationis, & sine illo esse non posse. Quia necessario debet acquirere esse, & produci in aliqua parte, quae præcedat omnes alias. Eo quod non potest omnes partes simul habere, & cum omnibus simul produci.

Secundò inst. Quia potuit Deus ab æterno producere ignem suprà applicatum, qui statim combureret illam, & ignem novum generaret. Sed generatio non est sine alteratione, quae est motus successivus. Ergò potuit motus verè, & propriè successivus esse ab æterno.

Resp. etiam facile. Ignem illum, quam primum posset comburere stupam, & alium ignem generare; non tamen posset ignis ille nisi post infinitam durationem alterare stupam, & alterum generare ignem. Eo quod alteratio propter dicta non potest esse ab æterno.

Tertio inst. Quia homo de potentia absoluta potuit ab æterno existere. Sed hoc ipso etiam motus cordis existeret ab æterno. Siquidem homo non potest sine motu cordis vivere. Ergò motus aliquis successivus potuit esse ab æterno.

Resp. Hominem modo connaturali viventem, & mediante motu cordis non potuisse habere existentiam ab æterno, sed solum miraculosè conservatum

à Deo sine aliquo motu cordis. Et etiam poterat dici: mundum quoad alia res permanentes potuisse esse ab æterno; non verò quantum ad hominem, qua solutione D. Thom. opus. 27. ad finem, ad argumentum simile respondet.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in articuli discursu colligitur 1. res corruptibiles connaturaliter loquendo non posse esse ab æterno. Quia attempta propria natura non exigunt durationem infinitam, & si essent ab æterno in infinitum durarent. Eo quod in quocumque instanti determinato desinerent, iam fuisset infinita duratio præterita. Possunt tamen prædictæ res ab æterno existere modo non connaturali, & de potentia absoluta.

Secundo infertur. Etiam ratione speciali non potuisse hominem ab æterno connaturaliter existere. Quia species humana connaturaliter exigit per generationem propagari. Quod quidem esse non poterat, si ab æterno extitisset. Nam quacumque duratione assignata infinita generationes præcessissent, & daretur infinita multitudo animarum. Eo quod anima rationalis incorruptibilis est. Implicat autem dari infinitum in actu secundum multitudinem.

dinem. Potuit tamen Deus viginti, vel mille homines ab æterno creare, & postea producere omnes alios, non tamen permitteret homines ab æterno propagari, ne alatum inconueniens sequeretur.

Tandem inferetur. Quod si augmentatio foret ab æterno (quod possibile esse negauimus, eo quod motus successivus est) quacumque parte quantitatis augmentata etiam alia destrueretur, nè quantitas evaderet magnitudinis infinitæ. Et hoc idem de qualitate affirmamus, quod non potest etiam in infinitum intendi. Et hæc de art. isto in præsentibus c. 1. & 2. 7. & 8. ad Philosophum applicanda.

QUESTIO II.

De Inceptione, & desitione rerum.

ARTICVLVS I.

Qualiter incipiant res?

§. I.

Sensus difficultatis explicatur.

DVplici modo possunt res creatæ incipere, vel desinere esse: intrinsecè videlicet, & extrinsecè. Incipere quidem intrinsecè est incipere per primum sui esse: quando videlicet signato aliquo instanti est verum dicere nunc res est, & im-

mediatè antea non erat. Qui modus incipiendi dicitur intrinsecus: eo quod res in illo instanti verè incipit esse. Modus verò intrinsecus desinendi est per ultimum sui esse: quando scilicet signato aliquo instanti est verum dicere, nunc est, & immediatè postea non erit. Et hic modus dicitur intrinsecus desinendi. Quia verè in illo instanti res amittit proprium esse.

Modus autem extrinsecus incipiendi est per ultimum non esse rei: quando videlicet signato aliquo instanti est verum dicere, nunc res non est, & immediatè post hoc erit. Qui modus dicitur extrinsecus incipiendi. Quia revera in tali instanti res non habet esse, sed illud habebit tempore sequenti.

Modus extrinsecus desinendi est per primum non esse rei: quando utique signato aliquo instanti est verum dicere nunc res non est, sed immediatè antea fuit. Et modus iste extrinsecus appellatur. Eo quod res in illo instanti non amittit esse, sed immediatè antea illud amisit. Et prædicta inceptio, & desitio explicatur per ordinem ad instans, & per ipsum regulatur. Eo quod licet inceptio, & desitio prædicta fiat in tempore. Quia tamen quacumque parte temporis assignata, est verum dicere, quod res in alia priori inceptit. Nam quælibet pars est divisibilis in alias. Propterea

inceptio, & desitio illa regulatur per instans, quod immediatè præcessit, vel sequitur immediatè. Modo autem pro resolutione articuli sit.

§. II.

Prima conclusio.

Res successiva in tempore incipit, & in tempore desinit.

Concl. ista quantum ad 1. partem prob. Quia si res successiva inciperet in instanti haberet suas partes simul. Nam res successiva est, quando sunt illius partes. Eo quod totum nequit esse sine partibus: & si inciperet in instanti, in eodem verè esset. Et consequenter in illo haberet suas partes. Ac proinde omnes partes simul habere. Sed res successiva non potest simul habere omnes partes. Siquidem res successiva secundum propriam naturam exigit habere unam partem post aliam. Ergo non incipit in instanti, sed in tempore incipere debet.

Secundam partem probamus. Quia si res successiva in instanti desineret, in illo instanti etiam esset. Et consequenter simul, & in illo instanti omnes partes haberet.

Contra concl. istam inst. 1. Quia tempus est res succes-

siva. Et tamen non incipit in tempore. Quia antè tempus non erat tempus. Ergo aliqua res successiva non incipit in tempore.

Resp. disting. min. In tempore formalitè: conc. min. In tempore æquivalentè: nego min. & consequ. Quia licet tempus non incipiat in tempore formalitè. Eo quod ante tempus non datur tempus incipit tamen in quodam nunc æternitatis, quod propter sui eminentiam æquivalet pluribus partibus temporis. Et ideo incipit in tempore æquivalentè.

Dices 1. Tempus non potest incipere in quodam nunc æternitatis. Quia solum potest incipere in aliquo divisibili. Et nunc æternitatis indivisibile est. Ergo nulla est data solutio.

Dices 2. Qualibet res incipit in propria mensura. Sed nunc æternitatis non est propria mensura temporis. Nam æternitas solum est mensura Dei. Ergo nequit tempus in prædicto nunc incipere.

Resp. ad 1. Quod illud nunc æternitatis formalitè indivisibile est; æquivalentè tamè est divisibile. Quia æquivalet temporis nostro, & hoc sufficit, ut in illo tempus incipiat.

Ad 2. resp. Æternitatem non esse propriam mensuram temporis, sed ipsum tempus est ratio formalis mensurandi se, & alia, sicut lux est ratio formalis ad

ad se ipsam, & alia videnda: necessarium tamen non est, quod res incipiat in mensura propria, sed satis est, quod incipiat in mensura superiori vt æquivalenti propriæ mensuræ. Nam ævum Angeli non incipit in altero ævo, sed in aliquo nunc æternitatis, quod æquivaleret ipsi.

Secundo inst. contra concl. Quia si Deus crearet lapidem in aere, in eodem instanti creationis lapidis moveretur in centrum. Eo quod motus lapidis est passio illius, quæ ponitur in eodem instanti, in quo ponitur essentia. Ergo motus ille inciperet in instanti.

Resp. Passionem successivam non incipere in instanti, in quo incipit essentia. Quia non potest habere omnes partes suas simul, & propterea sufficit talem passionem poni in tempore immediatè sequenti. Vnde si canis descendens de turri in medio itineris moreretur, forma cadaveris poneretur in instanti, sed motus inciperet tempore immediatè sequenti.

Tertio instabis. Si motus inciperet in tempore, esset infinitus à parte ante. Quia data quacumque parte temporis in alia, & alia priori incepisset. Hoc non est dicendum. Ergo motus non in tempore incipit.

Resp. tamen. Quod licet non sit assignabilis pars, in qua primo incipit motus; est tamen

assignabile instans, in quo motus non dùm erat, quod sufficit, vt motus non sit à parte ante infinitus.

Quarto instabis. In illo instanti, in quo mobile primo ponitur in termino ad quem, adhuc est motus. Siquidem in illo instanti est ultimum mutatum esse mobilis, & motus existit per suum indivisibile, quod est mutatum esse. Et tamen motus immediatè postea non est. Ergo definit in instanti.

Resp. tamen. In illo ultimo instanti esse motum terminativè, & in suo indivisibili, & complemento; non tamen esse in se ipso, sed fuisse tempore immediatè antecedenti. Consequenterque motus ille tempore antecedenti desivit.

§. III.

Secunda conclusio.

Forma substantialis corruptibilis incipit in instanti, & in tempore desinit.

Primam partem probamus. Quia forma substantialis introducit in materia, devicta omni resistantia contrarij. Ergo introducit in instanti. Quia formam non fieri in instanti provenit ex resistantia contrarij. Et propterea lux, quæ non habet contrarium in vno instanti per

totum spatium diffunditur. Ant. prob. Per alterationem disponitur materia ad receptionem novæ formæ, & expelluntur dispositiones contrariæ. Ergò forma, quæ per generationem introducitur, invenit iam devictam omnem resistentiã contrarij.

Secunda pars conclusionis prob. In illo instanti, in quo introducitur nova forma, altera forma, quæ erat, iam non est, sed potius iam desinit. Sed non desinit in instanti immediatè antecedenti. Eo quod non dantur in tempore duo instantia immediata. Nec desinit in alio instanti mediato. Quia inter duo illa instantia mediat necessario tempus. Et consequenter toto illo tempore mediante esset materia sine aliqua forma. Quod essentialiter implicat. Ergò forma, quæ præcessit, solum desinit tempore immediatè antecedenti ad instanti, in quo nova forma introducitur.

Addimus. Quod si forma producibilis desinit per anihilationem, desinit in instanti. Quia licet anihilatio possit fieri in tempore, Deo suspendente concurrentem paulatim quantum ad singulas partes substantiæ, connaturaliter tamen in unico instanti fit, & in hoc eventu forma adveniens per accidens introducitur in tempore.

Insuper addimus. Formam substantialem posse in tempore

incipere quantum ad informandam partialem substantiam: sicut in nutritione contingit, ubi substantia partialis ratione quantitatis successivè producitur, & forma, quæ desinit, in instanti separatur propter rationem oppositam ad rationem conclusionis.

Etsi dicas. Quod ultima dispositio ad formam semper ponitur in instanti. Quia est ultimus terminus ad quem alterationis. Et terminus ad quem motus ponitur in unico instanti, in quo verificatur ultimum mutatum esse mobilis. Ergò etiam ipsa forma introducitur in instanti. Quia forma, & dispositio in eodem instanti ponuntur.

Resp. ultimam dispositionem, sicut, & ipsam formam poni in tempore, quando per nutritionem superadditur substantia partialis, in qua forma successivè introducitur: & eodem modo ponitur dispositio ante ultimum mutatum esse, quod semper ponitur in instanti, ad differentiam termini producti per motum, qui quandoque ponitur successivè.

Sed instabis contra secundam partem conclusionis. Quia quidquid in tempore desinit, proportionatur cum tempore divisibili. Quod contingere non potest, si illud, quod desinit, indivisibile est. Sed forma substantialis est indivisibilis. Ergò non potest in tempore desinere.

Resp. Formam substantialem, de

de qua argumentum procedit, habere partes distinctas pro priori ad quantitatem, & ratione illarum esse divisibilem, & posse divisibiliter informare.

Dices. Ergo saltem argumentum est efficax, si procedat de anima rationali, quæ totaliter indivisibilis est.

Resp. neg. conseq. Quia licet anima rationalis formaliter, & in se indivisibilis sit, virtualiter tamen, & in ordine ad informandam materiam, divisibilis est, & plures habet gradus, quos successive communicare potest, & ratione illorum potest in tempore uniri, vel separari.

Ex dictis inferitur Angelum in instanti incipere, non autem in tempore. Quia non habet partes correspondentes partibus temporis, nec diversitatem graduum, quos communicet successive. Et ita totus simul incipere debet.

Inferitur 2. Formas coelorum absolute loquendo potuisse incipere in tempore. Quia corporeæ sunt, & habent partes distinctas; connaturaliter tamen exigere in instanti produci. Eo quod introducuntur in materia absque ulla resistentia formæ contrariæ, & similiter exigunt per anihilationem desinere.

Inferitur insuper quaecumque qualitatem in gradu determinato produci in instanti, & etiam in instanti desinere. Quia

forma in gradu determinato producitur quando mobile pervenit ad terminum ad quem, & habet mutatum esse. Et mutatum esse mobilis in unico instanti ponitur. Et hæc de art. isto cum præcedentibus ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

De termino magnitudinis, & parvitatis.

§. I.

Aliqua supponuntur.

AD intelligentiam articuli aliqua supponenda sunt, quorum 1. est. Quod intra latitudinem entis naturalis datur maximum, & minimum corpus. Maximum quidem, sicut Coelum supremum, quod suo ambitu cætera comprehendit. Minimum vero corpus non percipitur à nobis, revera tamen in rerum natura datur, ut in specie equi datur equus minimus positive, ille videlicet, qui ab omnibus exceditur, & minimus negative, qui nullum alium excedit. Et etiam datur maximus positive, qui superat omnes, & maximus negative, qui à nullo superatur.

2. supponendum est viventia, & non viventia per ordinem ad potentiam Dei absolutam non habere terminum intrinsecum magnitudinis, vel parvitatis. Nam Deus potest facere hominem

in magnitudine montis, & etiam in parvitate athomi: in qua licet non possit exercere omnes operationes connaturales, potest tamen operationes essentielles habere, sicut intelligere, & velle.

Hoc supposito difficultas est. An viventia, & non viventia habeant terminum intrinsecum magnitudinis, & parvitatís, extra quem naturaliter conservari non possint? pro quo sciendum est duplicem esse terminum magnitudinis, & parvitatís, intrinsecum videlicet, & extrinsecum. Terminus intrinsecus magnitudinis dicitur *maximum quod sic*: & est illa quantitas, ad quam res pervenire potest, & sub illa naturaliter conservari, non tamen sub alia maiori. Terminus autem intrinsecus parvitatís dicitur *minimum quod sic*: & est illa quantitas, in qua res naturaliter conservari potest, non tamen sub alia minori. Terminus vero extrinsecus magnitudinis dicitur *maximum quod non*: & est quantitas illa, sub qua res conservari non potest, bene tamen sub quacumque alia minori. Et terminus extrinsecus parvitatís dicitur *minimum quod non*: & est quantitas sub qua res conservari non potest, bene tamen sub alia quacumque maiori. Quibus suppo-

sitis sit.

§. II.

Prima conclusio.

Viventia habent terminum intrinsecum magnitudinis, & parvitatís.

PRO conclusione ista expressa est mens Divi Thomæ, & ita pro ea indaganda laborare non oportet. Ratione tamen conclusionem probamus quantum ad primam partem. Quia omne vivens habet partes organicas. Sed istæ exigunt determinatam quantitatem secundum magnitudinem suam. Ergo vivens debet habere quantitatem determinatam. Maior cum consequ. tenet. Et prob. minor. Partes organicæ non possunt connaturaliter exercere operationes proprias in quacumque quantitate. Quia si homo haberet aures ita longas, ut per unam leucam extenderentur, non posset connaturaliter audire. Quia propter distantiam non posset species ad auditum pervenire. Ergo partes organicæ determinatam exigunt quantitatem.

Confirm. Augmentatio viventium non potest semper durare. Eo quod deficiente virtute augmentativa, non perseverat augmentatio. Et virtus aug-

augmentativa non potest durare semper. Quia quotidie debilitatur propter continuam reactionem caloris, & humidi radicalis. Ergo viventia habent terminum intrinsecum magnitudinis.

Addimus. Quod ex quo omnia viventia petunt, inferimus bene habere terminum durationis. Sed etiam experimur viventia non semper augeri, sed augmentum cessare tempore determinato, sicut in senibus contingit, quos passim minui videmus. Ergo viventia terminum intrinsecum magnitudinis habent.

Sec. prob. concl. Quia ad formam determinatam sequitur determinata quantitas. Nam ad formam determinatam sequuntur accidentia determinata: & unum illorum est quantitas. Sed viventia habent formam determinatam. Ergo etiam habent determinatam quantitatem, ultra quam conservari non possunt.

Respondebis: Quantitatem non sequi ad formam, sed ad materiam: & ita rationem fundari in principio falso.

Sed contra est. Quia licet quantitas sequatur ad materiam tanquam ad principium partiale, & inadæquatum; adæquate tamen sequitur ad formam totalem. Eo quod omnia accidentia sequuntur ad naturam

completam, vel ad formam totalem. Sed forma totalis determinata, & finita est. Ergo etiam quantitas consequuta.

Secundo rejicitur. Quia quantitas sequitur ad materiam ut determinatam per formam. Sed materia sic determinata determinata etiam, & finita est. Ergo etiam quantitas, quamvis ad materiam sequatur, determinata, & finita erit.

Tertio. Quantitas sequitur ad materiam tanquam dispositio requisita, ut forma possit operari. Sed dispositio requisita, ut forma debite operetur, non potest non esse quantitas determinata. Ergo idem.

Addimus. Quantitatem esse terminum per ordinem ad quem constituitur materia principium individuationis. Sed materia non est individuationis principium nisi per ordinem ad determinatam quantitatem. Ergo idem.

Sec. resp. Durationem Angeli sequi ad formam limitatam. Et tamen esse infinitam a parte post. Consequenterque ad formam finitam posse consequi accidens non limitatum.

Contra tamen est. Quia duratio Angeli sequitur ad formam, ut petentem ab intrinseco durationem perpetuam. Ergo sequitur ad illam, ut infinitam

tam formaliter in durando à parte post. Prob. ant. Duratio Angeli sequitur ad formam, vt excludentem qualitates contrarias, & omnem corruptionem. Sed forma, quæ qualitates contrarias, & corruptibilitatem excludit, exigit ab intrinseco durationem infinitam à parte post. Ergò duratio sequitur ad formam Angeli, vt exigentem ab intrinseco durationem perpetuam.

Secundam verò partem traditæ conclusionis probamus. Quia vt forma viventis introducatur in materia, exigit dispositiones determinatas. Sed vna illarum est quantitas. Ergò exigit determinatam quantitatem, vt ipsa forma in materia introducatur. Et consequenter viventia habent terminum intrinsecum parvitatatis.

Confirmatur. Vt forma viventis possit exercere operationes suas, petit determinatam quantitatem. Quia homo non potest suas operationes in quantitate formicæ connaturaliter exercere. Ergò forma viventis, vt in materia sit, quantitatem etiam determinatam requirit. Eo quod vnumquodque est propter suam operationem. Ac proindè si vt operetur exigit determinatam quantitatem, illam etiam requirit, vt sit.

Et consequenter viventia habent terminum parvitatatis.

§. III.

Argumentis occurritur.

ARguitur primo. Non viventia habent formam determinatam. Et tamen eorum quantitas determinatam non est. Ergò ex quo in viventibus forma sit determinata, non bene inferitur etiam quantitatem determinatam esse.

Respondent aliqui. Non viventia habere formam determinatam cathegorematicè, & quantum ad essentiam; non tamen syncathegorematicè, & in ratione principij radicantis quantitatem.

Sed contra. Ideò Div. Thomàs probat formam esse limitatam in radicando quantitatem: quia ipsa forma quantum ad essentiam determinata, & finita est. Ergò si potest forma limitari quantum ad essentiam, & non in ratione principij radicantis quantitatem, falsum, erit principium Angelici Præceptoris. Quapropter aliter

Responderetur distinguendo minorem. Determinata non est in potentia: concedo minorem. In actu: nego minorem. Et distinguo consequens. Determinatam in potentia: concedo consequens. Determinatam in actu: nego consequentiam. Quia Div. Thom. ex determinatione for-

formæ quantum ad essentiam solum probat quantitatem determinatam in actu, ut ita convincat non posse dari à parte rei infinitam magnitudinem in actu. Quod verò in viventibus forma sit determinata in radican- do quantitatem, non tamen in non viventibus, aliundè probat D. Thom. ex eo videlicet, quod virtus augmentativa in viventibus residet in determinata parte, sicut in animalibus in stomacho, & in arboribus in radice. Et ideo quando augetur vivens, non advenit nova virtus augmentativa. In non viventibus verò virtus augmentativa non residet in parte determinata. Quia sunt homogenea, & habent partes eiusdem rationis. Et ideo cum nova parte materiæ, & formæ, nova etiam advenit virtus augmentativa usque in infinitum syn- cathegoricè.

Secundò, & benè responde- tur rationem nostram procede- re de quantitate, quæ consequi- tur ad formam; non verò de quantitate ad formam non con- secuta, qualis est quantitas non viventium in quibus augmentum quantitatis non sequitur ad eor- um formam, sed ab extrinseco provenit ex coniunctione cum alio non vivente eiusdem speciei. Sicut aqua augetur ex coniun- ctione cum nova parte aquæ. Vi- ventia autem augentur per intus- sumptionem. Et ideo augmen-

tum, & virtus augmentativa ad eorum sequitur formam.

Dices. Ignis augetur combu- rendo alia per virtutem combus- tivam. Sed virtus combustiva se- quitur ad formam. Ergò etiam augmentum.

Resp. dist. mai. Combustio- ne præsuppositivè se habente: conced. mai. Formalitèr se ha- bente: nego mai. Quia licèt re- quiratur combustio, ut ignis au- geatur, non tamen augmentum formalitèr in combustionem con- sistit, sed in coniunctione alte- rius ignis cum igne præceden- te.

2. arg. Potest homo termi- num suæ magnitudinis natura- litèr excedere. Ergò viventia ter- minum magnitudinis non ha- bent. Prob. ant. primo. Homo existens in termino magnitudinis potest summere alimentum faci- lis de coctionis, & illud in pro- priam substantiam convertere, per quam conversionem augetur. Sed hoc naturalitèr fieri potest. Ergò potest homo terminum suæ magnitudinis naturalitèr exce- dere.

2. prob. ant. Si homo per- cuteretur manu, vel ense, tumes- ceret, & fieret maior. Siquidem pro illa parte occuparet maiorem locum. Ergò terminum suæ mag- nitudinis potest naturalitèr exce- dere.

Respond. neg. ant. ad pri- mam probationem, dicimus: homi- nem

nem existentem in termino tantum deperderet de quantitate priori, quantum acquireret de nova quantitate, vt pater in senibus, qui tantum, & plus deperdunt de quantitate priori, quantum acquirunt de nova. Et ideo licet nutritio duret per totam vitam, non tamen augmentatio, sicut in 3. de gener. dicitur.

Ad 2. prob. resp. hominem via generationis, & devitæ conservationis non posse terminum intrinsecum excedere, benè tamen via corruptionis, qualiter crederet ille homo percussus manu, vel ense, quo mediante ad corruptionem disponderetur ab extrinseco agente.

His ergo circa viventia statutis, ad non viventia pervenimus, quæ attento ordine universi, terminum præfixum habent. Quia nullum elementum potest Cælum pertransire. An vero attenda eorum natura terminum intrinsecum magnitudinis habeant, & parvitatís, non ste vna Phylsophorum sententia. Nos tamen affirmamus.

§. III.

Secunda conclusio.

Non viventia habent terminum intrinsecum parvitatís, non tamen magnitudinis.

Prima pars conclusionis nostræ probatur. Quia vt forma viventis in materia introducatur, exigit dispositiones determinatas. Nam ad formam determinatam, dispositiones etiam determinatæ requiruntur. Sed vna illorum est quantitas. Ergo quantitas determinata requiritur. Et consequenter viventia habent terminum parvitatís.

Confr. Quia quacumque res est propter suam operationem saltem vt finem effectum. Sed ignis vt operetur, quantitatem exigit determinatam. Ergo etiam vt sit.

Vrgetur. Quia, si non vivens posset incipere in qualibet parte quantumvis minima quantitatis, data quacumque parte, in alia priori, & alia, & alia incepisset. Et consequenter inciperet per ultimum suum non esse, sicut entia successiva. Sed hoc dicendum non est. Ergo non viventia vt incipiant, & sint, quantitatem determinatam in parvitate requirunt. Sed

Sed instabis. Si minimum lignum esset quantitatis digitalis, posset ultra in minori quantitate, videlicet in media digitalitate introduci forma ignis. Ergo non viventia terminum intrinsecum parvitatison habent. Probatur antec. Si ignis applicaretur digitalitati ligni, prius introduceret formam ignis in media digitalitate, quæ proximior est. Quia agens produciens formam, prius illam producit in subiecto proximiori. Ergo potest forma ignis in media digitalitate introduci.

Resp. Non posse introduci formam ignis in media digitalitate propter incapacitatem subiecti non habentis sufficientem dispositionem debitam videlicet quantitatem.

Sed contra est. Quia potest in illa medietate introduci calor ut octo. Ergo etiam forma ignis. Prob. ant. Potest in illa parte introduci calor ut septem. Ergo etiam calor ut octo. Quia calor ut septem est ulterius intensibilis usque ad octo. Et intensio fit circa eadem partem subiecti.

Resp. Quod licet intensio fiat in eadem parte subiecti, non tamen potest calor ut septem intendi usque ad calorem ut octo, nisi prius extendatur ad alias partes. Eo quod illa pars non est capax caloris ut octo, nisi simul iuncta cum alijs. Nam quod est incapax formæ, etiam ultimæ dispositionis incapax est.

Secundam verò partem conclusionis nostræ probamus. Quia non viventia augentur per iuxta positionem, & coniunctionem unius cum alio ad differentiam viventium, quæ augentur ab intrinseco, & per intusumptionem, convertendo videlicet alimentum, vel corpus coniunctum in substantiam propriam viventis. Sed possunt iuxta poni, & coniungi corpora infinita syncategorematicè. Ergo non viventia possunt in infinitum augeri, attenda propria natura. Consequentèrque ab intrinseco terminum magnitudinis non habent.

Conf. & explicatur. Dato igne quantumvis magno, si illi applicetur stupa, comburetur ipsa, & cum igne continuabitur, & hoc usque in infinitum fieri potest attenda natura ignis. Sed hoc ipso ignis ille fiet maior. Ergo non est dabilis ignis, qui non possit amplius, & amplius augeri.

Sed instabis. Ignis per se vnus, non potest augeri. Ergo habet terminum intrinsecum magnitudinis. Prob. ant. Quando ignis augetur per coniunctionem alterius, non fit vnus ignis per se, sed tantum vnus per aggregationem. Quia in tali coniunctione manent duo ignes individualiter distincti. Ergo ignis per se vnus augeri non potest.

Resp. Quod in illa coniunctione destruitur yterque ignis quan-

quantum ad individuationem , & sit vnicum individuum ex utroque, quod quidem est vnum per se. Et ita totum argumentum nititur falsa doctrina.

Sed contra est. Ergo ignis, qui præexistebat non augetur. Quia quod augetur , perseverat sub termino augmentationis. Et ignis, qui præexistebat , postea non manet iuxta solutionem datam.

Resp. Ignem præexistentem augeri. Quia licet non perseveret formaliter , materialiter tamen perseverat , quatenus manet entitas ignis præcedentis , quæ sufficit ad augmentum salvandum. Instantia est in quantitate minori, quæ verè augetur , & tamen non perseverat formaliter , & ut minor , sed tantum materialiter perseverat.

Ex dictis infertur quod si minima quantitas , in qua substantia lapidis conservari potest, divideretur ab Angelo, non maneret ultra lapidis substantia ibi; & si altera forma non posset in illa parva materia remanente introduci , non posset illa quantitas etiam ab Angelo dividi. Nam

materiam existere sine vlla forma essentialiter repugnat.

Infertur 2. quod si minima substantia, in qua panis conservari potest , consecraretur ab aliquo sacerdote secundum suam medietatem , adhuc permaneret in altera parte substantia panis. Quia quantitas talis substantiæ esset coniuncta cum quantitate substantiæ consecrata, quæ quidem quantitas gerit vices substantiæ. Et ita sub alia parte quantitatis coniuncta cum illa posset panis conservari eodem modo , ac si propria substantia huius partis perseveraret ibi. Et hæc de art. isto, & de tota Philosophia cum præcedentibus simul ad Philosophum applicanda. Quæ omnia cedant in laudem Dei omnipotentis, qui Trinus, & Unus vivit per secula Deus , in gloriam Patris, Natiq; , & Flaminis Almi. In laudem Virginis, quæ partu est digna tonantis. Ecclesiæ subdita, sine qua nolo scribere, nolo mori. In obsequium etiam Dominici Patris, Augustini, & Thomæ , & omnium Sanctorum, quos Zaphirus alit , &

Divinis utique continet
ala choris.

LAVS DEO.

INDEX

I N D E X
QVÆSTIONVM, ET ARTI-
culorum, quæ in opere con-
tinentur.

QVÆSTIO I.

Proœmialis.

ARTIC. 1. Vtrùm primum
cognitum à nostro in-
tellectu, pro statu vitæ
præsentis, sit species
specialissima? Pag. 1.

ARTIC. 2. Vtrùm primum
cognitum sit ens materiale for-
malitèr? Pag. 12.

QVÆSTIO II.

Proœmialis.

ARTIC. 1. Vtrùm ens mobile
substantiale sit obiectum prima-
rium quod adæquatum Phyloso-
phiæ? Pag. 39.

ART. 2. Vtrùm Phylosophia
sit vnâ secundum speciem atho-
mam? Pag. 59.

LIBER I.

Physicorum.

QVÆSTIO UNICA.

De Principijs in communi.

ART. 1. Vtrùm principia en-
tis naturalis sint plura quam tria?
Pag. 71.

ARTIC. 2. Vtrùm principia
entis naturalis in fieri sint tria?
Pag. 76.

QVÆSTIO II.

De Materia prima.

ARTIC. 1. Vtrum detur à
parte

parte rei materia prima realitèr
à forma distincta? Pag. 89.

Artic. 2. Vtrùm materia pri-
ma habeat actum metaphysi-
cum? Pag. 94.

QVÆSTIO III.

De Existentiâ materiæ primæ.

Artic. 1. Vtrùm existentia
creata realitèr distinguatur ab
existentiâ? Pag. 105.

Artic. 2. Vtrùm materia pri-
ma habeat propriam existen-
tiam? Pag. 122.

Artic. 3. Vtrùm materia pri-
ma possit existere sine forma?
Pag. 141.

QVÆSTIO IV.

De Potentiâ materiæ.

Articulus vnicus. Vtrùm
materia æqualitèr appetat om-
nes formas, & etiam formam
amissam? Pag. 152.

QVÆSTIO V.

De Educatione formarum.

Artic. 1. Vtrùm anima ra-
tionalis sit educibilis de potentiâ
materiæ? Pag. 161.

Artic. 2. Vtrùm formæ Cœ-
lorum poterint educi? Pag. 179.

QVÆSTIO VI.

De Composito.

Artic. 1. Vtrùm detur mo-
dus vnionis inter materiam, &
formam, realitèr ab vtraque dis-
tinctus? Pag. 191.

Artic. 2. Vtrùm totum dis-
tinguatur realitèr à partibus si-
mul sumptis? Pag. 206.

LIBER II.

QVÆSTIO I.

De Natura.

Articulus vnicus. Quibus com-
petat ratio naturæ? Pag. 213.

QVÆSTIO II.

De Causis in communi.

Articulus vnicus. Vtrùm di-
visio in quatuor genera causa-
rum adæquata, & univoca sit?
Pag. 233.

QVÆSTIO III.

De Causa efficiente.

Artic. 1. Vtrùm forma sub-
stantialis sit principium quo ope-
randi? Pag. 241.

Artic. 2. Vtrùm forma sub-
stan-

tantialis possit esse immediate operativa? Pag. 248.

Artic. 3. Vtrum Deus concurrat simultaneo concursu ad effectum causae creatae? Pag. 272.

Artic. 4. Vtrum detur concursus praeuius vt causa secunda operetur? Pag. 280.

Artic. 5. Vtrum idem numero effectus possit procedere à duplici causa totali? Pag. 293.

Artic. 6. Vtrum causa physica instrumentalishabeat actionem praeuiam, & simul indigeat motione principalis agentis? Pag. 310.

Digressio brevis de causa, & fortuna? Pag. 316.

QVÆSTIO IV.

De Causa finali.

Artic. 1. Vtrum apprehensio sit ratio formalis finalizandi? Pag. 317.

Artic. 2. Quæ sit causalitas finis? Pag. 335.

LIBER III.

QVÆSTIO I.

De Motu, & actione.

Artic. 1. Quibus competat diffinitio motus? Pag. 441.

Artic. 2. Vtrum actio formaliter transiens recipiatur in passo? Pag. 346.

QVÆSTIO II.

De Infinito.

Artic. vnicus. Vtrum à parte rei possit dari aliquod infinitum in actu? Pag. 363.

LIBER IV.

QVÆSTIO I.

De Loco.

Artic. 1. Vtrum diffinitio loci bona sit? Pag. 375.

Artic. 2. Vtrum duo corpora possint esse penetratiue in eodem loco? Pag. 381.

Artic. 3. Vtrum idem corpus possit esse simul in duplici loco? Pag. 386.

QVÆSTIO II.

De Vacuo.

Art. vnicus. Vtrum corpus possit moveri per vacuum? Pag. 401.

QVÆSTIO III.

De Tempore.

Artic. vnicus. Vtrum partes temporis solum existant ratione instantis? Pag. 409.

LIBER V.
ET UNICA QVÆSTIO
de Motu.

Artic.vnicus. A quo motus
suam accipiat vnitatem? Pag.
422.

LIBER VI.
QVÆSTIO UNICA.
De Continuo.

Artic.vnicus. Vtrum conti-
nuum componatur ex solis indi-
visibilibus? Pag. 431.

LIBER VII.
QVÆSTIO UNICA.
De Ordine moventium.

Artic. vnicus. Vtrum gra-

via, & levia moveantur à se, vel à
generante? Pag. 441.

LIBER VIII.
QVÆSTIO I.

De Inceptione mundi.

Artic.vnicus. Vtrum mun-
dus potuerit esse ab eterno? Pag.
457.

QVÆSTIO II.
*De Inceptione, & desitione
rerum.*

Artic. 1. Qualiter incipiant
res? Pag. 469.

Artic. 2. De termino mag-
nitudinis, & parvitat. Pagin.
473.

FINIS.

cur non nutri-

tur anima enim infutura est ad conſervationem, & augmentum, non vero ad deſtructionem, & diſpoſitionem; atque adeo nec datur huiusmodi potentia in anima, licet enim vivens aliquando diminuat, id provenit, quia tunc potentia augmentativa eſt debilis: e contra tunc vivens augetur cum potentia augmentativa eſt vigorioſior.

SECTIO II.

Quomodo he potentie inter ſe compareantur.

Albini.

Prima ſententia vult has potentias primarias, generativam, augmentativam, & nutritivam, diſtingui inter ſe realiter. Ita Albert. 2. de Anima tract. 2. cap. 6. & in ſum. de homine 2. Par. quaſt. de motu nutritionis cap. 3.

Secunda ſententia eſt dicentium diſtingui item ex natura rei. Ita *Ægid.* quodlib. 3. quaſt. 2. Caiet. 2. de Anima cap. 4. Hanc

opinionem, ut veram, & communem docet Pate Maſſ. hęc cap. 2. licet cetera non ſemper domibus tribus potentis omnes loquantur, ſed quidam de aliquibus, quidam de omnibus.

naturam potentiam impediatur ne viciuſus rendat operatio potentie augmentativæ, iam eſt ille vocatur nutritivæ, quia acquiritur ſubſtantia non maior, ergo poteſt exire à viciuſa augmentativa actus nutritivus, ergo eſt eadem cum potentia nutritiva.

Tertio, nutritio & augmentatio ſunt actus ſubordinati, ergo poſſunt oriri ab eadem potentia. Antecedens probatur, quia ſi vivens nutritur, vel acquirit maiorem, vel æqualem, vel minorem quantitatem, quodcumque fiat ſemper fit augmentatio, quia animal creſcit. Illas partes quas perdidit, & quibus amiſſis erat minus, reſtauratis vero fit maior, ergo per nutritionem fit augmentatio. Conſequenter vero probatur, quia ideò calefactio, & illuminatio ſit ab eadem potentia, & vi lucis, quia calefactio ſubordinatur illuminationi, ita pari &c.

Præterea, ideò potentia nutritiva non diſtinguitur ab expulſiva, attractiva, retentiva, diſcretiva, & concoctiva, qui omnes hi actus ſunt ſubordinati inter ſe ad vitam finem, qui eſt nutrire, ergo cum eodem modo potentia alitrix, & auctrix ordinentur ad conſervandam eodem modo ſpeciem, non diſtinguentur in re ab invicem.

12.252